

NARZECZENI WOBEC WIARY, ŻYCIA,
PŁODNOŚCI I WYCHOWANIA

STATYSTYKA

Ks. Zdzisław Struzik

**NARZECZENI WOBEC WIARY, ŻYCIA,
PŁODNOŚCI I WYCHOWANIA**

STATYSTYKA

Instytut Papieża Jana Pawła II
Warszawa 2014

Autor
ks. dr Zdzisław Struzik

Skład
Anna Nolbert

Projekt okładki
Daniel Zarymbski

Druk
Drukarnia Wydawnicza ARKA
www.arkadruk.pl

ISBN 978-83-61250-79-1

© Copyright by Instytut Papieża Jana Pawła II
Warszawa 2014

Instytut Papieża Jana Pawła II
ul. Księdza Prymasa Augusta Hlonda 1
02-972 Warszawa
tel. 22 213 11 90, fax 22 213 11 92
[www. ipjp2.pl](http://www.ipjp2.pl), instytut@ipjp2.pl

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	5
Podmioty wychowujące	5
Wychowanie do małżeństwa i rodziny	8
ANALIZA ANKIETY DLA NARZECZONYCH	
PRZYGOTOWUJĄCYCH SIĘ DO SAKRAMENTU MAŁŻEŃSTWA	11
Ogólny rys socjologiczny narzeczonych	11
Praca zawodowa	13
Analiza statusu narzeczeństwa	14
Wzajemna znajomość narzeczonych	15
Zagadnienie wspólnego zamieszkania narzeczonych przed ślubem	16
Powód podjęcia decyzji o zawarciu małżeństwa	18
Przygotowanie i wychowanie seksualne narzeczonych	19
Wiek uświadomienia seksualnego	21
Wpływ szkoły na uświadomienie seksualne	23
Wpływ rówieśników na poszerzanie wiedzy seksualnej	24
Wychowanie do czystości seksualnej	25
Stopień świadomości seksualnej	25
Opinie na temat homoseksualizmu	26
Opinie i postawy wobec antykoncepcji i regulacji poczęć	27
Znajomość naturalnych metod regulacji poczęć	28
Zagadnienie dojrzałości seksualnej	30
Znaczenie współżycia seksualnego	31
Świadomość początków życia	31
Znajomość naturalnych metod planowania rodziny	33
Zagadnienia religijności narzeczonych	34
Osobiste spojrzenie narzeczonych na sakramenty święte	34
Opinie narzeczonych dotyczące sakramentu małżeństwa	35
Materia i forma sakramentu małżeństwa	36

Trwałość związku małżeńskiego	38
Praktykowanie sakramentu pojednania	40
Znajomość przykazań Bożych i kościelnych	41
Moralna ocena czystości przedmałżeńskiej	42
Uczęszczanie na msze św. jako znak życia religijnego	43
Znaczenie sakramentu Eucharystii dla sakramentalnego związku małżeńskiego	44
Wspólnotowe uczestnictwo w Eucharystii	44
Częstotliwość przyjmowania Komunii Świętej	45
Analiza podstawowych zachowań religijnych narzeczonych	46
Modlitwa znakiem zaangażowania religijnego	47
Przynależność do wspólnot i grup duszpasterskich	48
Uczestnictwo w pielgrzymkach	49
Czytelnictwo prasy i książek o charakterze religijnym	50
Zagadnienia prokreacyjne i wychowawcze	51
Socjalne zabezpieczenie przyszłej rodziny	52
Posiadanie stałej pracy	53
Zagadnienia wychowawcze w przyszłych rodzinach	54
Wartości wychowawcze	55
PODSUMOWANIE	56
ANEKS	61
Wykresy	61

WPROWADZENIE

Podmioty wychowujące

Analiza środowiska ludzi młodych przygotowujących się do zawarcia związku małżeńskiego prowadzi do uzgodnienia zadań pedagogicznych, jakie stoją przed podmiotami zobowiązanymi do troski o to przygotowanie. Pierwszym podmiotem jest rodzina, jako autor i przekaziciel życia¹ i jej środowisko. Rodzina ma naturalne prawa do wychowania, kształcenia, a w tym przypadku, do przekazania wartości, które wypływają z jej podstawowych treści życia – duchowych i materialnych. Nikt nie może, ani nie powinien zastępować rodziny w przygotowaniu dalszym nowych członków rodziny – dorosłych dzieci – do właściwego zrozumienia i podjęcia zadań, do realizacji odpowiedzialnej miłości².

Obok rodziny, na zasadach pomocniczości, rolę wychowawczą i obowiązek kształcenia ogólnego i zawodowego, przejmuje państwo³. Czyni to poprzez organizację i finansowanie różnych stopni edukacji. Proponuje rodzicom pomoc w kształceniu i wychowaniu nowego pokolenia nie tylko dla dobra rodzin, ale i całej społeczności. Powstaje jednak pytanie, jak daleko strona państwowa – odpowiednie ministerstwa (edukacji, szkolnictwa), mogą ingerować w sprawy wychowania i kształcenia w sferze tak delikatnej i intymnej jak życie rodzinne? Obserwacja procesów wychowawczych wskazuje na konieczność ścisłej współpracy państwa z rodzinami, nieustannego konsultowania zakresu wiedzy i sposobów wychowania nowego pokolenia.

Do roli wychowawczej nowego pokolenia włączają się także inne podmioty, stosownie do stopnia i zakresu potrzeb duchowych człowieka. Do nich zaliczają się podmioty zainteresowane podtrzymywaniem i rozwojem kultury duchowej danego społeczeństwa. Jednym z nich jest Kościół katolicki, który proponuje, naucza i głosi religię objawioną, głęboko ugrunto-

¹ Jan Paweł II, List do rodzin z okazji Roku Rodziny 1994 *Gratissimam sane* (Rzym, 2 II 1994); tenże, Adhortacja apostolska *Familiaris consortio* (22 XI 1981); tenże, Encyklika *Evangelium vitae* (Rzym, 25 III 1995); Katechizm Kościoła Katolickiego, 1601, 1604, 1652, 1653; Stolica Apostolska, *Karta Praw Rodziny* (Rzym, 22 X 1983), Wstęp pkt B i C, art. 3 i 4.

² K. Wojtyła, *Miłość i odpowiedzialność*, Lublin 1986.

³ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997, nr 78 poz. 483), art. 70. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. 1991, nr 95 poz. 425 z późn. zm.).

waną historycznie, społecznie i personalnie w naszym narodzie. Mandat ewangelizacyjny Kościoła jest usankcjonowany prawnie na zasadzie wolności religijnej, wolności obywatelskiej i wolności osobistej każdego człowieka. Religię wybiera się dobrowolnie i dobrowolnie przekazuje się treści religijne w ramach procesów wychowawczych w rodzinie. Rodzina wolna i swobodna w swoich poglądach religijnych nabiera praw do występowania publicznego, jest w sposób naturalny widoczna na arenie życia społecznego własnego narodu i państwa.

Do współpracy wychowawczej i wpływania na rozwój intelektualny zaproszone są także inne organizacje społeczne, jeśli tylko przejawiają dobrą wolę i reprezentują treści oraz formy zgodne z działaniami powyżej wymienionych podmiotów, to jest: rodziny, państwa i Kościoła. Do takich podmiotów można zaliczyć, w sposób ogólny, środki masowego przekazu: radio, prasę, telewizję, Internet. Działalność pomocnicza tego rodzaju podmiotów społecznych powinna być nieustannie śledzona i weryfikowana przez podmiot zasadniczy, którym jest rodzina.

Wychowanie do małżeństwa i rodziny

Wychowanie do małżeństwa i rodziny dokonuje się poprzez udział rodziców, szkoły, państwa i danego środowiska. Rodzina ulega nieustannym zmianom, tak na polu świadomości, jak i w swojej wewnętrznej strukturze życia. Ta struktura to przemijające fazy życia każdego z jej członków, szczególnie dotyczy to wzrostu i dojrzewania dzieci. Niewątpliwie zmieniają się także poglądy na skutek oddziaływania życia społecznego, ogólnie określanego jako kultura. Ta właśnie kultura opiera się na trwałych normach i zasadach postępowania – także wychowania. Mówimy tutaj o podstawowych wartościach rodziny, którymi są wzajemna i trwała miłość oraz przekazywanie życia. Podstawowa zatem treść życia rodziny, tzw. materia życia rodzinnego, a w teologii małżeństwa i rodziny określana jako materia sakramentu małżeństwa, stanowi podstawę egzystencji tak dla samej rodziny, jak i dla społeczności narodowej i państwowej. W ramy tej treści należy umieścić także życie duchowe rodziny opierające się na wyznawanych i praktykowanych wartościach.

Każda rodzina jest w pewnym sensie inna, różni się charakterami poszczególnych jej członków, ma swoją historię wzajemnej miłości oraz trajektorię zmian zachodzących w każdym dziecku, które się narodziło i zostało poddane procesowi wychowawczemu rodziców.

W nauczaniu Kościoła ten proces wychowawczy nazywamy *przygotowaniem dalszym*⁴ do życia małżeńskiego i rodzinnego. Są to wzory zachowań, przykłady życia, sposoby rozwiązywania konfliktów, normy i zasady postępowania wobec siebie i wobec innych. To przygotowanie dalsze jest właściwe każdej społeczności ludzkiej, dzieje się ono samoistnie, naturalnie i stanowi o kulturze życia rodzinnego w danej społeczności.

W nauczaniu Kościoła katolickiego występują trzy dokumenty: adhortacja apostolska Jana Pawła II o zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym *Familiaris consortio* (FC)⁵, dokument Papieskiej Rady do Spraw Rodziny *Przygotowanie do sakramentu małżeństwa* (PSM)⁶ oraz wskazania Episkopatu Polski zawarte w *Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin* (DDR)⁷. W ramach Kościołów lokalnych poszczególne episkopaty wydają własne instrukcje i programy przygotowań narzeczonych do sakramentu małżeństwa i życia rodzinnego⁸.

⁴ Przygotowanie dalsze: Przypomniał o tym Jan Paweł II, który w adhortacji apostolskiej *Familiaris consortio* stwierdził, że „bardziej niż kiedykolwiek, w naszych czasach konieczne jest przygotowanie młodych do małżeństwa i życia rodzinnego. Dlatego Kościół winien popierać lepsze i intensywniejsze programy przygotowania do małżeństwa, ażeby wyeliminować (...) trudności, z którymi boryka się tyle małżeństw, a bardziej jeszcze po to, aby stworzyć pozytywne warunki do powstawania i dojrzewania udanych małżeństw” (FC, 66).

⁵ Jan Paweł II, Adhortacja apostolska posynodalna *Familiaris consortio* (22 XI 1981): AAS 74 (1982), ss. 81-191.

⁶ Papieska Rada do spraw Rodziny, *Przygotowanie do sakramentu małżeństwa* (13 V 1996), w: *Posoborowe dokumenty Kościoła katolickiego o małżeństwie i rodzinie*, t. 2, wybór i wstęp K. Lubowicki, Kraków 1999, s. 389-424 (również *Enchiridion Vaticanum. Documenti ufficiali della Santa Sede* 1996, t. 15, nr. 808-908, Bologna 2006, s. 481-513). Także zobacz:

1. *Ludzka płciowość prawda i znaczenie*, Watykan, 8 XII 1995, ks. kard. ALFONSO LOPEZ TRUJILLO, Przewodniczący Papieskiej Rady ds. Rodziny, ks. bp ELIO SGRECCIA, Sekretarz Papieskiej Rady ds. Rodziny.

2. *Deklaracja w sprawie tzw. „redukcji embrionów”*, Watykan, 12 VII 2000, Przewodniczący Papieskiej Rady ds. Rodziny kard. Alfonso López Trujillo, Sekretarz Przewodniczący Papieskiej Rady ds. Rodziny bp Francisco Gil Hellín.

3. *Małżeństwo, rodzina i „wolne związki”*, Watykan, 26 VII 2000, Przewodniczący Papieskiej Rady ds. Rodziny kard. Alfonso López Trujillo, Sekretarz Przewodniczący Papieskiej Rady ds. Rodziny bp Francisco Gil Hellín.

4. *Vademecum dla spowiedników. O niektórych zagadnieniach moralnych dotyczących życia małżeńskiego*.

⁷ Rada ds. Rodziny Konferencji Episkopatu Polski, *Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin* (1 V 2003), Warszawa 2003.

⁸ Por. IV Synod Archidiecezji Warszawskiej, Warszawa 19 III 1998, *Statuty*: 315-325; 441-448.

Według sugestii duszpasterstwa rodzin Kościół przewidział i proponuje przygotowanie bliższe⁹. Jest ono zaproponowane młodzieży dorosłej, takiej, która uczestniczy w katechizacji szkolnej w ramach ostatnich lat nauki. Dorastająca młodzież wykazuje zainteresowanie swoim przyszłym życiem w związkach małżeńskich. Powinna jednak też potrafić zrozumieć społeczne role małżeństwa i rodzicielstwa, jako udziału w wielkich zadaniach każdego organizmu narodowego i państwowego. Do przygotowania bliższego należy zrozumienie i świadome praktykowanie innych sakramentów, ze szczególnym uwzględnieniem sakramentu pojednania i Eucharystii. Sakrament małżeństwa wpisuje się bowiem w ogólne zadanie uświęcenia siebie, a także pomoc w życiu religijnym drugiego człowieka, w tym wypadku przyszłego współmałżonka.

Młodzieży dorosłej, która nie uczestniczyła w przygotowaniu bliższym w szkole, zajęta była studiowaniem lub pracą, proponuje się zestaw dziesięciu konferencji¹⁰, połączonych ze skupieniem i udziałem w spotkaniach w parafialnej poradni rodzinnej. Najczęściej to przygotowanie dotyczy już zadeklarowanych par narzeczonych, pragnących zawrzeć związek małżeński w najbliższym czasie (zalecane jest przygotowanie trzymiesięczne).

W dokumentach Kościoła proponowane jest przygotowanie bezpośrednie, które dotyczy już zdecydowanych na sakrament małżeństwa i założenie rodziny. Najczęściej są to już pary narzeczonych, którym Kościół proponuje ponowne przyjrzenie się swojej miłości i skonfrontowanie jej z teologią małżeństwa i rodziny. Ten czas przygotowania zadecyduje o wartościach, które będą dominowały w przyszłym związku małżeńskim. W przygotowaniu bezpośrednim proponuje się narzeczonym czas na głębsze przyjrzenie się własnym osobowościom, własnej hierarchii wartości oraz na próbę oceny własnej miłości ofiarowanej jako dar drugiej osobie.

Przygotowanie bezpośrednie przyjmowało na przestrzeni ostatnich lat coraz bardziej sformalizowane formy i, w zależności od potrzeb, diecezje zastosowały tzw. kursy przedmałżeńskie: roczne, trzymiesięczne lub w formie skróconej – do spotkań weekendowych. W sytuacjach naglącej potrzeby przygotowanie redukuje się, stosownie do mentalności i stopnia religijności, do indywidualnego spotkania z duszpasterzem.

⁹ Konferencji Episkopatu Polski, *Instrukcja* z 1986, nr 11.

¹⁰ Tamże, nr 14.

ANALIZA ANKIETY DLA NARZECZONYCH PRZYGOTOWUJĄCYCH SIĘ DO SAKRAMENTU MAŁŻEŃSTWA

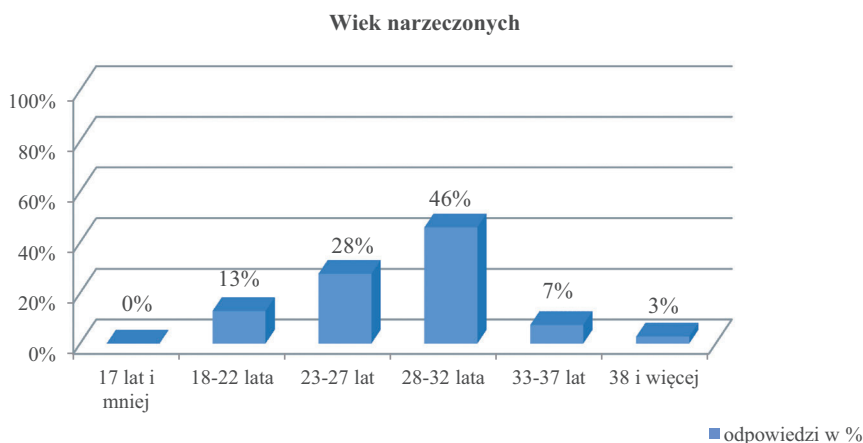
Przeprowadzono analizę środowiska wielkomiejskiej parafii zlokalizowanej w Warszawie, liczącej ponad 20 tys. mieszkańców. Zgodnie z obserwacjami poczynionymi w ramach diecezjalnych badań statystycznych, stwierdzono w niej cotygodniową obecność wiernych na niedzielnej mszy św. w liczbie około 3300 osób (16,5 %).

Zaproponowano narzeczonemu zgłaszającemu się do parafii w celu zawarcia sakramentu małżeństwa, anonimową ankietę zawierającą podstawowe pytania dotyczące świadomości podejmowanego zadania życia małżeńskiego i rodzinnego. Postawiono także zapytania odnoszące się do wiedzy religijnej i praktyk religijnych na poziomie podstawowym i średnim. W ankiecie wzięło udział ponad 100 osób¹¹, w prawie równej mierze kobiet i mężczyzn. Każdy z ankietowanych odpowiadał samodzielnie i był uprzedzony, co do potrzeby odpowiedzi przemyślanych i prawdziwych. Do autentycznych wypowiedzi zachęcała perspektywa użycia otrzymanych danych w dalszej działalności edukacyjnej, wychowawczej i formacyjnej na korzyść przyszłych małżeństw i rodzin.

Ogólny rys socjologiczny narzeczonych

Większość ankietowanych reprezentowała wiek pomiędzy 28 a 32 rokiem życia, co świadczy o dojrzałości osobowej i wiekowej do podjęcia decyzji o zawarciu małżeństwa. Młodszy, urodzeni w latach 1991–1995, reprezentowali tylko 13% badanej grupy. Przeciętny wiek narzeczonego/narzeczonej wynosi więc 32 lata. Jest to dość zaawansowany wiek zawierania małżeństw i świadczy o przesuwaniu się momentu podejmowania decyzji o związku mężczyzny i kobiety. Należy śledzić przyczyny tego zjawiska, szczególnie uwzględniając wcześniejsze decyzje narzeczonych o byciu w związku nieformalnym.

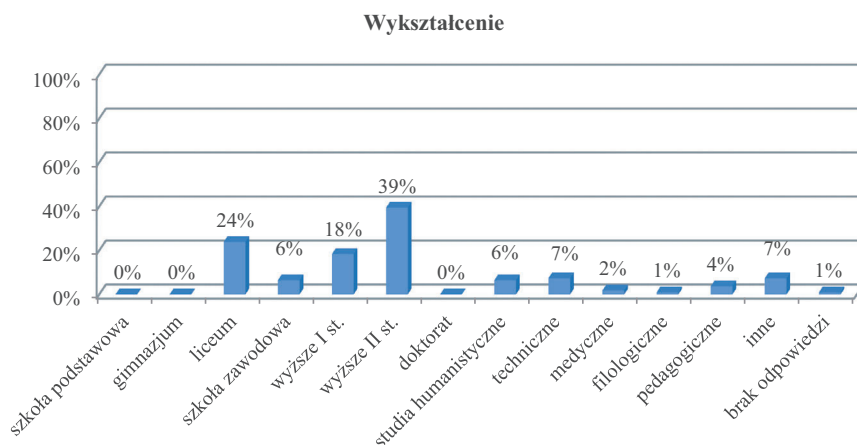
¹¹ Przebadanych: 43 pary (86 ankiet) + 23 pojedyncze osoby = 109 (60 kobiet i 49 mężczyzn).

Większość ankietowanych pochodzi ze środowiska wielkomiejskiego (miasto powyżej 100 tys. mieszkańców), mniej niż połowa badanej grupy z miejscowości od 30 do 50 tys. mieszkańców. Około 8% wywodziło się ze środowiska wiejskiego.

Charakterystyka poziomu wykształcenia przybrała następujące podziały procentowe: wykształcenie licealne 24%, szkoła zawodowa 6%, wykształcenie wyższe I stopnia 18%, wykształcenie wyższe II stopnia 39%. Taki poziom wykształcenia wskazuje na dominację wykształcenia wyższego II stopnia. Relacja wykształcenia na poziomie liceum do wykształcenia na poziomie szkoły zawodowej wskazuje na dominację grupy o wykształceniu licealnym (ponad czterokrotnie).

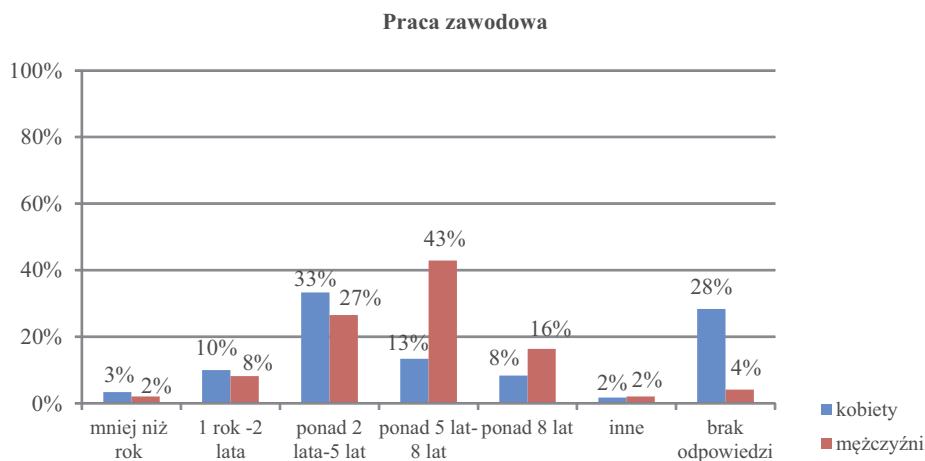
Odsetek osób z wykształceniem humanistycznym i wykształceniem technicznym jest podobny. Wśród narzeczonych pojawili się przedstawiciele medycyny, pedagogiki oraz filologii. W kategorii innego wykształcenia znalazły się: szkoły pomaturalne, średnie uzupełniające, technikum ekonomiczne, technikum oraz deklaracja podjęcia i realizacja studiów wyższych.

Uogólniając, można mówić o dość wysokim poziomie wykształcenia badanej grupy oraz o zrównoważonym podziale wykształcenia humanistycznego, wykształcenia technicznego, wyższego i zawodowego.

Praca zawodowa

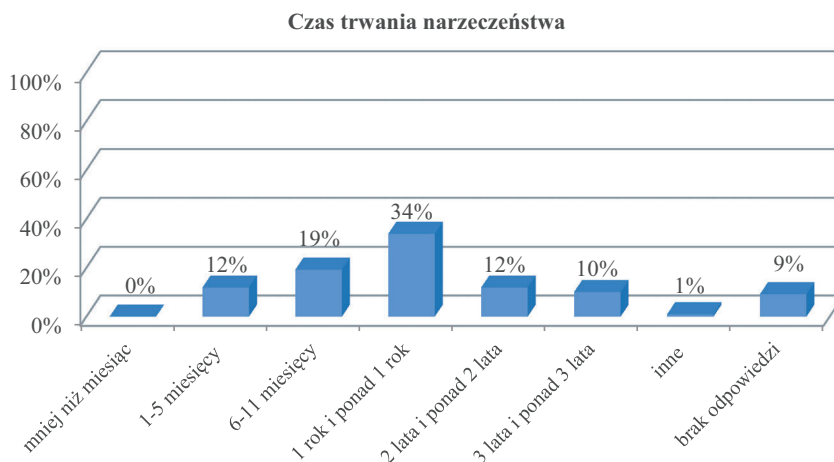
Większość pytaných o pracę zawodową wskazywało okres zatrudnienia w przedziale od 2 do 8 lat (57%). Początkujący w pracy zawodowej to tylko 3%. Zaawansowani zawodowo powyżej 8 lat uplasowali się na poziomie 12%. Dużą grupę, bo około 19%, stanowili narzeczeni, którzy deklarowali brak pracy, bądź nie udzielili na to pytanie odpowiedzi. Tak wysoki procent niezatrudnionych w środowisku wielkomiejskim wskazuje na poważne problemy społeczne i ekonomiczne, na jakie nowe małżeństwa napotykają przy podejmowaniu decyzji o małżeństwie i rodzinie.

Analiza statusu narzeczeństwa

Narzeczeństwo w obecnej kulturze rozumiane jest dość szeroko; nawet sami zainteresowani nie stosują tego określenia w sposób precyzyjny. Według zwyczaju narzeczeństwo powinno trwać, po oficjalnej deklaracji o małżeństwie, około 1 roku.

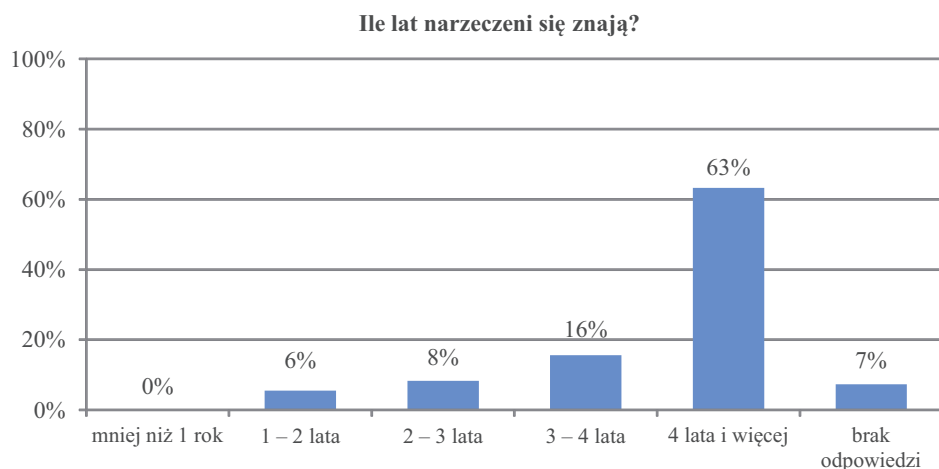
W badanej grupie trwanie w narzeczeństwie przez rok i ponad rok deklarowało 34%. Około 12% zaznaczyło czas trwania swojego narzeczeństwa w przedziale 2 i ponad 2 lata, zaś 10% w przedziale 3 i ponad 3 lata. Łącząc grupę narzeczonych trwających w narzeczeństwie przynajmniej przez 1 rok, mamy wynik na poziomie 56%. Jest to wysoki wskaźnik par o dłuższym niż tradycyjny 1 rok okresie narzeczeństwa. Wskazuje to na zmianę formy doświadczenia stanu narzeczeństwa, które powoli, lecz systematycznie przekształca się w związek nieformalny, poprzedzający małżeństwo zadeklarowane.

Wzajemna znajomość narzeczonych

Wzajemne poznawanie się narzeczonych, stopień ich rozpoznawania się i sukcesywne podejmowanie decyzji o trwaniu znajomości, należy do istoty przygotowywania się do małżeństwa. Ten stopień zaawansowania i czasu dojrzewania znajomości wskazuje na sposób *przygotowania bliższego* poprzez działalność środowiska duszpasterskiego i rodzinnego.

Znajomość trwającą 4 lata i więcej zadeklarowało 63% badanych narzeczonych. Również wysoki jest procent odpowiedzi w przedziale od 1 do blisko 4 lat (około 30%). Znajomości trwające od 1 roku do blisko 2 lat to około 6%. Taki obraz długości trwania znajomości świadczy o dobrym wzajemnym rozpoznaniu, o możliwości dość dobrego przekonania się o charakterze, zdolnościach i wartościach reprezentowanych przez przyszłego męża i żonę. 7% respondentów na pytanie o długość wzajemnej znajomości nie udzieliło żadnej odpowiedzi.

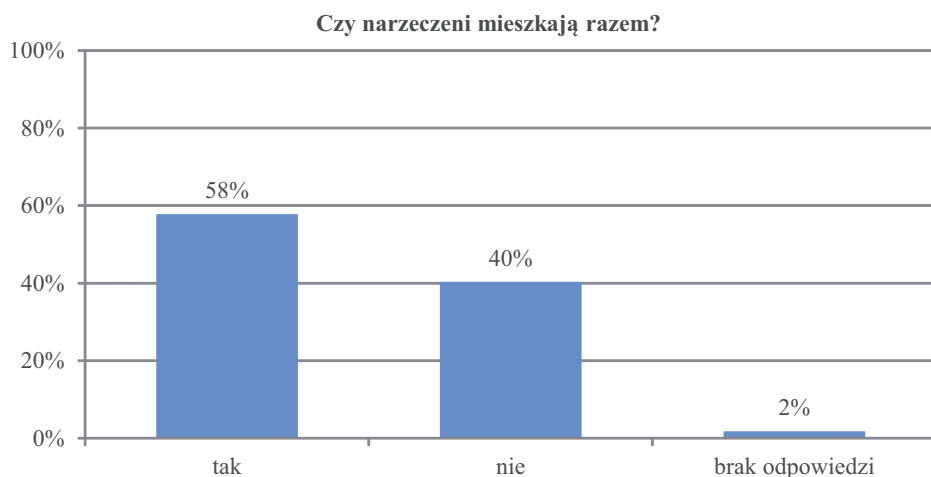
Powyższa analiza świadczy o dość wczesnych związkach uczuciowych pomiędzy zainteresowanymi. Długość znajomości niewątpliwie powinna rzutować na stałość przyszłego związku. Tak długi czas znajomości narzeczeni tłumaczą chęcią lepszego poznania się i sprawdzenia kandydata na współmałżonka pod względem stałości uczuć i obiecywanej wierności.

Wzajemna dłuższa znajomość naręczonych powinna prowadzić do decyzji zawarcia związku, jednak tylko 40% naręczonych decyduje się na ślub w ramach 1 roku od daty ostatecznej deklaracji o małżeństwie.

Należy wspomnieć o wpływie rodziców na decyzję młodych ludzi co do zawarcia związku małżeńskiego. W badanej grupie, w przeważającym stopniu (89%) rodzice wyrażają zgodę na przyszły związek ich dzieci. Tylko 3% pytanym naręczonych zaznaczyło, że rodzice „wyrażają wiele wątpliwości i obaw”.

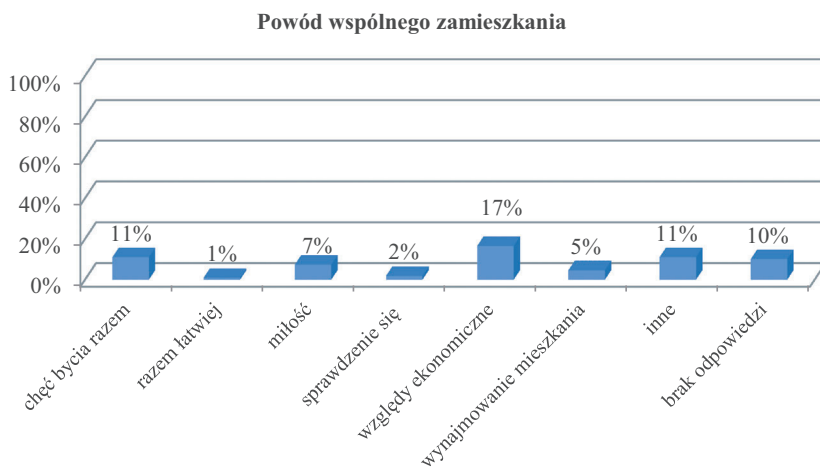
Zagadnienie wspólnego zamieszkania naręczonych przed ślubem

W badanej grupie naręczonych ponad połowa ankieterowanych (około 58%) zadeklarowało wspólne zamieszkanie, co kwalifikuje ich związki jako nieformalne związki małżeńskie. Porównując wiek naręczonych z rzeczywistością wspólnego zamieszkania i korzystania ze wszystkich atrybutów pożycia małżeńskiego, należy stwierdzić zjawisko poszerzania się związków dojrzałych osób, żyjących wspólnie bez formalizacji w podmiotach społecznych, takich jak Kościół i państwo.

W przeprowadzonej ankiecie postawiono pytanie o długość wspólnego zamieszkania. Najwięcej odpowiedzi uplasowało się w przedziale powyżej 1 roku – było ich 34%.

Jako powód wspólnego zamieszkania narzeczeni podali m.in.: względy ekonomiczne (17%), chęć bycia razem (11%), wzajemną miłość (7%), wspólne wynajmowanie mieszkania (5%). 10% nie zaznaczyło żadnej odpowiedzi.

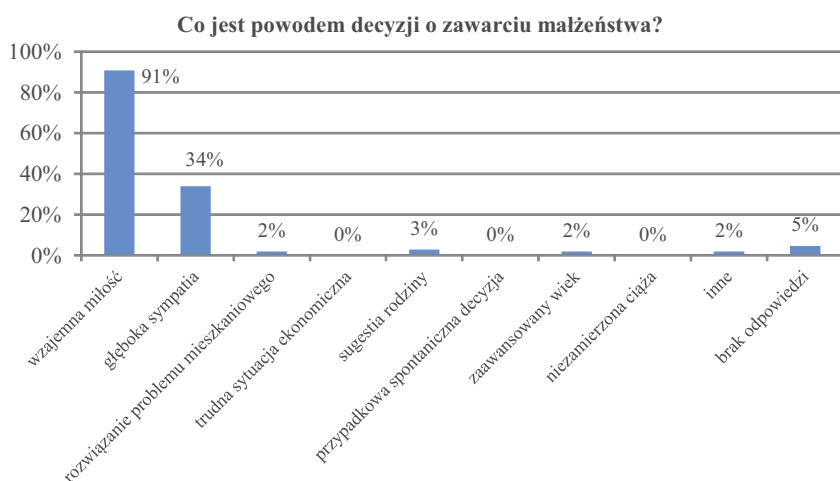
Charakterystyczną kategorią są względy ekonomiczne, które dotyczą stosunkowo dojrzałe pary, pragnące wspólnie prowadzić życie i tzw. gospodarstwo domowe. Należy sądzić, że postanowili oni budować wspólnotę małżeńską daleko wcześniej przed prawnym i religijnym ukonstytuowaniem się związku.

Powód podjęcia decyzji o zawarciu małżeństwa

W decyzjach o zawieraniu małżeństwa szukamy najważniejszych i podstawowych powodów – argumentów decydujących o powstaniu i trwaniu wspólnego związku.

Zdecydowana większość ankietowanych podała miłość jako powód decyzji o małżeństwie (91%). Na drugim miejscu uplasowała się grupa podkreślająca ważność wzajemnej głębokiej sympatii (34%). Inne kategorie takie jak: rozwiązanie problemu mieszkaniowego, trudna sytuacja ekonomiczna, sugestie rodziny, spontaniczność decyzji i zaawansowany wiek miały śladowe zakresy (od 0 do 3%).

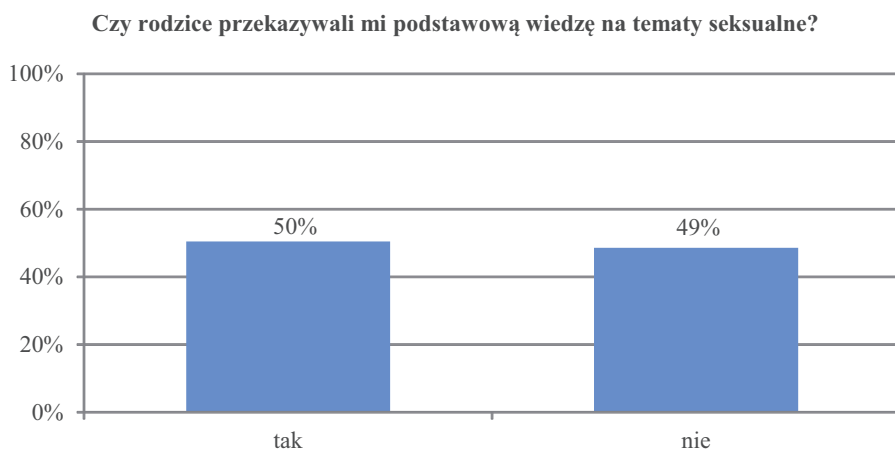
Charakterystyczne było w badanej grupie, że nikt jako powodu zawierania stałego związku nie podał „niezamierzonej ciąży”. We wcześniejszych badaniach ten argument pojawiał się u znacznej grupy narzeczonych (około 30%). Obecne odpowiedzi świadczą o innym traktowaniu celu małżeństwa.

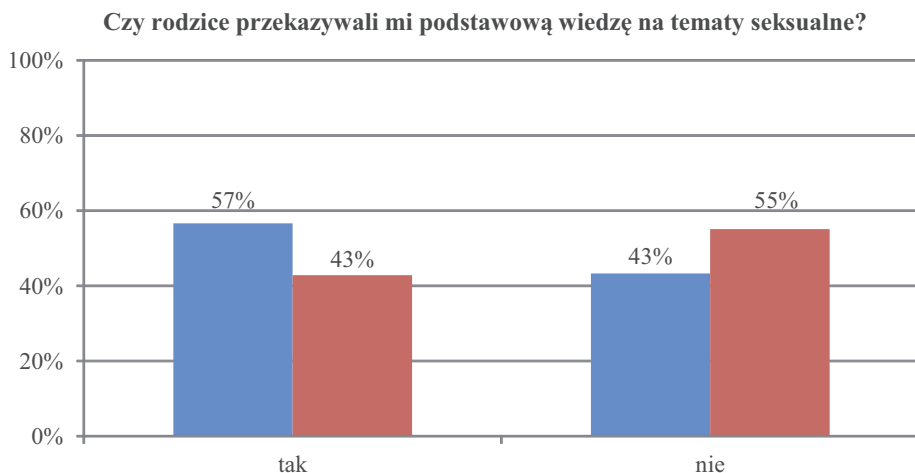
Charakterystyczne w odpowiedziach narzeczonych jest to, że miłość jako powód zawarcia małżeństwa w przeważającym procencie zaznaczyli mężczyźni (94%). Kobiety, które wybrały tę odpowiedź było 88%.

Przygotowanie i wychowanie seksualne narzeczonych

Ankietowani narzeczeni reprezentowali określony profil socjologiczny, a więc byli przedstawicielami swoich rodzinnych społeczności. Ważnym było zapytać o stan i wpływ *przygotowania dalszego*, które zostało zrealizowane w ich rodzinach. Co ciekawe, na pytanie: „Czy rodzice przekazali mi podstawową wiedzę na tematy seksualne?”, odpowiedzi „tak” i „nie” podzieliły się niemal po połowie.

Taki podział odpowiedzi wskazuje na wielkie braki w *wychowaniu dalszym*, świadczy o tym, że rodzice zdecydowanie zaniedbali swój wychowawczy obowiązek. Odpowiedzi „tak” w przeważającym zakresie udzieliły kobiety (57%). Natomiast przy odpowiedzi „nie” dominowali mężczyźni (55%).

Interesujące jest, od kogo narzeczeni otrzymali wiedzę na tematy seksualne. W przeważającej części (47%) wiedzę taką przekazały matki, a ojcowie spełnili ten obowiązek tylko w 15%. Odpowiedzi uwzględniające rozróżnienie na płeć naręczonych są jeszcze bardziej zróżnicowane.

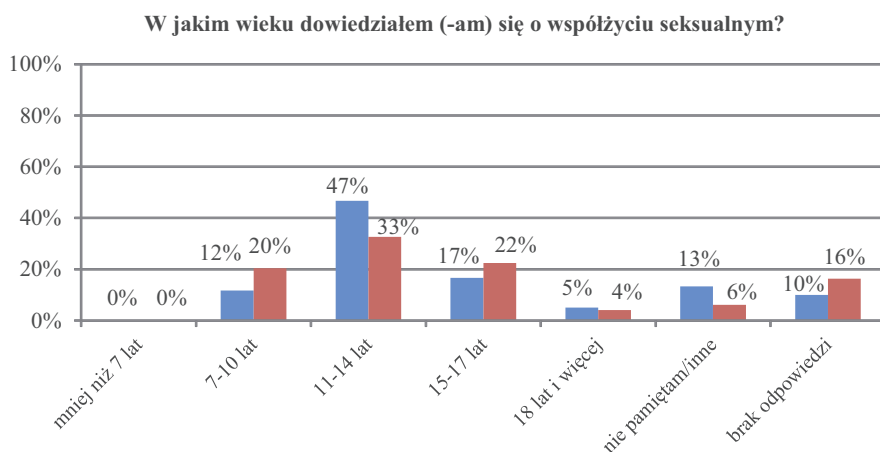

Matki w przeważającym procencie przekazały wiedzę swoim córkom (57%), synom tylko w 35%. Ojcowie uplasowali się bardzo słabo. Córki otrzymały od nich wiedzę o sprawach seksualnych tylko w 10% przypadków, synowie natomiast w 20%. Takie różnice dowodzą, że ojcowie zdecydowanie unikają wpływu na swoje dzieci w zakresie wychowania seksualnego.

Postawiono pytanie o wpływ starszego rodzeństwa na wiedzę seksualną narzeczonych. Kobiety i mężczyźni potwierdzili go w równym zakresie, na poziomie około 16%. Przeważająca liczba narzeczonych uważała, że wpływ starszego rodzeństwa na ich wiedzę w zakresie tematów seksualnych nie był decydujący (kobiety i mężczyźni po 82%).

Wiek uświadomienia seksualnego

Wiek uświadomienia seksualnego wskazuje na stopień formacji seksualnej dzieci i młodzieży. Uzależniony jest niewątpliwie od rodziców i edukacji szkolnej, a także informuje, kiedy edukacja seksualna jest najbardziej potrzebna.

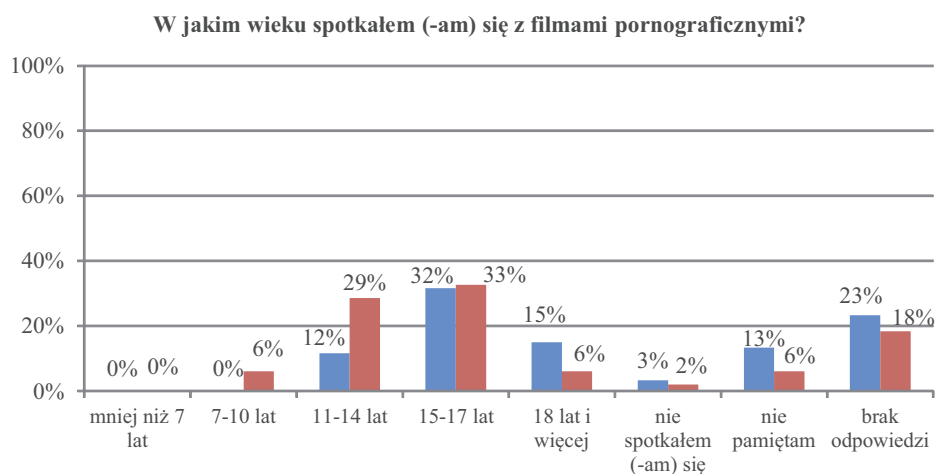

Jak wskazuje powyższy wykres, dzieci do lat 7 nie wykazywały większych zainteresowań sferą seksualną. Dopiero po tym okresie, w przedziale wieku 7-10 lat, wzrasta ich zainteresowanie. Dzieje się tak zwłaszcza u chłopców (20%); między 7 a 10 rokiem życia wiedzę o współżyciu seksualnym zyskało 12 % badanych kobiet. Sytuacja zmienia się w przedziale wieku 11-14 lat: dominują dziewczęta, bo aż 47% z nich deklaruje uzyskanie wie-

dzy o współżyciu seksualnym w tym okresie. Stosunkowo mniejszą grupę stanowią tu chłopcy (33%). Proporcje te odwracają się w przedziale wieku 15-17 lat. Mężczyźni dominują nad kobietami (22% i 17%). W wieku 18 lat wiedzę na temat zagadnień seksualnych uzyskuje podobny, niezbyt duży odsetek u obydwu płci (5% i 4 %).

Powyższe rozważania mogą mieć duży zakres błędu, ponieważ odpowiedzi w kategoriach: „nie pamiętam” i „brak odpowiedzi” są na poziomie 23%.

W tle uświadomienia seksualnego mieszczą się zainteresowania sferą seksualną poprzez kontakt z filmami pornograficznymi. Wykres przedstawia to następująco:

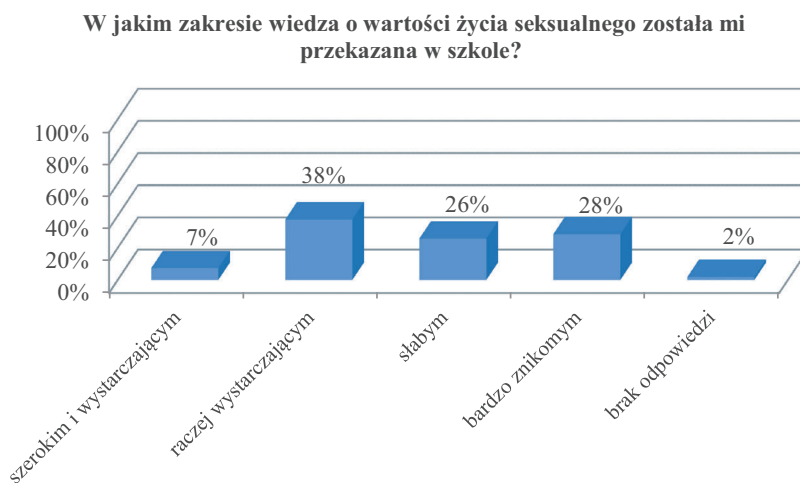
Przedział wieku do 7 lat pokrywa się z wcześniejszym wykresem dotyczącym zainteresowań sferą seksualną. Zainteresowania pornografią zaczynały się powyżej 7 lat i dotyczyły tylko chłopców. Przedział wieku 11-14 lat mówi o zdecydowanym wzroście zainteresowań pornografią, ze znaczną przewagą chłopców – 29% do 12%. W przedziale wiekowym 15-17 lat liczba przypadków pierwszego kontaktu z filmami pornograficznymi jest najwyższa i prawie równa u kobiet i mężczyzn (32 i 33%).

Ponownie odsetek ankietowanych uchylających się od odpowiedzi jest bardzo duży – łączny procent w kategoriach: „nie pamiętam” i „brak odpowiedzi” sięga 31%. W rozbiciu na płeć: 23% kobiety i 18% mężczyźni. W tym wypadku należy podejrzewać, że pytani krępowali się udzielać miarodajnych odpowiedzi.

Wpływ szkoły na uświadomienie seksualne

Podmiotem odpowiedzialnym za wychowanie seksualne – poza rodzicami jako pierwszymi i podstawowymi wychowawcami – jest szkoła. Rodzice przekazują swoje dzieci do środowiska szkolnego – najczęściej koedukacyjnego – aby człowiek przez wiele lat zdobywał wykształcenie i przeszedł wśród rówieśników proces wychowania społecznego.

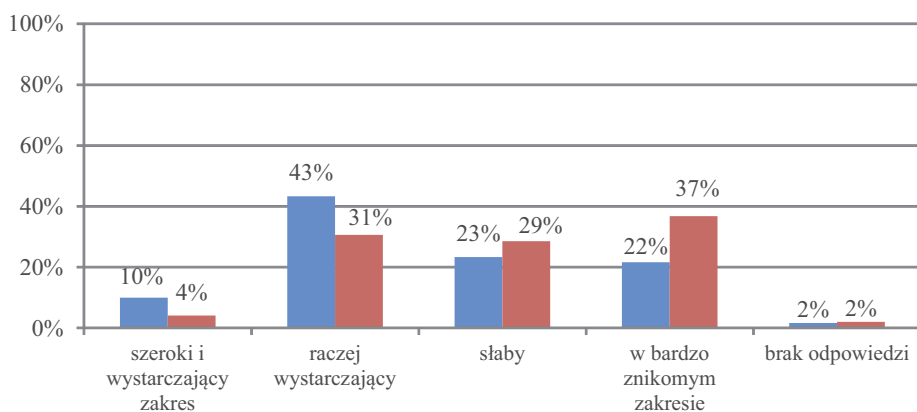
Pytania postawione narzeczonym dotyczyły ich oceny szkoły w zakresie przekazanej wiedzy o wartości życia seksualnego.

Znikomy procent (7%) odpowiedział, że szkolne wychowanie seksualne było w szerokim i wystarczającym zakresie. Jako „raczej wystarczający” określiło go najwięcej osób (38%), lecz odpowiedzi: „słaby”, „w bardzo znikomym zakresie” jest również stosunkowo dużo: 26% i 28%. Świadczy to o dużych brakach wychowawczych i informacyjnych szkoły, która nie potrafi w właściwy sposób uporać się z obowiązkiem omawiania zagadnień seksualnych, dostosowanych do wieku i rozwoju uczniów.

Różnice w ocenie kobiet i mężczyzn obrazuje poniższy wykres.

W jakim zakresie wiedza o wartości życia seksualnego została przekazana mi w szkole?

Zakres wiedzy o wartości życia seksualnego przekazany przez szkołę w kategorii „raczej wystarczający” zaznaczyło aż 43% kobiet, podczas gdy u mężczyzn był to wynik 31%. Natomiast kategoria „w bardzo znikomym zakresie” u mężczyzn była dominująca, 37%. Można wysnuć wniosek, że ta różnica wyniknęła z odmiennego sposobu dojrzewania seksualnego mężczyzn i kobiety. Mężczyźni w wieku szkolnym okazywali mniejsze zainteresowania sferą seksualną niż kobiety (dziewczęta).

Wpływ rówieśników na poszerzanie wiedzy seksualnej

Środowisko szkolne jest dynamicznym miejscem przepływu informacji i wzajemnej formacji uczniów. Mogą oni zdobywać wiedzę w sposób zorganizowany, systematyczny i metodyczny, zgodnie ze sztuką dydaktyczną, pedagogiczną i wychowawczą. Wieloletni, wzajemny kontakt uczniów stwarza także warunki do przekazywania wiedzy, zachowań i sposobów wartościowania sfery seksualnej człowieka.

Narzeczeni pytani o wpływ rówieśników i kolegów ze szkoły na zakres wiedzy związanej z seksualnością człowieka, odpowiedzieli w przeważającej części pozytywnie (60%).

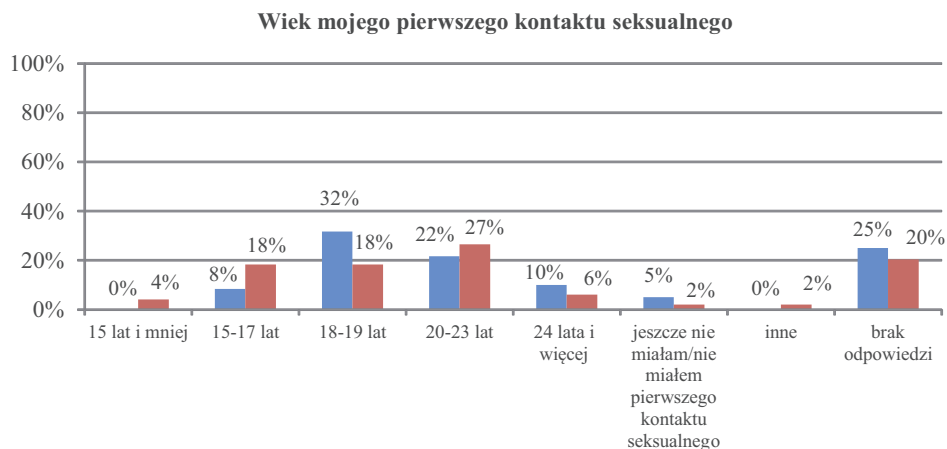

Wychowanie do czystości seksualnej

W ramach wychowania seksualnego szkoły wprowadzają różne programy wychowawcze, które jednak nie uwzględniają – co wydaje się wielką szkodą – informacji o działalności „Ruchu Czystych Serc”. Spotkało się z nim zaledwie 8% badanych, w większości kobiet. Ruch ten powstał na Zachodzie, szczególnie rozwinął się na terenie Stanów Zjednoczonych jako przeciwdziałanie rozpowszechniającej się tzw. rewolucji seksualnej. Propozycja wspólnego wspierania się wychowawczego w postanowieniach i działaniach na rzecz czystości seksualnej aż do zawarcia małżeństwa, wywarła i wywiera pozytywny wpływ na środowisko dzieci i młodzieży.

Stopień świadomości seksualnej

Odpowiedzi pytanym na temat pierwszego kontaktu seksualnego ułożyły się w następujących relacjach:

Pierwsze kontakty seksualne w przedziale wiekowym 15 lat i mniej zaznaczyli jedynie mężczyźni (4%). Można tu mówić o zbyt wczesnym rozpoczęciu życia seksualnego, jednak procent ten jest i tak niewielki w porównaniu z powszechnie panującym przekonaniem, że młodzież w wieku 15 lat w większości przeszła inicjację seksualną.

Przedział wieku 15-17 lat w dalszym ciągu wskazuje na dominację mężczyzn (18%) w stosunku do kobiet (8%). Natomiast sytuacja zdecydowanie zmienia się w przedziale wieku 18-19 lat. W przeciągu tylko dwóch lat i w czasie osiągnięcia pełnoletności kobiety dominują w inicjacjach seksualnych (32%) i wyprzedzają mężczyzn prawie dwukrotnie.

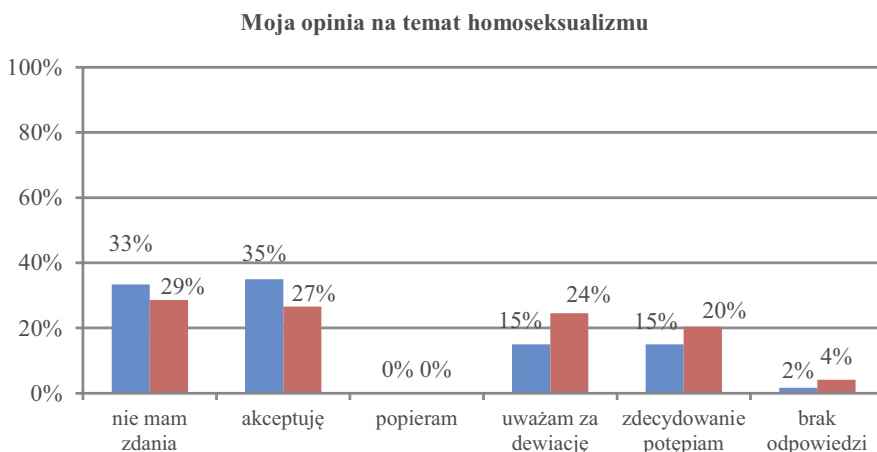
W diagramie ogólnym, w przedziale 20-23 lata, wynik sięga 24%, zaś w przedziale 24 lata i więcej 8%. Największy odsetek inicjacji seksualnych przypada na wiek 18-19 lat. Brak pierwszego kontaktu seksualnego zadeklarowało tylko 4% pytanych. Świadczy to o wielkiej różnicy ogólnych poglądów na temat współżycia seksualnego młodzieży przed zawieraniem sakramentu małżeństwa.

Opinie na temat homoseksualizmu

Przeprowadzając ankietę z grupą narzeczonych, zapytaliśmy także o zagadnienia homoseksualizmu. Zaskakujące było, że nikt nie poparł takich zachowań seksualnych, natomiast duża część uznała, że „nie ma wyrobionego zdania” (31%), podobny procent pytanych odpowiedział, że „akceptuje” takie zachowania (31%). Akceptacja i brak zdania świadczą o znacznej zmianie poglądów w ostatnich latach na temat homoseksualizmu. Homo-

seksualizm uznało za dewiację tylko 19%, a wśród zdecydowanie potępiających znalazło się tylko 17%.

Opinię na temat homoseksualizmu w rozróżnieniu kobiet i mężczyzn przedstawia poniższy wykres:

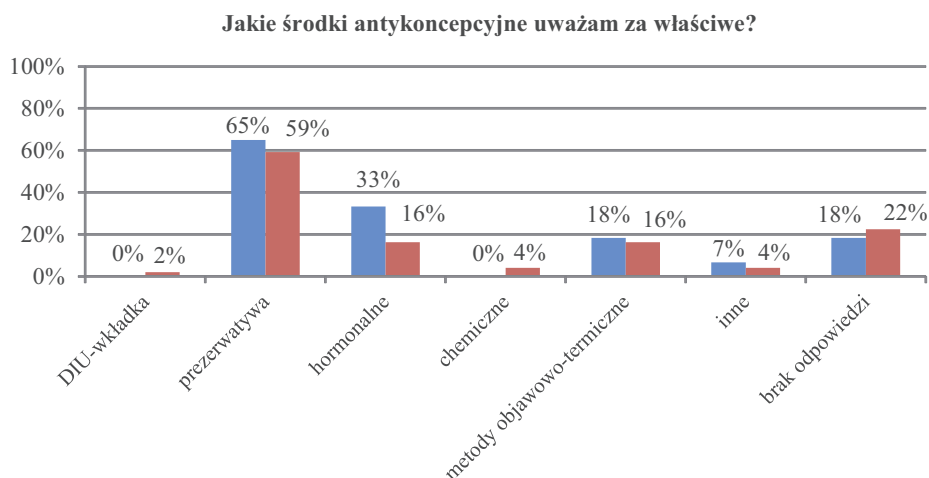
Brak wyrobionego zdania występuje u podobnej liczby kobiet i mężczyzn (33% i 29%). Zaskakująca jest postawa kobiet, które w 35% akceptują homoseksualizm. Uwagę zwraca również odsetek mężczyzn, którzy uważają homoseksualizm za dewiację (24%), w porównaniu z tymi, którzy akceptują postawy homoseksualne (27%). W zdecydowanym potępieniu homoseksualizmu dominują nieznacznie mężczyźni 20%; kobiet, które zaznaczyły tę odpowiedź było 15%.

Można zatem wyciągnąć wniosek, że w badanej grupie zdania na temat homoseksualizmu są podzielone. Niewątpliwie ostatnia propaganda na temat takich postaw przyczyniła się do zamieszania moralnego w postawach i opiniach.

Opinie i postawy wobec antykoncepcji i regulacji poczęć

W ankiecie postawiono pytanie: „Jakie środki antykoncepcyjne uważam za właściwe?”. Większość, bo aż 62%, opowiedziała się za prezerwatywą. W następnej kolejności wymieniano: środki hormonalne 26%, metody objawowo-termiczne 17%, inne 6%, chemiczne 2% i wkładka DIU 1%.

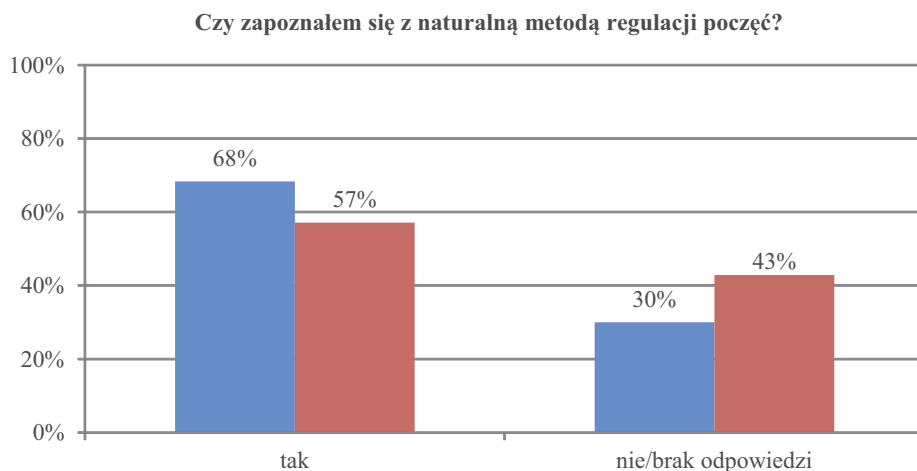
W rozróżnieniu odpowiedzi ze względu na płeć nie zauważono znacznych dysproporcji:

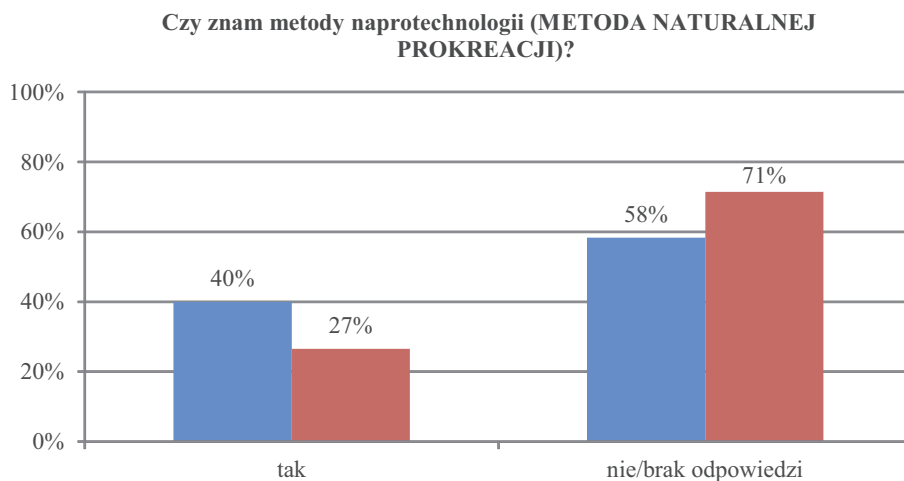
Dominującą postawą u mężczyzn i kobiet jest akceptacja prezerwatyw (65% i 59%). Spora różnica zaznacza się przy środkach hormonalnych, które w dominującym odsetku akceptują kobiety (33%). Znajomość metod objawowo-termicznych jest jednakowo słaba u mężczyzn i kobiet. Duży procent braku odpowiedzi wskazuje na nieokreślone skrupowanie pytanym, którzy sferę seksualną traktują jako bardzo intymną i osobistą, w związku z czym nie chcą jej ujawniać.

Znajomość naturalnych metod regulacji poczęć

Ważne zagadnienie prokreacyjności opartej na naturalnych metodach objawowo-termicznych w małżeństwach jest bardzo mało znane. Około 36% pytanym w ogóle nie zna takich metod. Obserwacja naturalnych objawów organizmu wystąpiła tylko w 33% (były to głównie kobiety; w badanej grupie obserwację prowadziła dokładnie połowa z nich). Reszta ankietowanych nie udzieliła żadnej odpowiedzi – 23% (w większości mężczyźni) lub odpowiedziała negatywnie (44%).

Bardziej zastanawiająca jest ogólna nieznanomość naprotechnologii; ujawnia ją 64% badanych. Nie znają tych metod w przeważającej części mężczyźni (71%). Różnice wypowiedzi mężczyzn i kobiet są znaczne, wskazuje na to poniższy diagram:

Kobiety są bardziej zainteresowane naprotechnologią, ale w tym zagadnieniu potrzeba współpracy obydwójga małżonków. Brak odpowiedzi i słaba znajomość naprotechnologii wskazuje, że nie są oni gotowi na zdecydowane postawy prokreacyjne w swoich związkach.

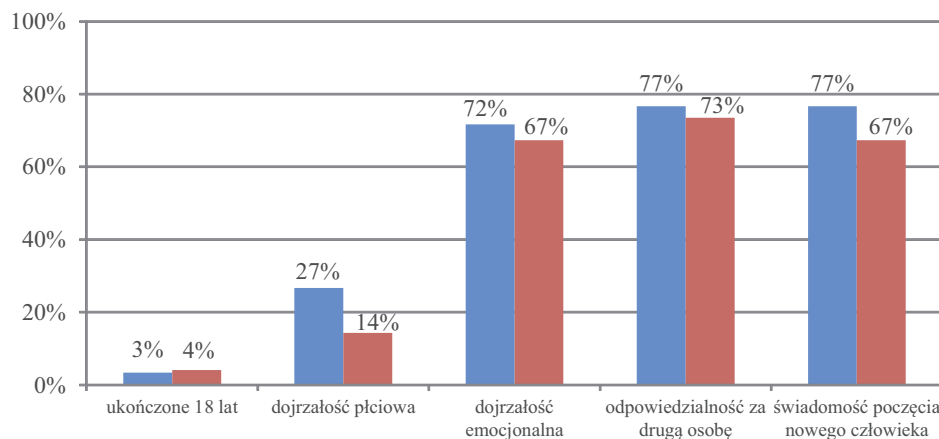
Zagadnienie dojrzałości seksualnej

Płeć predestynuje i ukierunkowuje człowieka do norm i zasad postępowania zgodnych z jej naturą i celowością. Naturalnym jest, że sensem bycia mężczyzną jest kobieta, a sensem bycia kobietą jest mężczyzna. W tych naturalnych uwarunkowaniach każdej płci można mówić o dojrzałości seksualnej, tzn. świadomości każdej osoby o zdolności i godności przekazywania życia. Za każdą działalnością seksualną człowieka stoi odpowiedzialność – charakteryzuje ona wszystkie ludzkie czyny.

Badanej grupie narzeczonych postawiono pytanie: „Co znaczy dla Ciebie dojrzałość seksualna?”. W większości i prawie w równym procencie u obojga płci do dojrzałości seksualnej zaliczono: dojrzałość emocjonalną (70%), odpowiedzialność za drugą osobę (75%), a także świadomość poczęcia nowego człowieka (72%).

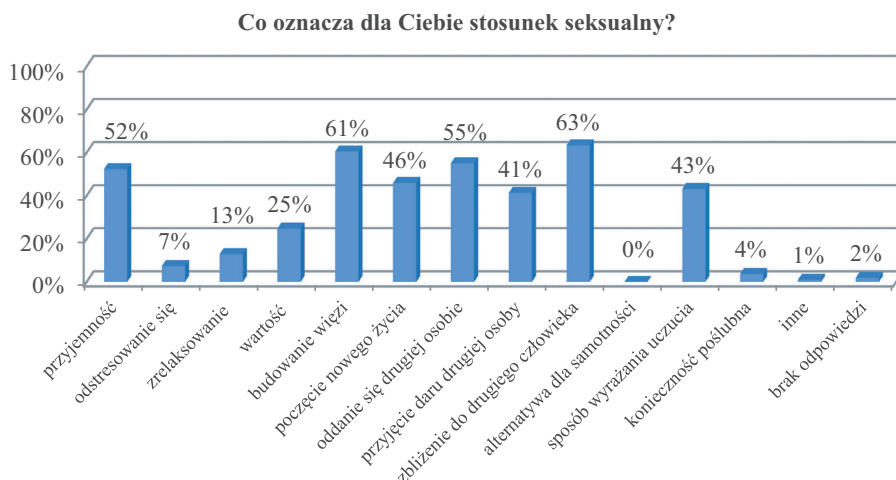
Liczba odpowiedzi wskazujących na pojęcie „dojrzałości płciowej” była dwukrotnie wyższa u kobiet (27%) niż u mężczyzn (14%). W obu wypadkach rozumienie dorosłości jako ukończonych 18 lat życia, nie wystąpiło w stopniu dominującym – stanowiło jedynie 3% i 4% odpowiedzi. Zdaniem narzeczonych to nie wiek decyduje o dojrzałości, tylko zdobyte i ugruntowane postawy.

Co znaczy dla Ciebie dojrzałość seksualna?

Znaczenie współżycia seksualnego

Spora część, bo 52% ankietowanych uważa, że współżycie seksualne to przyjemność, 7% zaznaczyło „odstresowanie się”, 13% „zrelaksowanie”. O zbliżeniu do drugiego człowieka mówiło 63% badanych, a o budowaniu wzajemnej więzi 61%. Współżycie seksualne za sposób wyrażania uczucia uznało 43% badanych. Podobna grupa podkreśliła związek współżycia seksualnego z początkiem nowego życia (46%).

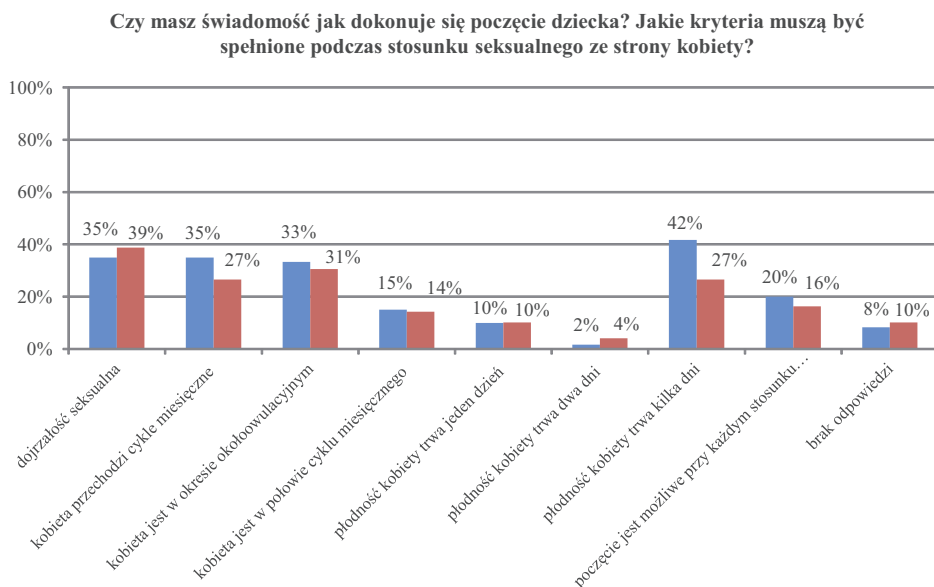

W rozróżnieniu na płeć odpowiedzi układały się procentowo w podobny sposób¹².

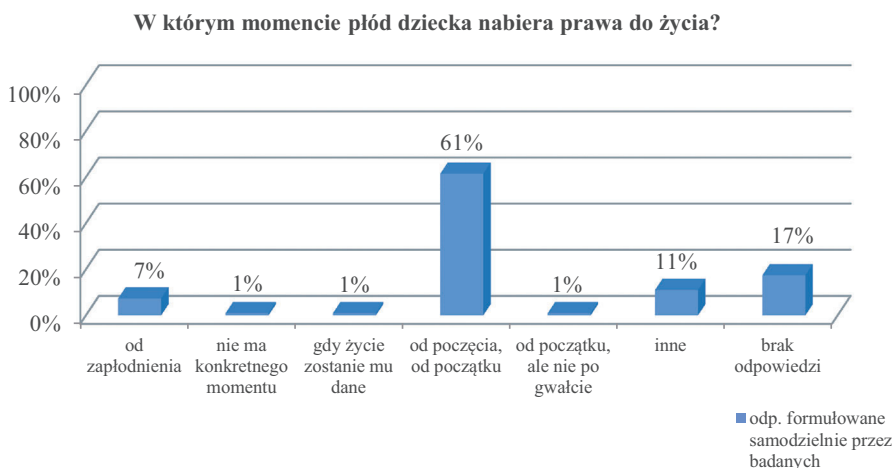
Świadomość początków życia

Odpowiedzialność za nowe życie, przynależne człowiekowi z racji jego naturalnej płciowości świadczy o dojrzałości. Wiąże się to z podstawową wiedzą o organizmie i funkcjonowaniu rozrodczym człowieka. Odpowiedzi narzeczonych z uwzględnieniem podziału na płeć były podobne. Duże różnice widoczne są jedynie w przypadku określania długości okresu płodnego u kobiety – odpowiedź „płodność u kobiety trwa kilka dni”, kobiety zaznaczyły w 42%, a mężczyźni tylko w 27%.

¹² Por. Źródło: Własne opracowanie na podstawie ankiety dla narzeczonych, Warszawa 2012-2013.

Odpowiedzi na temat praw nabywanych przez nowe życie wskazują, że narzeczeni uważają, iż zaczynają one obowiązywać w samych początkach istnienia płodu ludzkiego (61%). Natomiast mały procent respondentów wskazał konkretnie moment zapłodnienia jako początek życia dziecka i nabierania przez nie wszelkich praw przysługujących człowiekowi (7%).

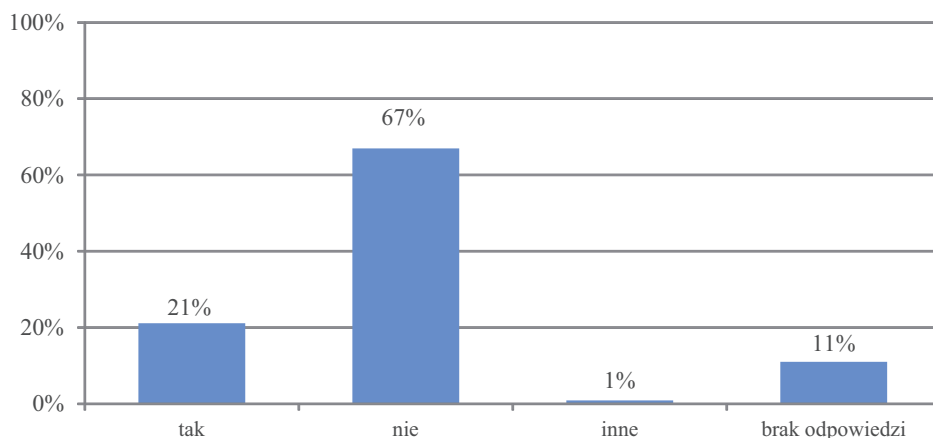
Znajomość naturalnych metod planowania rodziny

Naturalne metody planowania rodziny są wpisane w naturę człowieka, opierają się na cykliczności płodności kobiety i mają pozytywny wpływ na trwanie emocjonalnego i erotycznego związku kobiety i mężczyzny. Pozwalają także właściwie zaplanować poczęcie dzieci w małżeństwie. Odpowiedzi narzeczonych, którzy przyjęli i uznali te metody ogniskowały się w świadomości, że: nie niszczy organizmu antykoncepcja, można poznać samą siebie (biologia cyklu płodności), uczy ona odpowiedzialności, jednoczy partnerów i daje pewność o dniach płodnych. Procentowo takie odpowiedzi mieściły się w przedziale od 6% do 16%.

Wysoki natomiast okazał się wskaźnik braku odpowiedzi na pytanie sugerujące stosowanie naturalnych metod planowania rodziny (71%; respondenci mieli dokończyć stwierdzenie: „Korzystam z metod naturalnego planowania rodziny, bo:”). Znajomość naturalnych metod planowania rodziny ściśle wiąże się ze znajomością fizjologii człowieka, która jest konieczna do normalnego funkcjonowania organizmu. Wiele zagadnień związanych z zakresem zdrowia, medycyny, kosmetyki, wypoczynku, szczególnie u kobiety wymaga dokładnej znajomości naturalnych procesów zachodzących w organizmie.

To, co naturalne w organizmie człowieka, nie może być pomijane, a także bez potrzeby zastępowane sztucznymi działaniami i środkami. Znajomość własnej fizjologii jest konieczna i świadczy o poziomie kultury, stwarza podstawy do pełnej odpowiedzialności za swoje życie i zdrowie, a także za życie i zdrowie przekazywane następnemu pokoleniu.

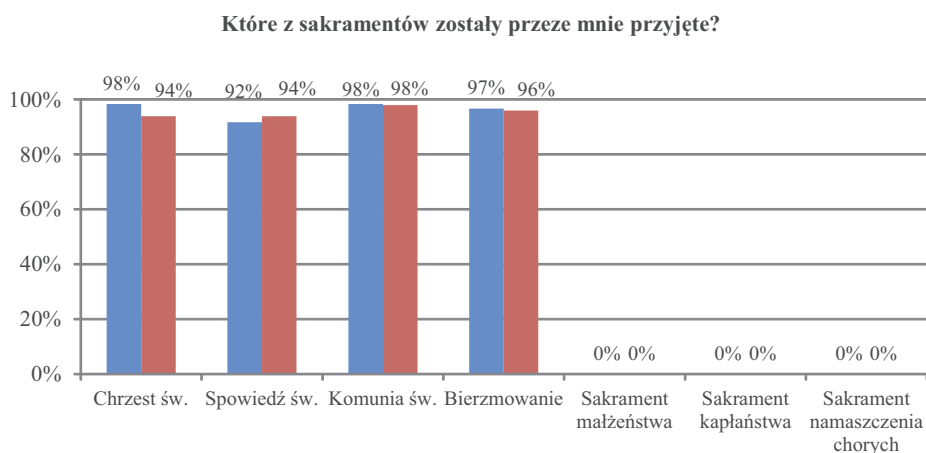
Czy korzystasz z metod naturalnego planowania rodziny?

Powyższy wykres ukazuje kompletny brak znajomości podstaw własnej fizjologii, na co wskazuje „brak odpowiedzi” (21%) i odpowiedzi „nie” sięgające 67%.

Zagadnienia religijności narzeczonych

Z poniższego wykresu wynika, że większość pytaných została włączona w Kościół poprzez przyjęte sakramenty świętych. Większość przyjęła sakrament chrztu św., sakrament pojednania i komunii św., a także sakrament bierzmowania.

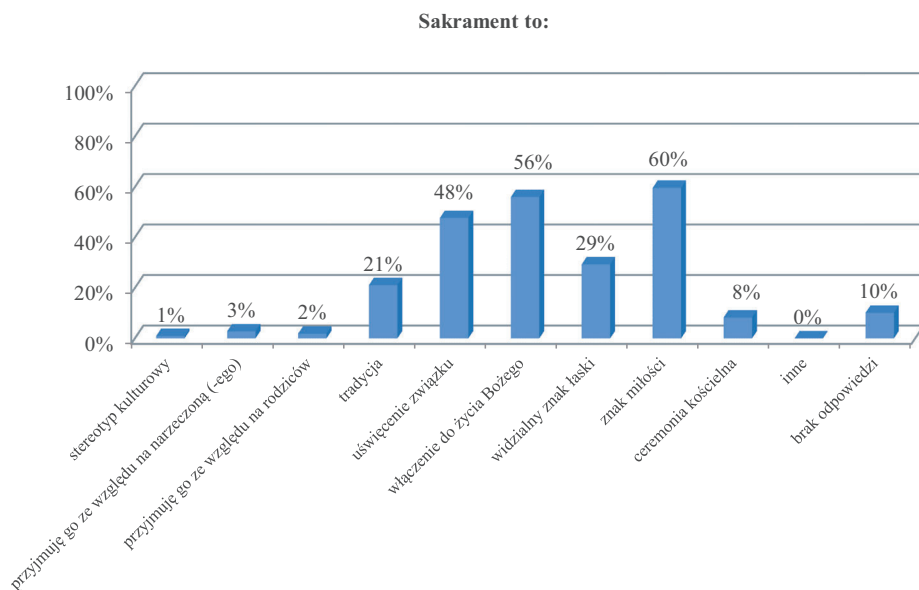
Odpowiedzi udzielone przez narzeczonych skłaniają do przeświadczenia, że rodzice spełnili podstawowe obowiązki w zakresie przygotowania swoich dzieci do życia religijnego. Należy także założyć, że wraz z sakramentami została przekazana narzeczonym wiara chrześcijańska w wyznaniu katolickim.

Osobiste spojrzenie narzeczonych na sakramenty święte

W wyznawaniu wiary przez osoby dorosłe mieści się indywidualne zaangażowanie w sprawy religijne. To zaangażowanie zewnętrzne staje się wyrazem życia wewnętrznego – duchowego. Życie duchowe niewątpliwie opiera się na normach i zasadach postępowania we wszystkich aktach ludzkich, tak wewnętrznych, jak i zewnętrznych.

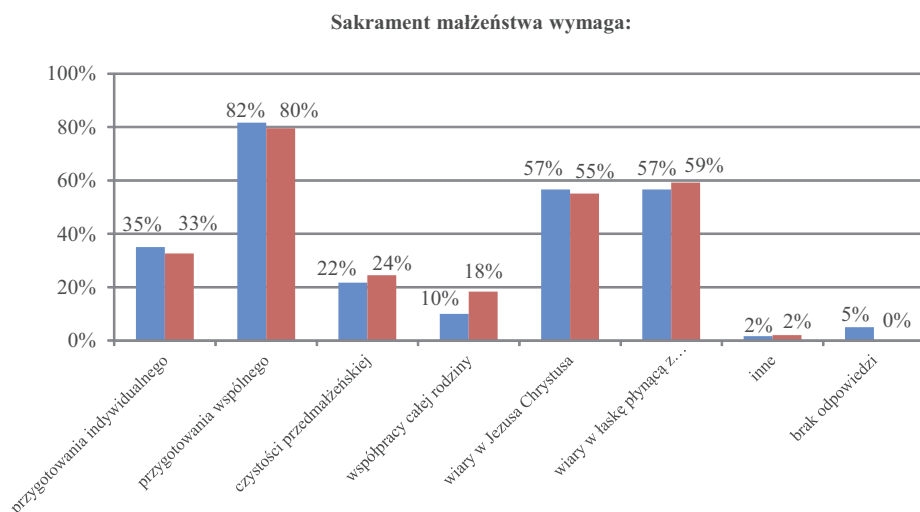
Odpowiedzi ankietowanych na temat ich osobistego spojrzenia na sakramenty św. (przede wszystkim na sakrament małżeństwa) przedstawia poniż-

szy wykres. Do przeważających odpowiedzi kolejno zaliczyć można: znak miłości (60%), włączenie do życia Bożego (56%), uświęcenie związku (48%). Rozumienie sakramentów św. jako tradycji wyraziło 21% narzeczonych.

Opinie narzeczonych dotyczące sakramentu małżeństwa

Większość narzeczonych uważała, że do sakramentu małżeństwa należy się przygotować. Potrzebę przygotowania indywidualnego (przygotowania dalszego i bliższego) wyraziło 33% mężczyzn i 35% kobiet. Zdecydowana większość opowiedziała się za wspólnym przygotowaniem (w ramach przygotowania bezpośredniego narzeczonej z narzeczoną – 82% i 80%). Tak wyraźnie zaznaczona potrzeba potwierdza słuszność organizowania i przeprowadzania spotkań, kursów, rekolekcji czy skupień w duszpasterskich wspólnotach narzeczonych.

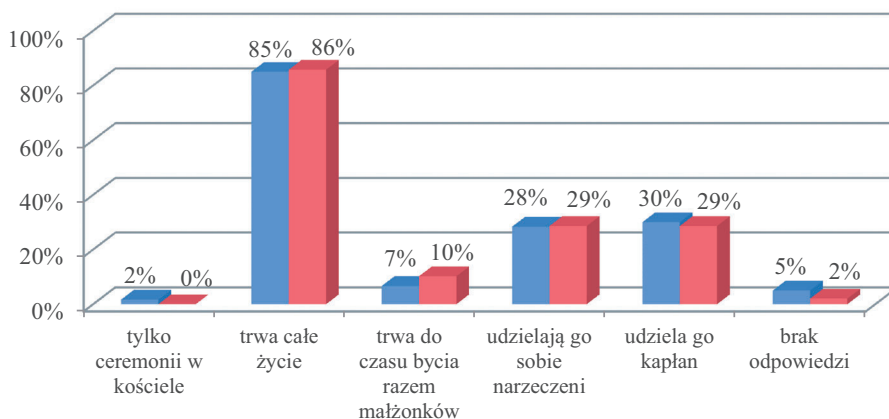
Znacznie mniej ankietowanych opowiedziało się za koniecznością własnej wiary w Jezusa Chrystusa (kobiety 57%, mężczyźni 55%). Blisko połowa narzeczonych nie łączy sakramentu małżeństwa z Autorem sakramentów – Jezusem Chrystusem. Podobny wynik dotyczył wiary w łaskę płynącą z sakramentu małżeństwa. Jeszcze mniej narzeczonych opowiedziało się za czystością przedmałżeńską. Kobiety w niewielkiej mniejszości w stosunku do mężczyzn (22% do 24%). Widzimy więc duży rozdźwięk pomiędzy normą wyznawaną a zasadami postępowania stosowanymi w praktyce. Zdecydowanie uwidacznia się tu potrzeba szerszego i głębszego przygotowania religijnego narzeczonych do sakramentu małżeństwa.

Materia i forma sakramentu małżeństwa

Zrozumienie materii i formy sakramentu małżeństwa (zgody małżeńskiej) należy do podstawowej świadomości znaku sakramentalnego włączającego małżonków do drogi życia i zbawienia w jedności z Chrystusem.

Większość opowiedziało się za małżeństwem trwającym całe życie (85% i 86%).

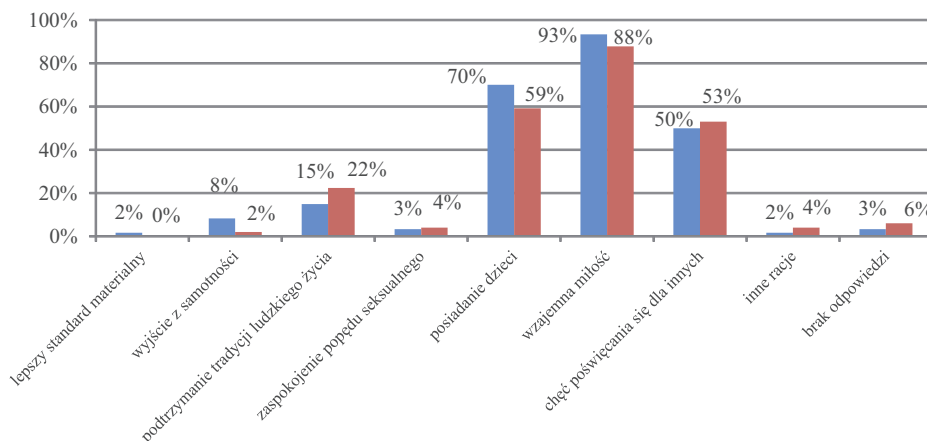
Sakrament małżeństwa dotyczy:

Tylko 30% narzeczonych zrozumiało rolę szafarza sakramentu małżeństwa, podobny procent ma tradycyjne wyobrażenie o udzielaniu sakramentu małżeństwa przez kapłana. Głębsze i powszechniejsze uświadomienie narzeczonych o wielkiej godności udzielania sobie nawzajem sakramentu i składania przysięgi małżeńskiej, jest nad wyraz konieczne w przygotowaniu bezpośrednim narzeczonych.

W ramach materii sakramentu małżeństwa mieszczą się główne cele i zadania, jakie biorą na siebie narzeczeni podejmujący wspólne małżeńskie życie. Ich hierarchia wartości jest bardzo istotna we wzajemnych relacjach, a także rokuje na przyszłe życie całego narodu i państwa.

Jakie są główne cele związku małżeńskiego?

Narzeczeni wybrali „wzajemną miłość” jako główny cel ich związku: kobiety aż w 93%, a mężczyźni, trochę mniej – w 88%. Drugim wybieranym celem było posiadanie potomstwa (70% kobiety, 59% mężczyźni). Jak wskazuje wykres, inne cele były wskazywane znacznie rzadziej. „Podtrzymanie tradycji ludzkiego życia”, częściej zaznaczyli mężczyźni (22%, podczas gdy kobiety 15%). Charakterystyczne jest podanie celu „wyjścia z samotności” przez 8% kobiet. Odpowiedź „lepszego standardu materialnego” pojawia się już tylko u nich i to zaledwie w 2%.

W znacznym procencie występuje także odpowiedź „chęć poświęcenia się dla innych” (kobiety 50%, a mężczyźni 53%). Poświęcenie się dla innych, choć nieznacznie, przeważa zatem u mężczyzn.

Trwałość związku małżeńskiego

Podstawą związku małżeńskiego jest jego trwałość; w sakramencie małżeństwa mówi się o jego nierozzerwalności aż do śmierci. Nierozzerwalność taka wynika z naturalnego prawa Bożego, a nierozzerwalny sakramentalny związek ochrzczonych – mężczyzny i niewiasty ustanowił Chrystus. Dobrowolnie zawarty sakrament małżeństwa zakłada trwanie w związku do końca dni jednego ze współmałżonków, bez względu na zmieniające się sytuacje, przeszkody, choroby i niebezpieczeństwa.

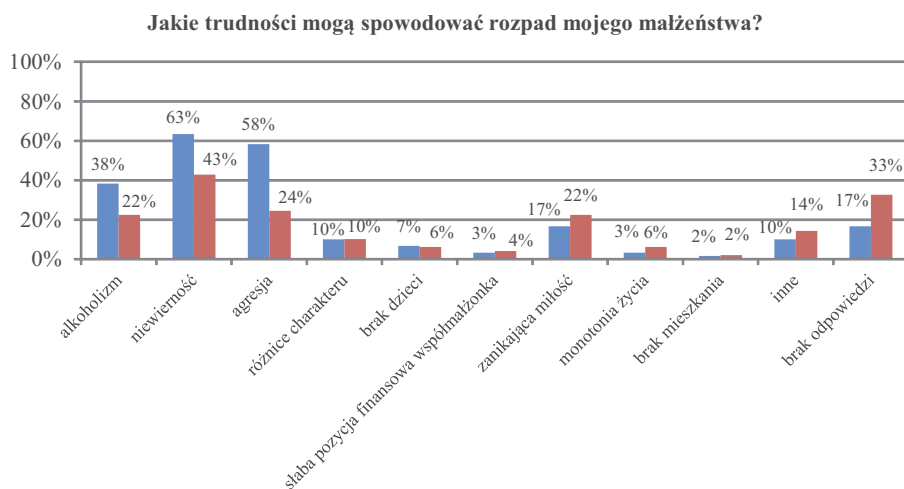
Narzeczoną postawiono pytanie: „Czy dopuszczasz możliwość rozwodu?”

Zdecydowana większość opowiedziała się za trwałością małżeństwa – kobiety w 87%, a mężczyźni nawet w 92%. Różnica w odpowiedziach jest niewielka, lecz wskazuje na głębsze zrozumienie nierozzerwalności małżeństwa u mężczyzn.

Jeszcze bardziej ta różnica uwidacznia się przy odpowiedzi „tak”. Jest ona częstsza u kobiet (8%) niż u mężczyzn (2%). Brak odpowiedzi u około 3% wszystkich badanych wskazuje, jak można przypuszczać, na brak zdecydowania w kwestii dopuszczalności rozwodu, w tym wypadku mężczyźni są bardziej niezdecydowani niż kobiety.

Następne pytanie dotyczyło trudności życiowych, które, zdaniem narzeczonych, mogą doprowadzić do rozstania się małżonków.

Większość wskazała na „niewierność” (54% badanych), jednak zaznaczyła się znaczna różnica, z której wynika, że kobiety obawiają się jej bardziej niż mężczyźni (63% kobiet i 43% mężczyzn). Podobnie ułożyły się odpowiedzi wskazujące na agresję w związkach małżeńskich. Tak jak poprzednio, agresja jest zagrożeniem w małżeństwie przede wszystkim dla kobiet (58%), natomiast u mężczyzn procent ten jest o połowę niższy, wynosi tylko 24%. Można z tego wnioskować, że większość mężczyzn z większą łagodnością traktuje problem agresji w związkach małżeńskich.

Charakterystyczne, że zanikająca miłość, która może spowodować rozpad związku, bardziej dotyczy mężczyzn niż kobiet: 22% w stosunku do 17%.

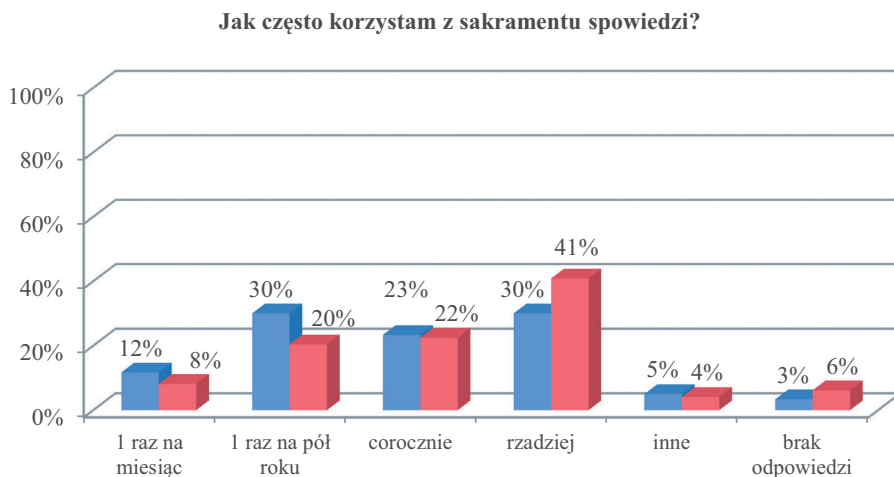
Na trzecim miejscu jako powód rozpadu związków uplasował się alkoholizm. Także i przy tej trudności dominujące są odpowiedzi kobiet (38%) w porównaniu do mężczyzn (tylko 22%).

Różnice charakteru jako zagrożenie dla małżeństwa wskazywane były w takim samym stopniu przez kobiety i przez mężczyzn, po 10%. Podobnie odpowiedź „brak dzieci” pojawiła się w małym procencie (6% i 7%).

Słaba pozycja finansowa nie ma większego znaczenia, narzeczeni traktują swoje związki bardziej jako rzeczywistość duchową niż materialną.

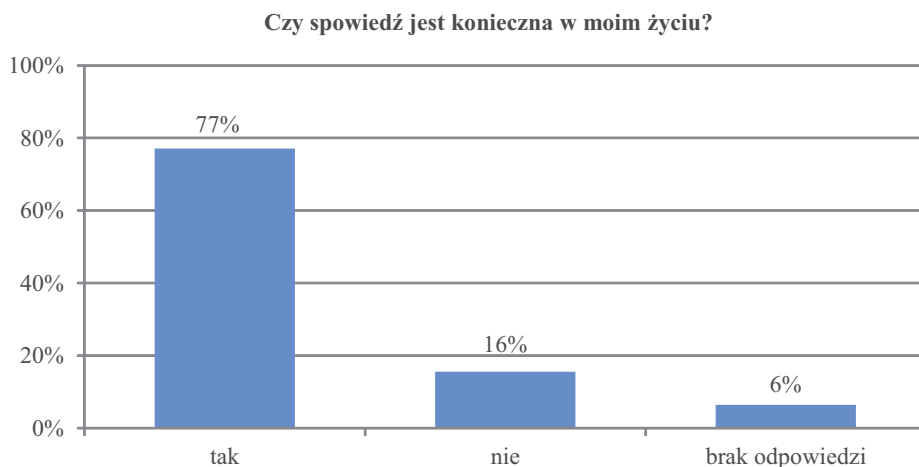
Praktykowanie sakramentu pojednania

Korzystanie z sakramentu pojednania jest znakiem duchowego związku z wyznawaną religią i świadczy o intensywności życia duchowego, które przekłada się na życie moralne zgodne z wyznawanymi normami.

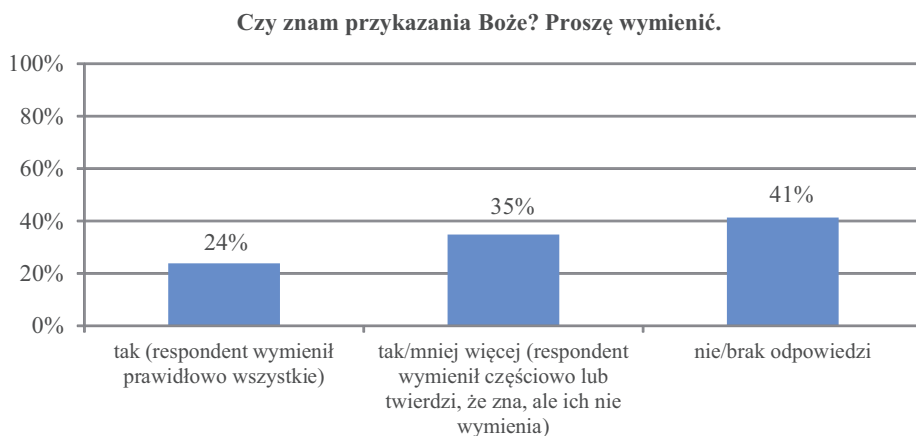
Powyższy diagram wskazuje na częstsze korzystanie z sakramentu pojednania przez kobiety, niemniej odpowiedź „rzadziej niż raz do roku” i tak jest procentowo najwyższa – u mężczyzn to aż 41%, u kobiet 30%. Z comiesięcznej spowiedzi korzystają raczej kobiety (12%), niż mężczyźni (tylko 8%). Odpowiedzi „1 raz na pół roku” i „corocznie” oscylują w granicach 25%.

Dowartościowanie sakramentu pojednania przejawia się w ocenie tego znaku miłości Boga jako doświadczenia koniecznego w życiu moralnym i religijnym. Większość narzeczonych uznała, że spowiedź jest konieczna w ich życiu.

Znajomość przykazań Bożych i kościelnych

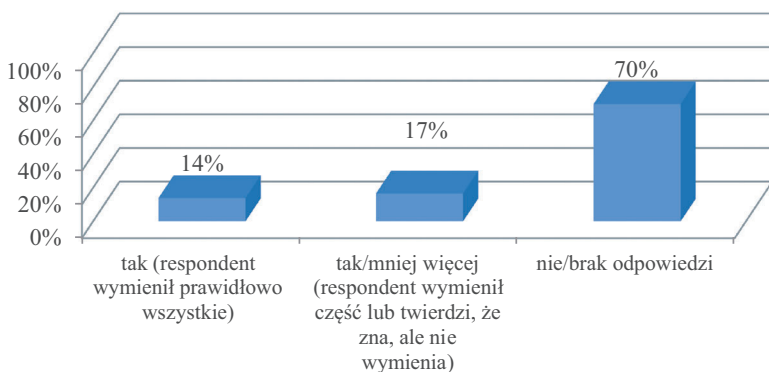
Fundamentem moralności jest stosowanie norm zawartych w przykazaniach. Większość narzeczonych opowiedziała się za znajomością Dzięsięciu przykazań Bożych.

Tylko 24% pytaných odpowiedziało poprawnie i wymieniło wszystkie przykazania. Okazało się, że aż 35% twierdzi, że zna przykazania, lecz ich nie wymieniała lub wymieniała tylko niektóre. Symptomatyczny jest duży procent braku odpowiedzi (41%). Ogólnie mamy obraz, który może świadczyć o słabej znajomości podstawowego fundamentu życia moralnego, jakimi są przykazania Boże.

Słaba okazała się także znajomość przykazań kościelnych. Tylko 14% pytanych potrafiła poprawnie je wymienić. Może to świadczyć o zanikającej świadomości podstaw, na jakich budowana jest wspólnota religijna Kościoła lokalnego i powszechnego.

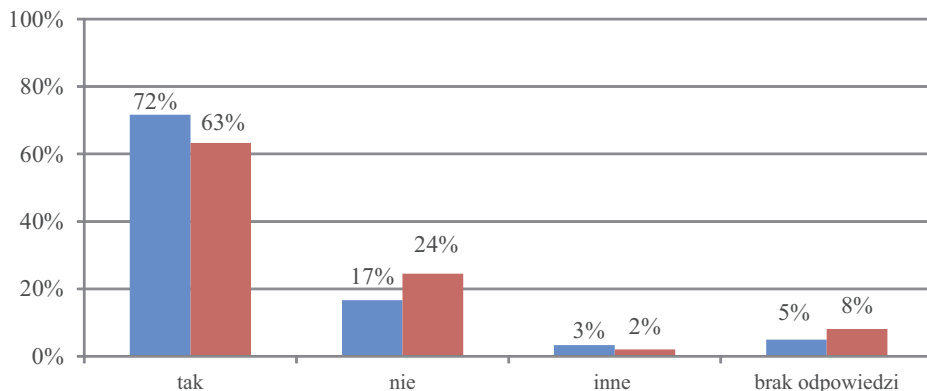
Czy znam przykazania kościelne? Jeśli znam, proszę je wymienić.

Moralna ocena czystości przedmałżeńskiej

Ocena moralna życia intymnego, w przeważającej liczbie wyprzedzającego formalny związek sakramentalny, okazała się nadzwyczaj jednoznaczna. Większość narzeczonych uznała to za grzech (68%).

Czy współżycie seksualne przed sakramentalnym związkiem małżeńskim jest grzechem?

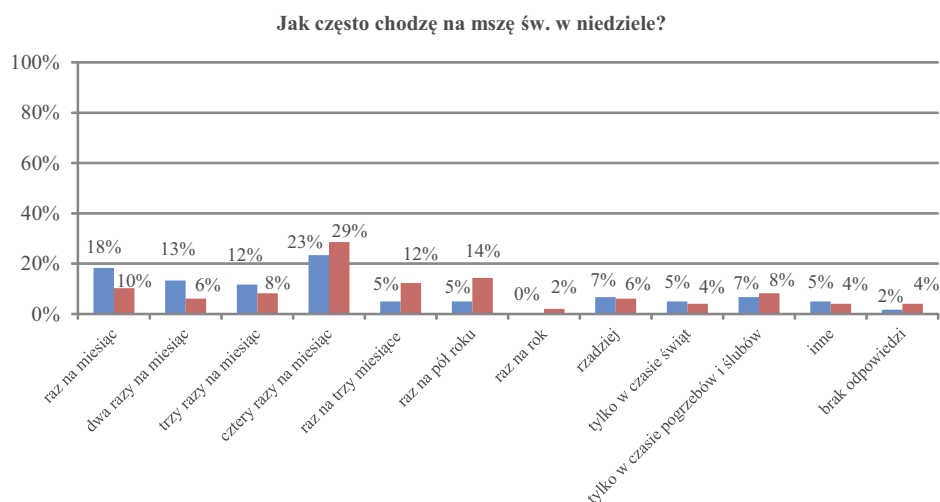

Kobiety uznały współżycie przed ślubem za grzech (72%), mężczyźni już tylko 63%. W akceptacji życia intymnego przed ślubem dominują mężczyźni (24%) w stosunku do kobiet (17%).

Porównując odpowiedzi na temat życia intymnego przed ślubem, z sytuacją rzeczywistą narzeczonych żyjących wiele lat wspólnie, należy przypuszczać, że większość ma poczucie winy i grzechu i duchowo pragnie uregulować swój stan moralny.

Uczęszczanie na msze św. jako znak życia religijnego

Podstawą życia religijnego katolików jest uczestnictwo w niedzielnych mszach świętych, a także udział w uroczystościach kościelnych. Stałe uczestnictwo w nich jest podstawą do przypuszczeń, że ten zwyczaj będzie podtrzymywany w nowych związkach małżeńskich obecnych narzeczonych.

Odpowiedzi, jakie widzimy, są bardzo rozbieżne. W każdą niedzielę na mszę św. chodzi 29% mężczyzn. Uczestnictwo raz na miesiąc deklaruje 18% kobiet i 10% mężczyzn. Niska frekwencja objawia się w następujących przedziałach obecności: dwa razy na miesiąc, trzy razy na miesiąc, rzadziej. Niepokojący jest odsetek tych, którzy odwiedzają kościół przy okazji ślubów lub pogrzebów (7% i 8%).

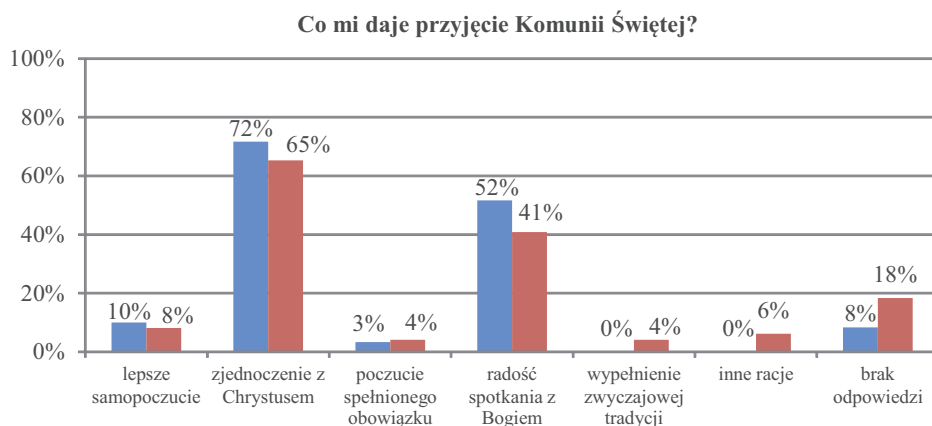
Znaczenie sakramentu Eucharystii dla sakramentalnego związku małżeńskiego

Sakramentalny związek małżeński i wynikająca z tego związku wspólnota rodzinna jest małym Kościołem, jest znakiem obecności Chrystusa wśród ludzi. Uroczyste i publiczne ślubowanie nowożeńców dokonuje się w imię Ojca i Syna i Ducha Świętego. Święta Trójca jest zaproszona do całego życia małżonków i do ich trwania we wspólnocie miłości razem z dziećmi.

Eucharystia także jest sakramentalnym znakiem obecności Chrystusa wśród ludzi. Zachodzi zatem analogiczny, duchowy i transcendentálny związek pomiędzy sakramentem Eucharystii i sakramentem małżeństwa.

Narzeczonym postawiono pytanie: „Co mi daje przyjęcie Komunii Świętej?”

W odpowiedzi większość opowiedziała się za zjednoczeniem z Chrystusem: kobiety – 72%, a mężczyźni nieco mniej, tzn. 65%. Wydaje się, że tak wyrażony związek z Chrystusem potwierdza zrozumienie sakramentalnego znaku obecności Chrystusa w Eucharystii. Duży procent pytaných opowiedział się za „radością spotkania z Bogiem”. Element radości jest znakiem wiary i uwielbienia ze strony człowieka wobec Boga.

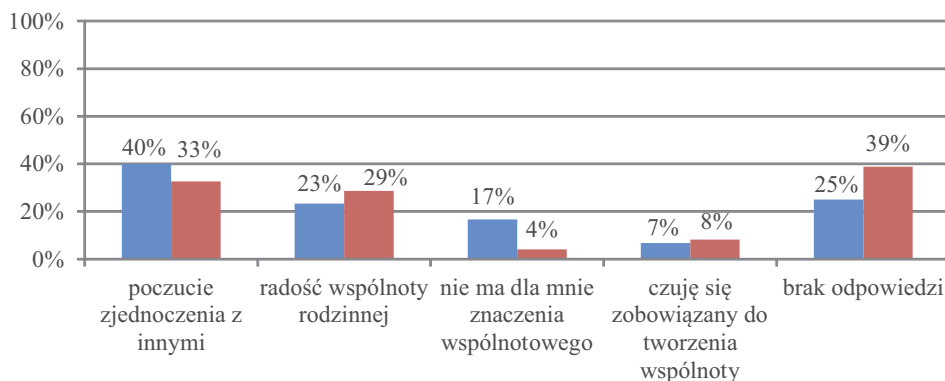

Wspólnotowe uczestnictwo w Eucharystii

Eucharystia ma ze swej natury charakter wspólnotowy, odnosi się do wszystkich wierzących, ochrzczonych, jednoczących się we wspólnocie wiary, miłości i nadziei. Te trzy cnoty oznaczają wspólnotowe podobieństwo myśli, serc i zamiarów, są formą chrześcijańskiego bycia.

Małżeństwo i rodzina jest wspólnotą, której członkowie uświęcają się wzajemnie w trzech wymiarach cnót teologalnych.

Co daje wspólnotowe uczestnictwo w Komunii Świętej?

Narzeczoným postawiono pytanie: „Co daje wspólnotowe uczestnictwo w Komunii Świętej?”

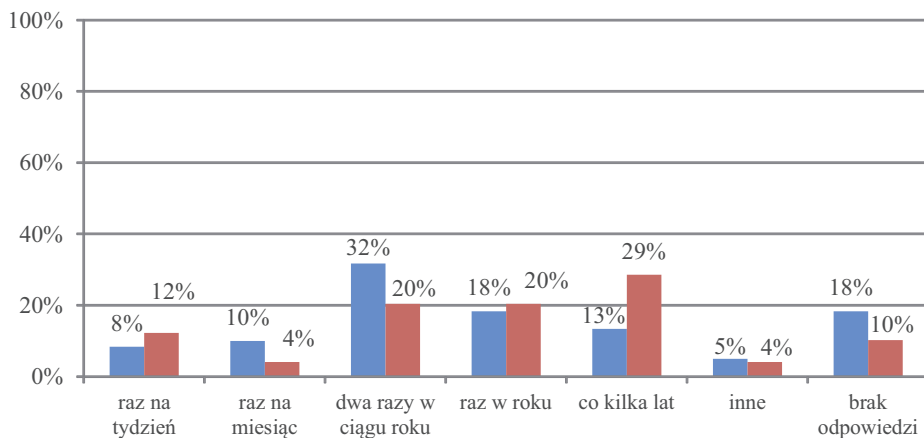
Odpowiedzi narzeczonych ukazały zmniejszającą się świadomość wspólnotowego wymiaru Eucharystii. „Poczucie zjednoczenia z innymi” kobiety potwierdziły w 40%, mężczyźni w 33%. Radość ze wspólnoty rodzinnej jest dominująca u mężczyzn (29%), nieco mniejsza u kobiet (23%). Brak zrozumienia wspólnotowego charakteru Eucharystii ujawnia 17% kobiet. Mężczyźni są w tej kategorii w mniejszości, tylko 4%, co świadczy o większym u nich zrozumieniu znaczenia wspólnotowego uczestniczenia w Komunii Świętej.

Zastanawiający jest „brak odpowiedzi”, pojawiający się w znacznym odsetku, u kobiet i u mężczyzn (25% i 39%). Świadczy on o dość częstym niezrozumieniu łączności wierzących poprzez Eucharystię.

Częstotliwość przyjmowania Komunii Świętej

Konsekwencja w postępowaniu przynależy do rozumnych działań człowieka. Określona konsekwencja wymagana jest także pomiędzy teoretycznie przyjmowaną wiarą, a praktycznym jej wymiarem – np. zachowaniami religijnymi. Wyrażone opinie, zdania i poglądy narzeczonych na temat znaczenia Eucharystii w ich życiu, powinny wskazywać na pragnienie i częste uczestniczenie w spotkaniu z Chrystusem Eucharystycznym.

Jak często przysięgają do Komunii Świętej?

Założenie to nie pokrywa się jednak z praktycznym zachowaniem się narzeczonych. Tylko 12% mężczyzn uczęszcza na mszę św. i przyjmuje Komunię św. raz na tydzień. W tej kategorii kobiety są w mniejszości, bo tylko 8% z nich deklaruje uczestnictwo w cotygodniowej Eucharystii.

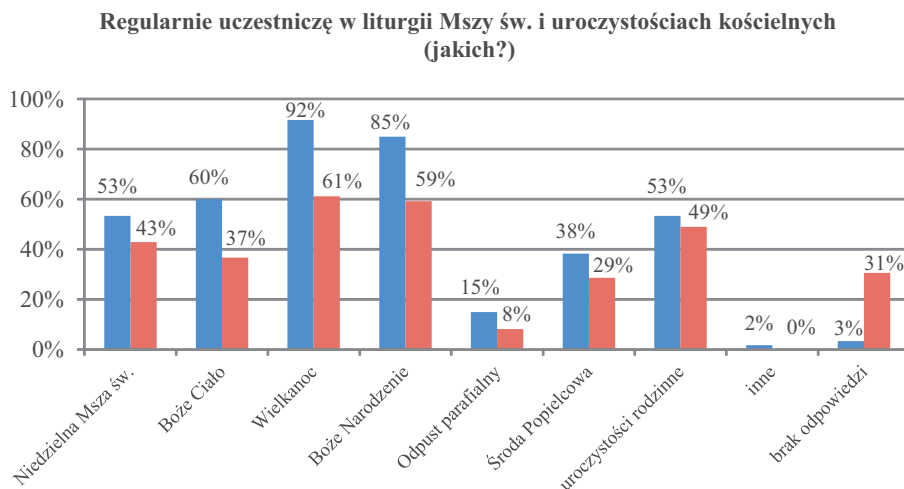
Przeważająca odpowiedź to „dwa razy do roku” – podała ją 32% kobiet i 20% mężczyzn. Dużą rozbieżność pomiędzy mężczyznami (13%) a kobietami (29%), obserwujemy w przypadku deklarowanego przystępowania do Komunii świętej z częstotliwością „co kilka lat”.

Z powyższych analiz wynika, że teoretyczne wyznawanie prawd wiary nie pokrywa się z praktycznym postępowaniem. Taka dychochotomia świadczy o słabości wiary, a także o braku wiedzy religijnej.

Analiza podstawowych zachowań religijnych narzeczonych

Do podstawowych zachowań religijnych wynikających z przykazań Bożych i kościelnych należy regularne uczestniczenie w liturgii mszy św. w niedziele i podczas uroczystości kościelnych¹³.

¹³ Świętami nakazanymi poza niedzielami są: Uroczystość Narodzenia Pańskiego (25. XII.); Uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki (1. I.); Uroczystość Objawienia Pańskiego (6. I.); Uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa; Uroczystość Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny (15. VIII.); Uroczystość Wszystkich Świętych (1. XI.).

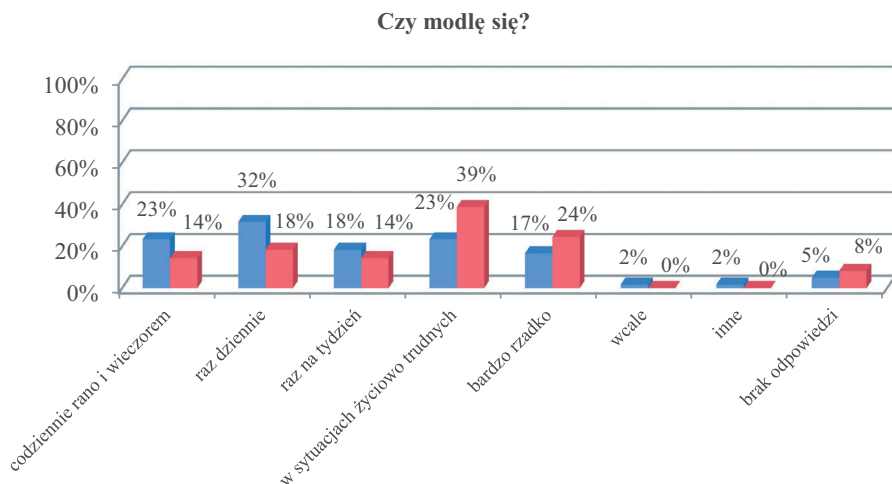

Frekwencja w uroczystości kościelne w dominującym procencie odnosi się do Wielkanocy i Bożego Narodzenia: 92% i 85% u kobiet oraz 61% i 59% u mężczyzn. Niedzielne msze św. i uroczystości rodzinne są na podobnym poziomie: 53% u kobiet i z niewielką różnicą u mężczyzn – 43% i 49%.

Uogólniając, można stwierdzić, że wśród badanych dominuje tradycyjne traktowanie uroczystości kościelnych. Około 50% jest obecnych na mszach św. w niedziele, natomiast najwyższą frekwencję odnotowujemy w Wielkanoc i Boże Narodzenie.

Modlitwa znakiem zaangażowania religijnego

Znakiem życia religijnego na poziomie osobistego, duchowego zaangażowania jest systematyczna, osobista modlitwa. Częstotliwość modlitwy, czyli osobistej rozmowy z Bogiem, przedstawiała się następująco:

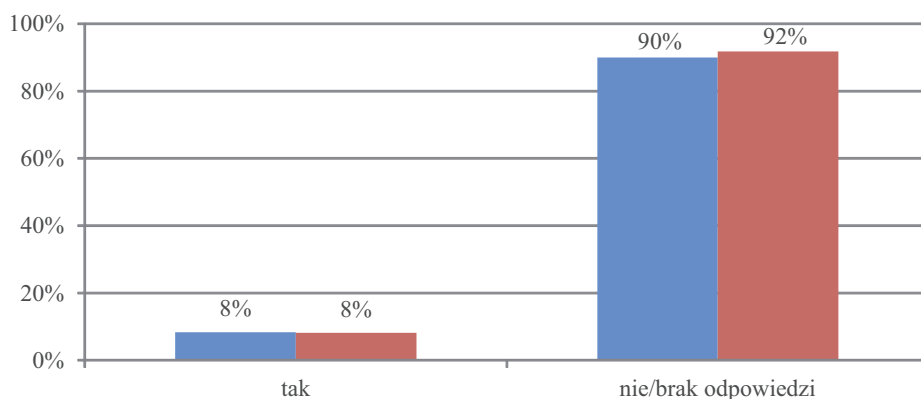

Powyższy wykres wskazuje, że większe zaangażowanie w osobistą modlitwę przejawiają kobiety, mężczyźni natomiast szczególnie modlą się w sytuacjach kryzysowych. Niemal dwukrotnie więcej kobiet niż mężczyzn modli się codziennie rano i wieczorem. Podobnie przedstawia się modlitwa raz na dzień. Odpowiedź „bardzo rzadko” zaznaczało więcej mężczyzn (24%, kobiet 17%).

Podsumowując, modlitwa osobista, choć z różną częstotliwością, występuje w życiu badanych, co świadczy o regularnym, osobistym zaangażowaniu religijnym.

Przynależność do wspólnot i grup duszpasterskich

Zaangażowanie religijne, potrzeba poszerzania wiedzy religijnej oraz uczestniczenie w grupach duszpasterskich, świadczy o poziomie religijności, a także ma wpływ na stałość i trwałość wiary. Partycypowanie w grupach duszpasterskich pozwala na odchodzenie od tradycyjnych form religijności popularnej na korzyść wyznania świadomego i czynnego. Odpowiedzi na tak postawiony problem pokazuje poniższy wykres.

Należę do ruchu lub grupy duszpasterskiej (do jakiej?)

Odpowiedź „tak” jest w znikomym procencie (8%), odpowiedź „nie” dominuje, bo aż 90 i 92%. Tak znikome zaangażowanie w ruchy, wspólnoty i grupy duszpasterskie, świadczy o tradycyjnym pojmowaniu własnej religijności. Szeroki zakres organizowanych przez parafie wspólnot, nie jest wykorzystywany. Brakuje zaangażowania i dowartościowania wspólnotowego doświadczenia wiary w małych grupach.

Uczestnictwo w pielgrzymkach

Do tradycyjnych form zachowań religijnych należą pielgrzymki do sanktuariów, mające charakter pieszych wędrówek lub też zorganizowanych wyjazdów.

Odpowiedzi na pytanie o udział w takich praktykach religijnych przedstawia poniższy wykres.

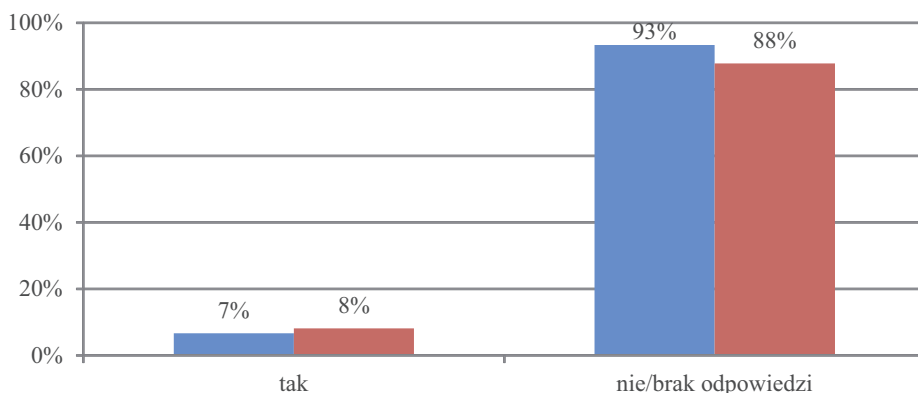

Uczestnictwo w pielgrzymkach jest na stosunkowo niskim poziomie, tylko 18%. Biorąc pod uwagę atrakcyjność pielgrzymek, ich tradycyjność oraz wspólnotowy charakter, należy wyrazić zdziwienie, że narzeczeni nie korzystają z takich form religijności.

Czytelnictwo prasy i książek o charakterze religijnym

Czynna postawa wobec zagadnień wiary skłania do poszerzania wiedzy religijnej poprzez prasę i książki. Obecnie na rynku wydawniczym jest dostateczna ilość materiału czytelniczego, także biblioteki publiczne i parafialne udostępniają książki i czasopisma i propagują czytelnictwo na dość wysokim poziomie. Poziom czytelnictwa badanej grupy narzeczonych przedstawia poniższy wykres.

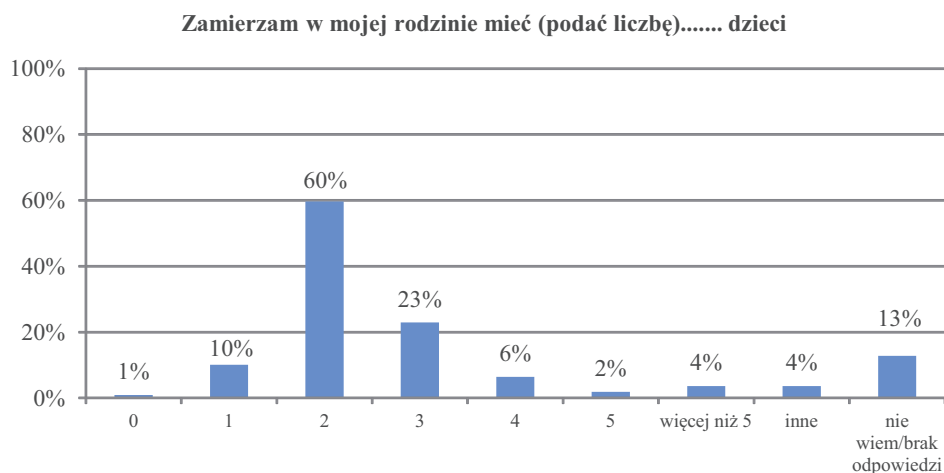
**Czy przeczytałem w ostatnim czasie książkę o charakterze religijnym?
(podać tytuł)**

Odpowiedź negatywna i brak odpowiedzi jest dominująca: 93% i 88%. Słabe zaangażowanie w czytelnictwo (tylko 7% i 8%, z lekką przewagą mężczyzn) mówi nam o tym, że całe bogactwo wartości religijnych, przykłady świętych, intensywna gama wydarzeń interpretowanych przez literaturę i prasę, pozostaje niezauważona i pominięta.

Zagadnienia prokreacyjne i wychowawcze

Do głównych zadań, jakie niesie ze sobą związek małżeński należy prokreacja, powiązana z odpowiedzialnością wychowawczą, spoczywającą na rodzicach. Wcześniejsze planowanie narodzin dzieci, stworzenie im odpowiednich warunków, przynależy do godziwego traktowania najwyższej wartości zawartej w przekazywaniu i kształtowaniu nowego życia.

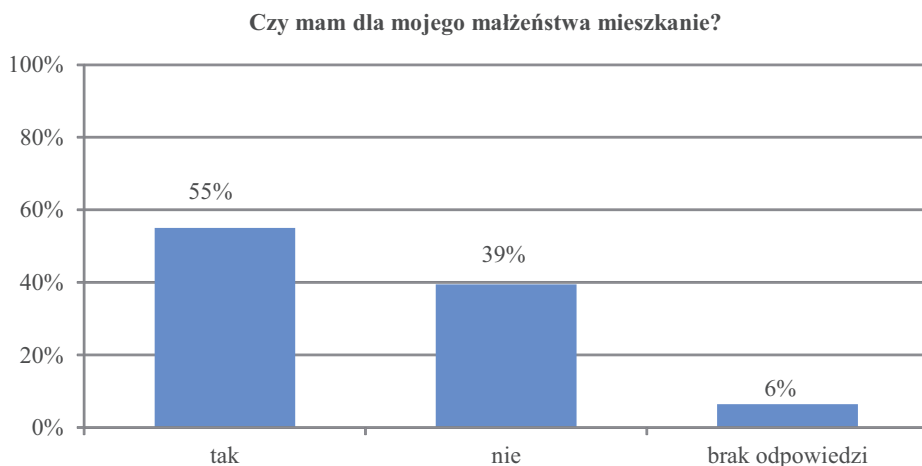

Przeważająca część par narzeczonych planuje mieć tylko dwójkę dzieci – tak wskazuje 60% pytanых. Tak wysoki procent odpowiedzi zamyka w przyszłości biologiczny rozwój społeczeństwa. Dwoje dzieci nawet biologicznie nie zastąpi rodziców. O biologicznym zastępstwie można mówić dopiero przy trojgu dzieci. Za taką liczbą dzieci opowiedziało się tylko 23% narzeczonych. Większa liczba dzieci: 4-5 i więcej jest podawana w śladowych procentach.

Ogólnie można podsumować, że w obecnie powstających związkach małżeńskich, nie należy się spodziewać poprawy alarmująco niskiego przyrostu naturalnego naszego społeczeństwa.

Socjalne zabezpieczenie przyszłej rodziny

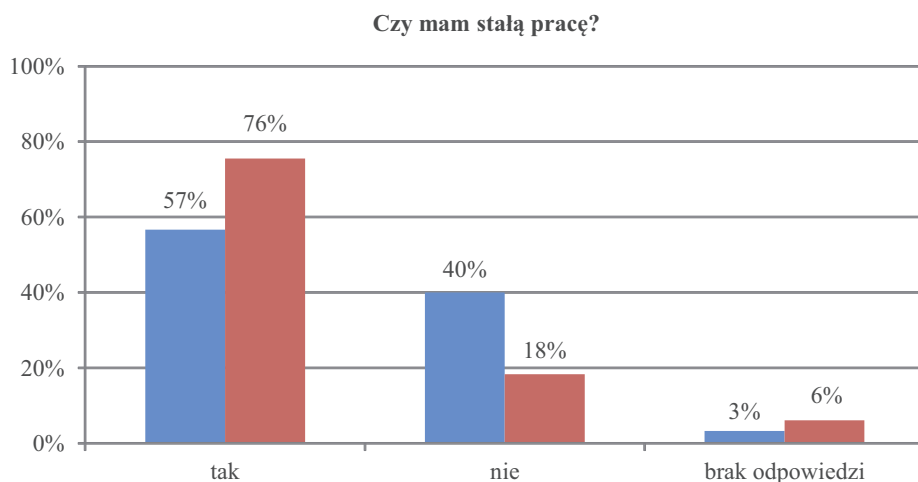
Do podstawowych zabezpieczeń socjalnych rodziny zaliczamy dysponowanie własnym mieszkaniem albo dostępem do mieszkań komunalnych. Posiadanie własnego miejsca zamieszkania determinuje możliwość założenia rodziny. W statystycznej analizie nie zostało uwzględnione posiadanie odrębnego mieszkania na własność, chodziło o stwierdzenie, czy narzeczeni mogą dysponować niezależnym miejscem, w którym mogliby funkcjonować jako rodzina.

Ponad połowa pytaných oświadczyła, że dysponuje własnym mieszkaniem, jednak znaczny procent (39%) nie posiadał własnego mieszkania. Świadczy to o wielkim problemie społecznym i wielkim zapotrzebowaniu mieszkaniowym dla młodych małżeństw. Prawdopodobnie brak mieszkania wpływa na przedłużający się czas narzeczeństwa i odkładanie zawarcia oficjalnego związku małżeńskiego.

Posiadanie stałej pracy

Drugim podstawowym warunkiem ekonomicznym powstania i utrzymania się małżeństwa i rodziny jest stała praca. Problem bezrobocia dotyczący najmłodsze roczniki powoduje wielkie kryzysy społeczne, prowadzi do frustracji i załamania życiowych. Powoduje także zwiększenie migracji zarobkowej, która z kolei wpływa na ilość zawieranych małżeństw, a także jest przyczyną rozbicia istniejących już związków.

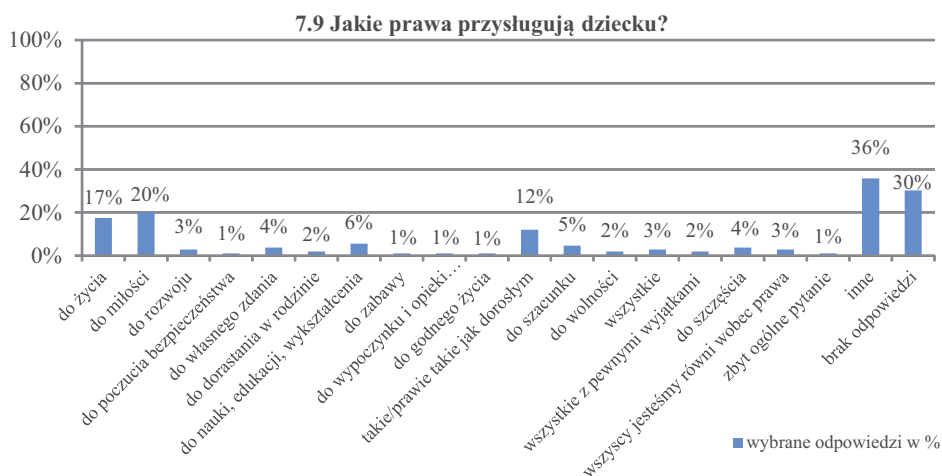
Powyższy wykres przedstawia poziom stałego zatrudnienia wśród narzeczonych. Brak stałej pracy zgłasza 40% kobiet i 18% mężczyzn. Można zauważyć, że procent nieposiadających stałej pracy wśród badanych jest znacznie wyższy od poziomu bezrobocia w skali całego kraju (około 14%). Stałą pracę posiada 76% mężczyzn i znacznie mniej, bo tylko 57%, kobiet.

Zagadnienia wychowawcze w przyszłych rodzinach

Do zadań i obowiązków, jakie małżonkowie przyjmują na siebie, składając przysięgę małżeńską należy: „przyjąć i po katolicku wychować potomstwo”¹⁴, ze świadomością, że jest to nieustająca współpraca z Bogiem, a także odpowiedzialność przed Nim i przed społeczeństwem.

Dziecko jest znakiem i obrazem miłości rodziców. Przynosi ono godność rodzicielską każdemu podejmującemu naturalny obowiązek przekazywania życia. Dzieje się tak na zasadzie miłości, a także sprawiedliwości – dar życia rodzice otrzymali od własnych rodziców, dlatego tym darem winni się podzielić z następnym pokoleniem. Z godnym przekazywaniem życia łączy się świadomość praw, jakie przysługują dziecku.

¹⁴ Komisja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Episkopatu Polski *Obrzędy sakramentu małżeństwa dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, wyd. 3 wg 2 wyd. wzorcowego, Katowice 2010.

Odpowiedzi objęły cały wachlarz praw przysługujących dziecku, ze szczególnym wskazaniem na prawo do miłości. Podkreśliły je zwłaszcza kobiety (27%). Za takim prawem przysługującym dziecku w znacznie mniejszym procencie opowiedzieli się przyszli ojcowie (tylko 12%). Prawo dziecka do życia kobiety deklarują tylko w zakresie 22%, a mężczyźni ponownie 12%. Jak wynika z wykresu ogólnego, bez podziału na płeć, to podstawowe prawo dziecka wymienia 17% pytanych. Jest to zdecydowanie niski zakres świadomości najważniejszego prawa człowieka.

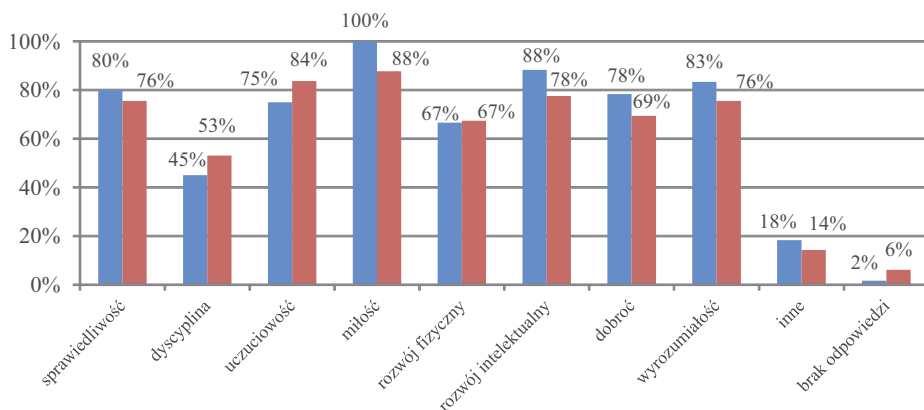
Za utożsamieniem praw dziecka z prawami rodziców i innych dorosłych ludzi opowiedziało się ogólnie 12%, a w podziale na płeć: kobiety 14%, a mężczyźni 10%. Inne odpowiedzi ułożyły się w następującej kolejności: szacunek, wolność, szczęście, rozwój, nauka i edukacja, własne zdanie, zabawa i wypoczynek.

Wysoki procent braku odpowiedzi wskazuje na niską świadomość zakresu odpowiedzialności wychowawczej przyszłych rodziców.

Wartości wychowawcze

Z prawem do życia dziecka oraz okazywaną mu miłością łączy się hierarchia wartości wychowawczych, która ma kierować całościowym wychowaniem i wykształceniem. Zaproponowano narzeczonym podstawowe wartości, które winny dominować w procesie wychowawczym. Ich deklaracje przedstawia poniższy wykres.

Jakimi wartościami będę kierował się przy wychowaniu dzieci?

Hierarchia wartości przekazywanych dziecku w świadomości przyszłych rodziców ułożyła się w następującej kolejności (w zestawieniu ogólnym): miłość 94%, rozwój intelektualny 83%, wyrozumiałość 80%, sprawiedliwość 78%, uczuciowość 79%, dobroć 74%, rozwój fizyczny 67% i dyscyplina 49%. Dominują miłość i rozwój intelektualny, co wskazuje na właściwe ukierunkowanie przyszłych działań wychowawczych. W rozróżnieniu na płeć hierarchia wartości wychowawczych ułożyła się następująco: miłość – kobiety 100%, mężczyźni 88%; rozwój intelektualny – kobiety 88%, mężczyźni 78%; wyrozumiałość – kobiety 83%, mężczyźni 76%; sprawiedliwość – kobiety 80%, mężczyźni 76%; uczuciowość – kobiety 75%, mężczyźni 84% (oznacza to, że mężczyźni bardziej zwracają uwagę na tę wartość); dobroć – kobiety 78%, mężczyźni 69%. Rozwój fizyczny otrzymał podobne wyniki u kobiet i mężczyzn, po 67%. Dyscyplina okazała się ważniejszą dla mężczyzn (53%) niż dla kobiet (45%).

Ukazana hierarchia wartości wskazuje na właściwości typowe dla obydwu płci i zobowiązuje przyszłych rodziców do prowadzenia procesu wychowawczego wspólnie, z rozróżnieniem na właściwości przysługujące naturalnej płci danego rodzica.

PODSUMOWANIE

Przeprowadzona analiza ankiety dla narzeczonych wskazuje pośrednio na zakres i skuteczność przygotowań do sakramentu małżeństwa, które odbywa się na podstawie programu Papieskiej Rady do spraw Rodziny, *Przygotowanie do sakramentu małżeństwa*, z 13 maja 1996 r. Podział przygotowania narzeczonych

nych do małżeństwa na trzy główne etapy: *przygotowanie dalsze, bliższe i bezpośrednie*, związany jest z wartościami małżeństwa i rodziny przekazywanymi z jednego pokolenia na drugie. Niezmiernie ważna jest troska o zakres, stan i skuteczność wielu programów. Powinny one być nieustannie weryfikowane i udoskonalane. Analizując wypowiedzi narzeczonych – najbliższych kandydatów do małżeństwa – stwierdzamy zarówno wiele pozytywnych aspektów trzystopniowego przygotowania, jak i wiele braków.

Podstawową sugestią jest zrozumienie i traktowanie narzeczonych korzystających z przygotowań w sposób integralny. Należy poznać i zrozumieć środowisko, z którego pochodzą i w którym się wychowywali. Analiza odpowiedzi narzeczonych wskazuje na duży wpływ środowiska rodzinnego, szkolnego i środowiska pracy. Poglądy rodziców na temat małżeństwa i rodziny zostały częściowo przejęte przez ich dzieci; ponadto występują nowe zjawiska, na które należy zwrócić uwagę.

Znacznemu przesunięciu uległ wiek narzeczonych, podejmujących decyzję o zawarciu małżeństwa – dominuje przedział wiekowy 28-32 r. ż. Jest to duża zmiana socjologiczna; wiek ten znajduje się bowiem na pograniczu dodatnich właściwości biologicznych małżonków, chcących przekazywać nowe życie. Ilość osób w przedziale wiekowym 18-22 lata jest stosunkowo niewielka, około 13%. Zmniejszyła się zatem znacznie ilość młodych wiekowo małżeństw.

Zdecydowanie polepszył się stopień wykształcenia, dominuje wykształcenie wyższe II stopnia oraz wykształcenie na poziomie liceum. Skutkiem poszerzonej oferty wykształcenia, młodzi ludzie zdobyli właściwy średni i wyższy stopień wiedzy i umiejętności.

Podstawą egzystencji materialnej nowych małżeństw i rodzin jest praca zawodowa. Niestety, tylko część narzeczonych cieszy się stałą pracą gwarantującą określony status majątkowy. Znaczna część narzeczonych musi opierać swoją materialną przyszłość na pomocy rodziców.

Wydłużył się nadmiernie czas trwania tzw. narzeczeństwa, czyli stanu oczekiwania na formalne zawarcie związku cywilnego i kościelnego (sakramentu małżeństwa). U większości przypadków narzeczeństwo trwało od 1 roku do 4 lat i więcej. W większości ten okres narzeczeństwa przebiegał we wspólnym zamieszkanu (58%) i przyjmował charakter życia małżeńskiego ze wszystkimi jego atrybutami, łącznie ze współżyciem seksualnym.

Należy dodać, że narzeczeni w 63% znali się już ponad 4 lata. Przecho-
dzenie znajomości do stanu tzw. narzeczeństwa odbywało się płynnie, naturalnie i przyjmowało charakter pełnego współżycia małżeńskiego.

Z przedstawionej analizy narzuca się wniosek o pilnej potrzebie oddziaływania wychowawczego, nastawionego na przygotowanie młodzieży, szczególnie w okresie dojrzewania i pierwszej młodości, do życia w małżeństwie i rodzinie.

Głównym motywem zawierania związku małżeńskiego była miłość, uczucie między osobami w pełni dojrzałymi fizycznie i psychicznie. Świadczy o tym wystarczająco zaawansowany wiek.

Wpływ rodziców na wychowanie seksualne narzeczonych okazuje się zbyt mały – potwierdziło go tylko 50% badanych. Możemy więc uznać, że połowa rodziców nie wywiązała się ze swoich obowiązków wychowawczych.

Uświadomienie seksualne rozpoczęło się dopiero po 7 roku życia. Powyższe badania wskazują, że nie ma potrzeby zbyt wczesnego wprowadzania dzieci w zagadnienia seksualne. W przedziale wieku 7–10 lat chłopcy znacznie częściej interesują się zjawiskami seksualnymi i właśnie wtedy należy przekazywać im odpowiedni zasób informacji. W tym samym przedziale wiekowym zainteresowanie sferą seksualną dziewczynek jest znacznie mniejsze. Całkowicie zmienia się sytuacja w przedziale wieku 11–14 lat. W tym okresie zainteresowania dziewcząt sięgają aż 47%, u chłopców ten stopień zainteresowań jest znacznie mniejszy – 33%. Proponując młodzieży należyte wychowanie seksualne, należałoby rozgraniczyć zasób informacji i wiedzy w uzależnieniu od płci.

Jak wykazała wcześniejsza analiza zainteresowania pornografią, dziewczęta miały z nią pierwszy kontakt w przedziale wielu 11–17 lat, u chłopców pojawiał się we wcześniejszym okresie. Umiejętne kierowanie zainteresowaniami młodzieży w tym wieku, może wpłynąć na poszukiwanie przez nią także innych obszarów zainteresowań.

Szkoła po części tylko wypełniła swoje obowiązki przekazania odpowiedniej wiedzy i wychowania w sferze seksualnej. Mężczyźni i kobiety ocenili programy wychowawcze w zakresie problemów seksualnych jako wystarczające tylko w 50%. Umiejętnie przygotowane programy, adekwatne do intelektualnego i fizycznego rozwoju młodzieży, mogą znacznie pomóc w unikaniu i uprzedzaniu wielu niepowodzeń, zawodów uczuciowych i wczesnego nieodpowiedzialnego rozpoczynania współżycia seksualnego. Jak wykazała ankieta, pierwsze kontakty seksualne rozpoczynały się u chłopców w przedziale wieku 15–17 lat, w kilku procentach nawet wcześniej. U dziewcząt rozpoczynanie współżycia seksualnego jest najczęstsze w wieku 18–19 lat.

Zastanawiające są opinie na temat homoseksualizmu. Większość pytanym akceptuje takie zachowania, podobny procent nie miał wyrobionego zdania na ten temat. Brak zdecydowanego potępienia, tylko 14 i 24%, świadczy o niedostatecznej wiedzy i zrozumieniu wartości płci i realizacji życia seksualnego w związkach heteroseksualnych.

Niewielki procent narzeczonych opowiadał się za naturalnymi metodami regulacji poczęć, a większość z nich nie zna naprotechnologii. Akceptacja środków antykoncepcyjnych jest procentowo rozłożona na wszystkie środki z dużym wskazaniem na środki mechaniczne. Wydaje się konieczne zwiększenie douczania i właściwej informacji o wartościach metod naturalnych, i jednocześnie wskazane jest ukazywanie szkodliwości metod sztucznych, zwłaszcza co do ich oddziaływania biologicznego i psychicznego.

Duża ignorancja ujawniła się w kwestii określania dni płodnych w cyklach kobiety, a także w świadomości początków nowego życia. Konieczne wydają się dokładniejsze programy kształcenia i wychowania dowartościowujące odpowiedzialność za poczęcie dziecka.

Z sakramentem małżeństwa wiąże się odpowiednia świadomość, dobrowolność, a także wiedza religijna gwarantująca wiarę i uznanie związku małżeńskiego jako znaku obecności Chrystusa wśród ludzi. Odpowiedzi na temat wiedzy religijnej wskazywały, że wśród narzeczonych jest ona na średnim poziomie. Wiele osób nie zna przykazań Bożych i kościelnych, myli małżeństwo naturalne z sakramentem małżeństwa, przyjmuje możliwość rozwodów, a swoje życie duchowo-religijne traktuje jako tradycję.

Istnieje zatem potrzeba, we wszystkich trzech etapach przygotowania do sakramentu małżeństwa, rozszerzenia programów wiedzy religijnej. Należy ukazać wartości wyznawanej wiary i jej wpływ na budowanie stałych i szczęśliwych związków małżeńskich, a tym samym szczęśliwych rodzin.

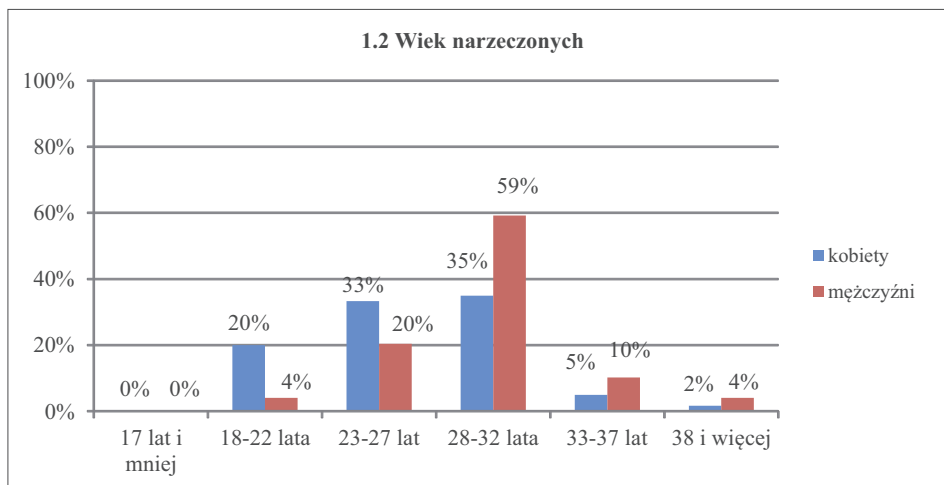
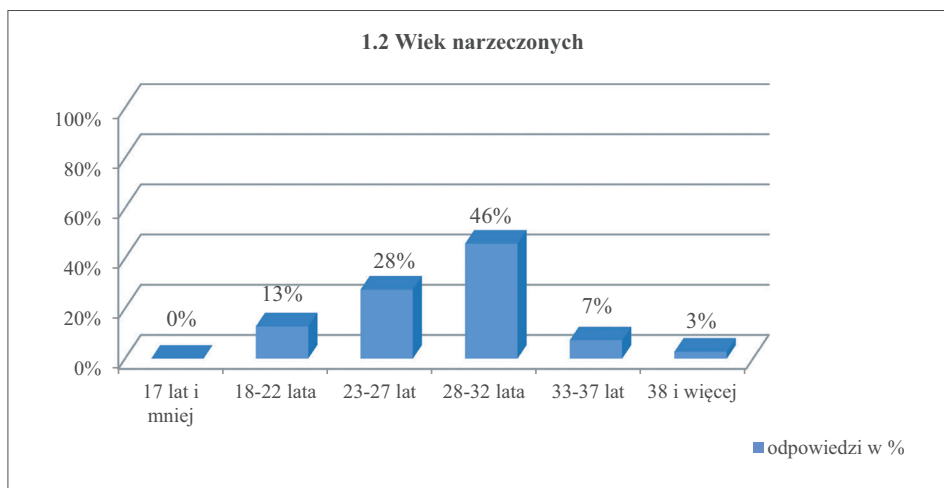
Duże znaczenie socjalne dla nowych małżeństw i rodzin ma posiadanie własnego mieszkania. Ta naturalna baza rodziny jest zaspokojona tylko w 50%, co świadczy o wielkim zapotrzebowaniu na nowe mieszkania i domy.

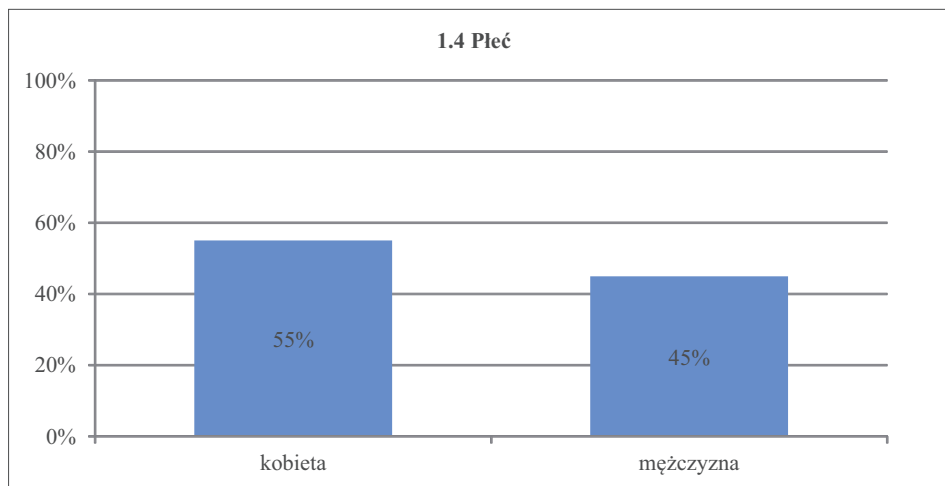
Podobnie kształtuje się potrzeba stałej pracy, bez której nowe związki małżeńskie nie będą powstawać. Dalsze trudności na rynku pracy będą negatywnie wpływać na stan naszego społeczeństwa i jeszcze bardziej pogłębią niż demograficzny.

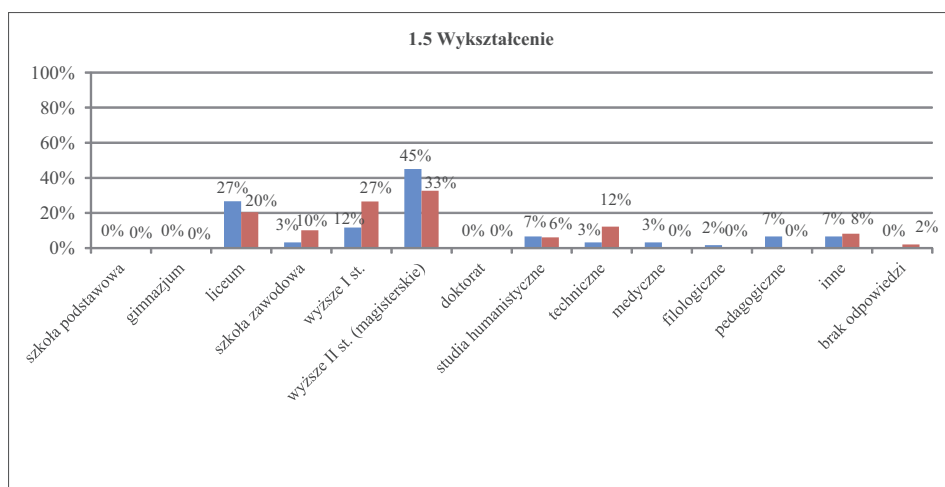
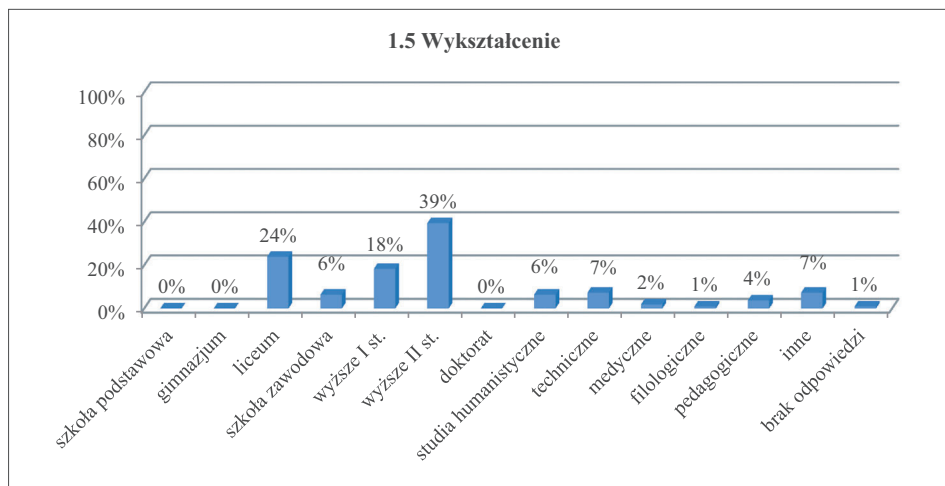
Reasumując ocenę wszystkich wypowiedzi, należy wskazać na potrzebę pogłębienia, modyfikacji i ciągłego uaktualniania wszystkich form przygotowań do sakramentu małżeństwa: dalszego, bliższego i bezpośredniego.

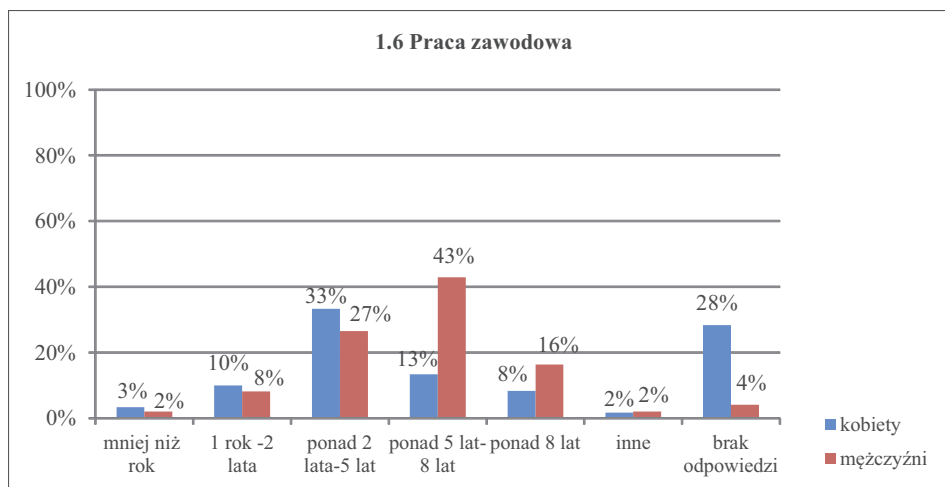
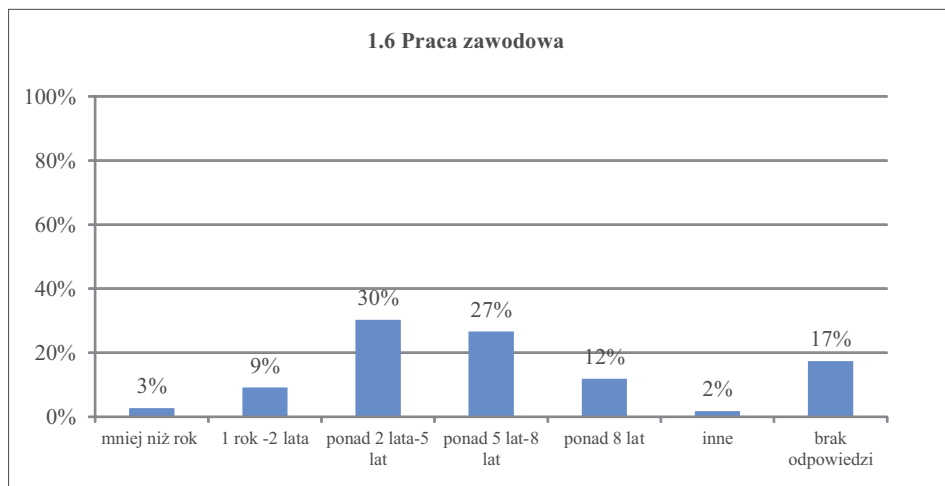
ANEKS

Wykresy

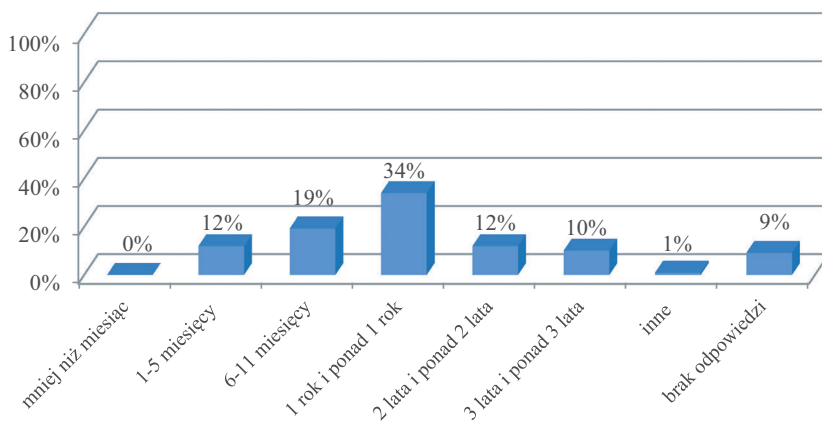

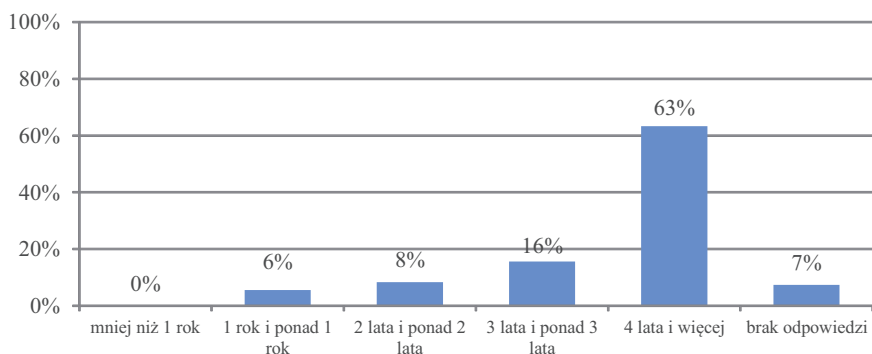

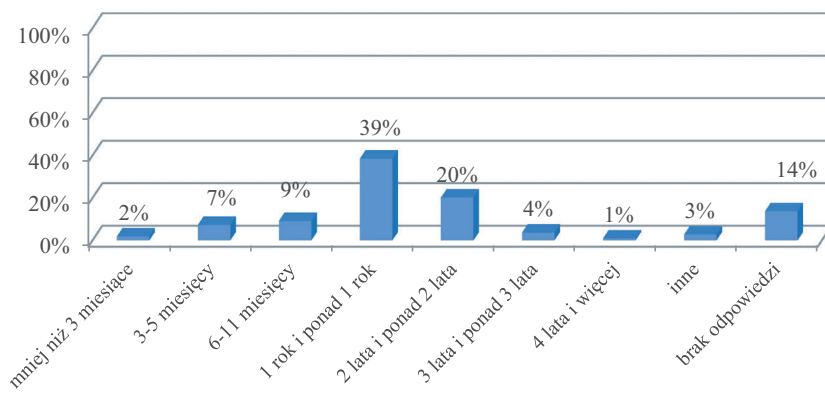
1.7 Czas trwania narzeczeństwa

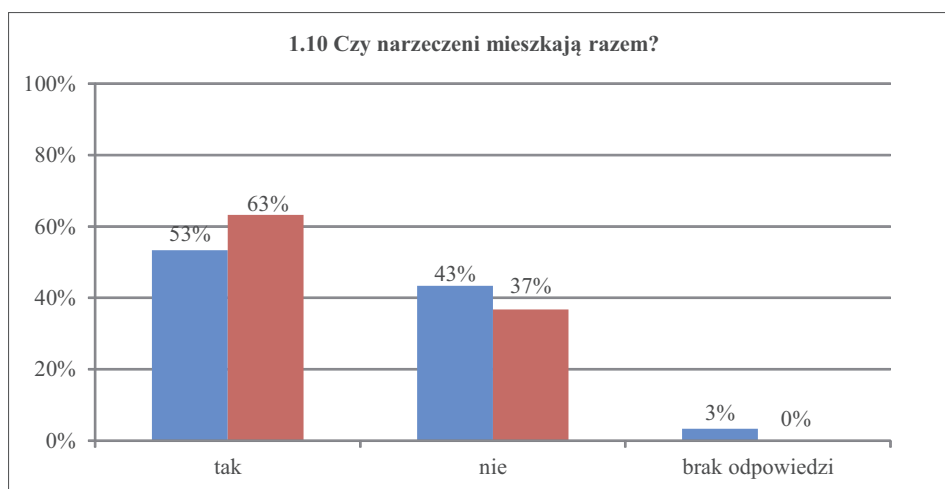
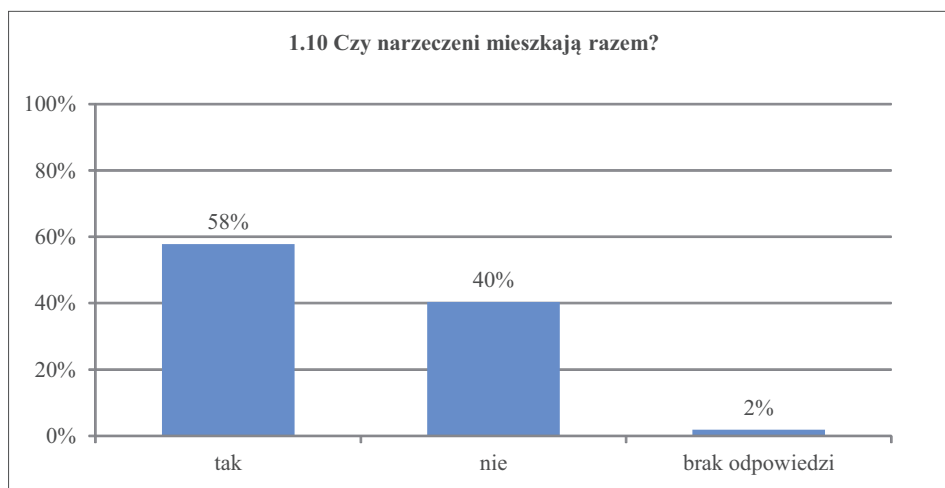

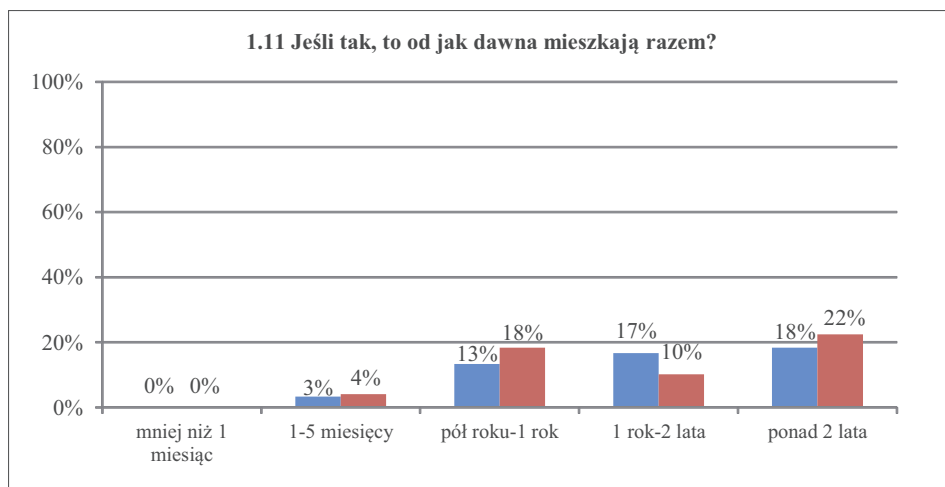
1.8 Ile lat narzeczeni się znają?

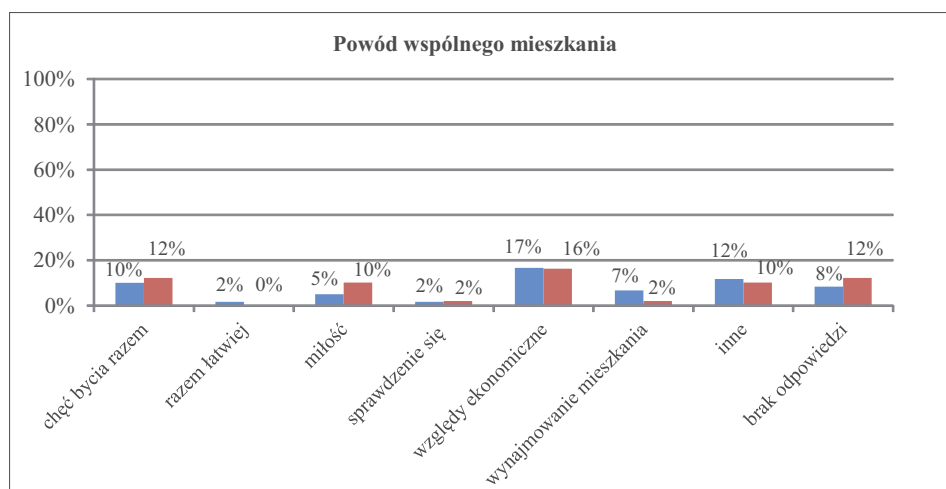
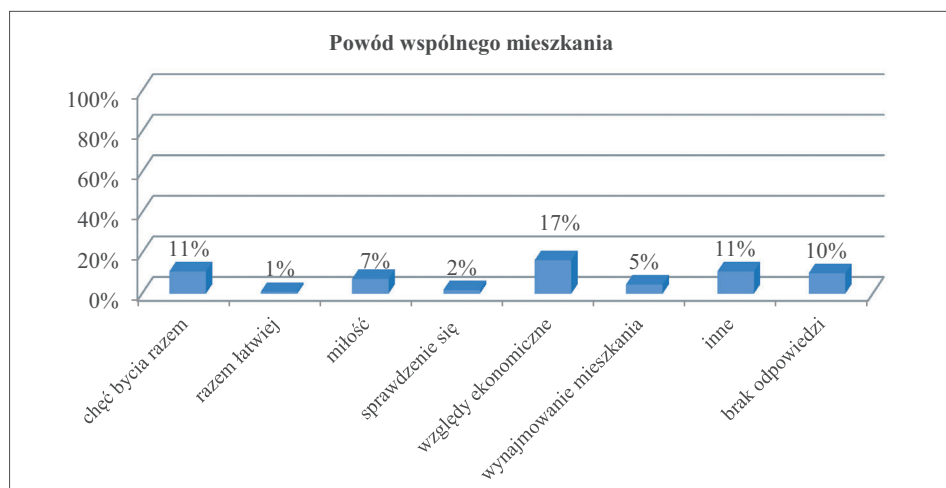

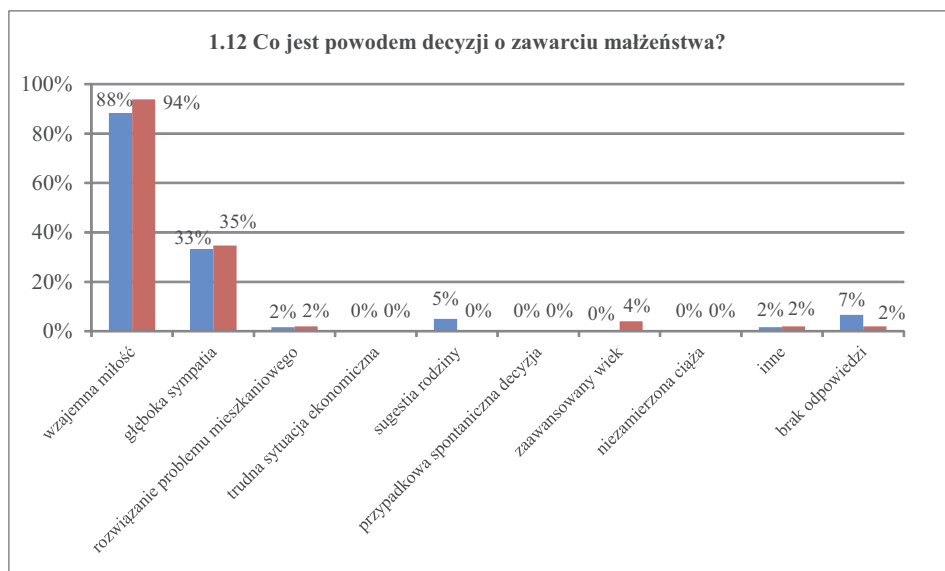
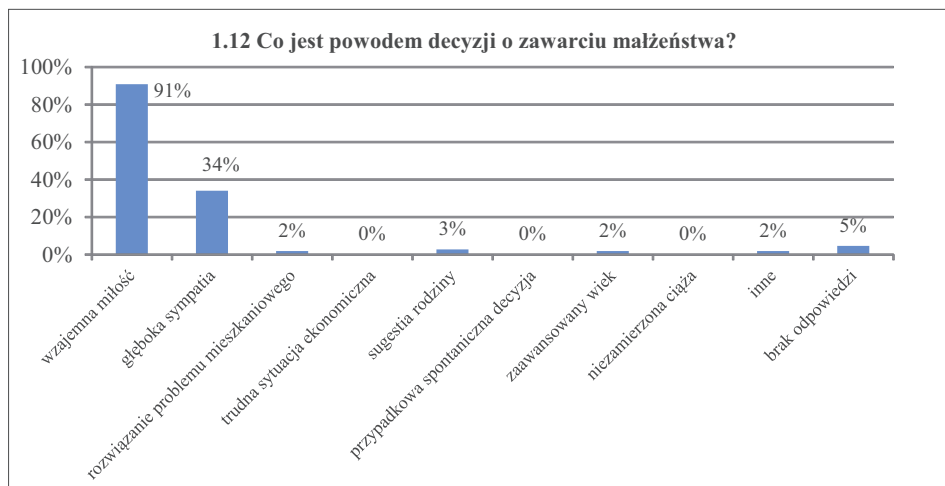
1.9 Od jak dawna zdecydowali się na małżeństwo?

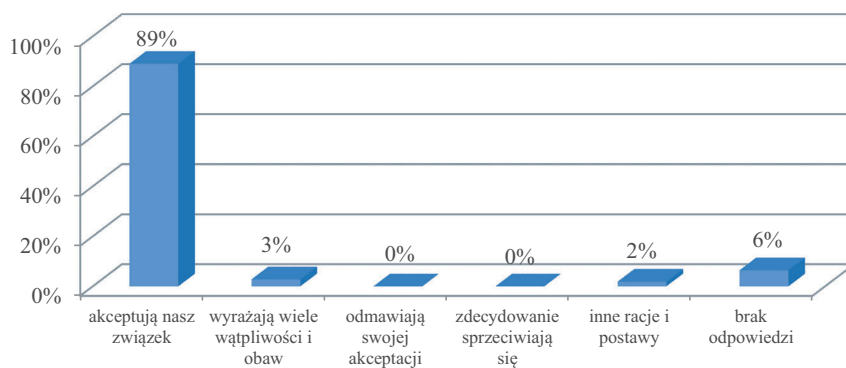

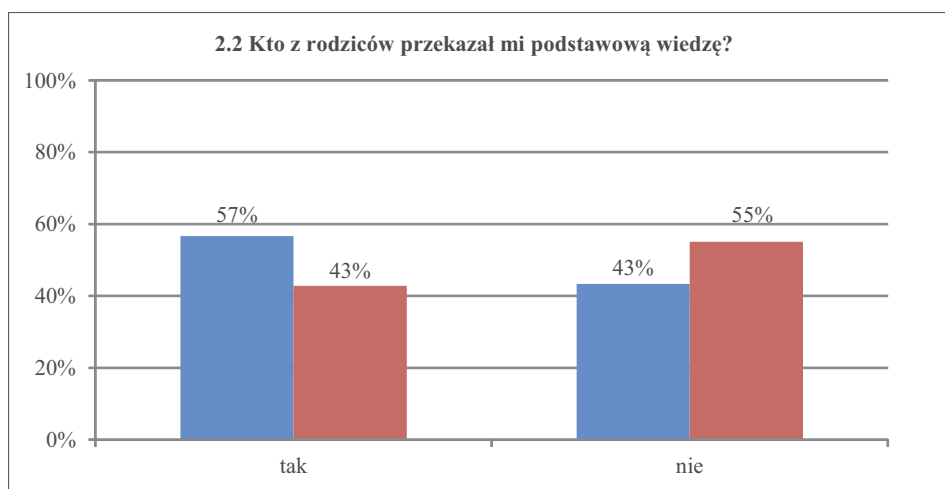
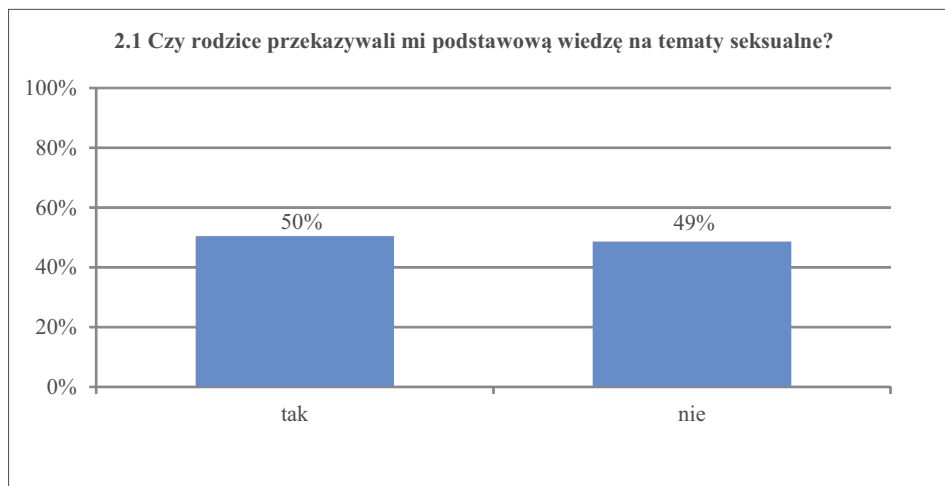

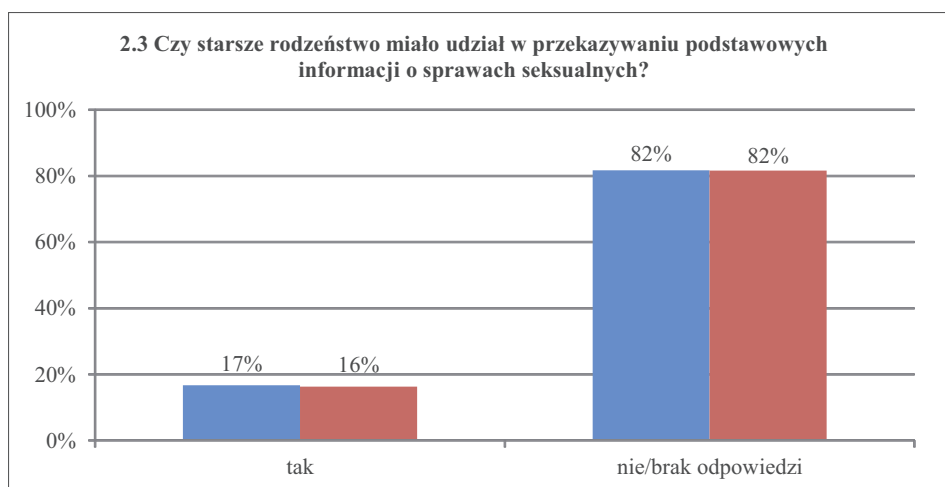
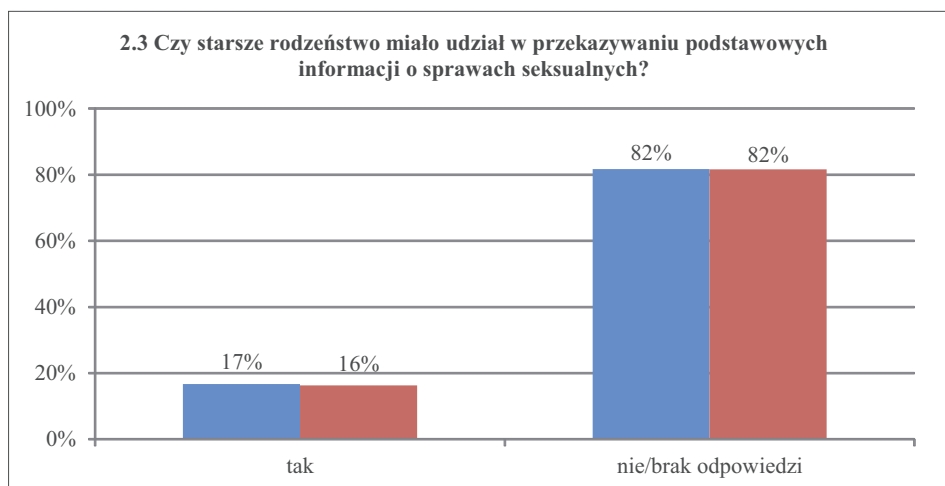

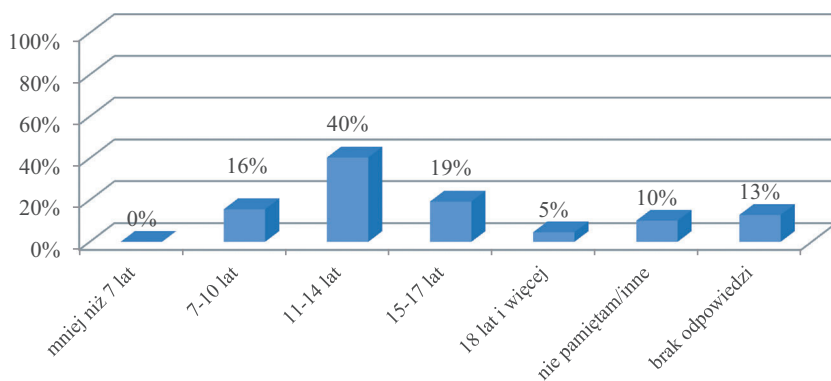

1.13 Zgoda rodziców na zawierane małżeństwo

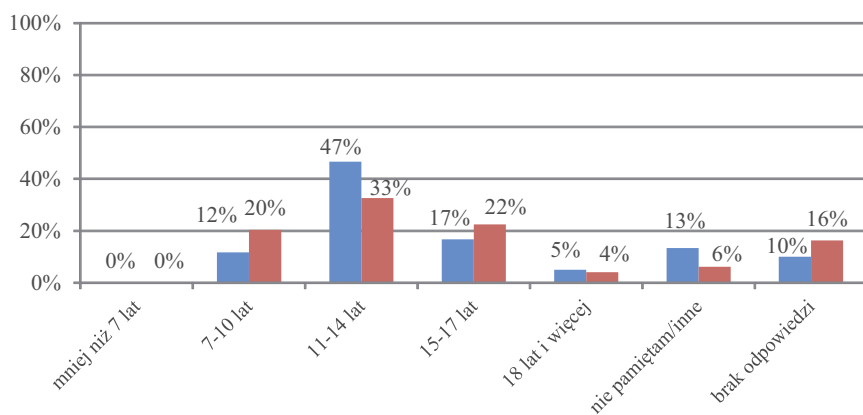

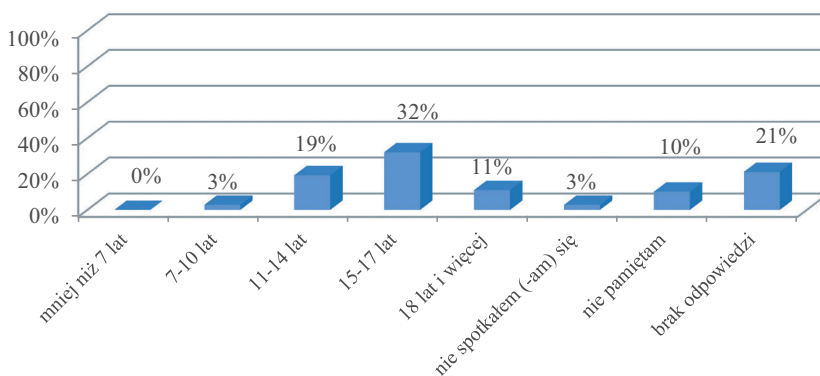
2.4 W jakim wieku dowiedziałem się o współżyciu seksualnym?

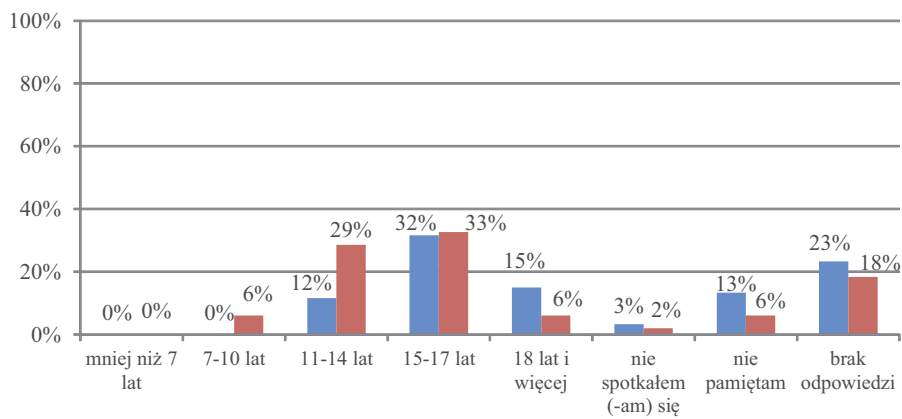
2.4 W jakim wieku dowiedziałem (-am) się o współżyciu seksualnym?

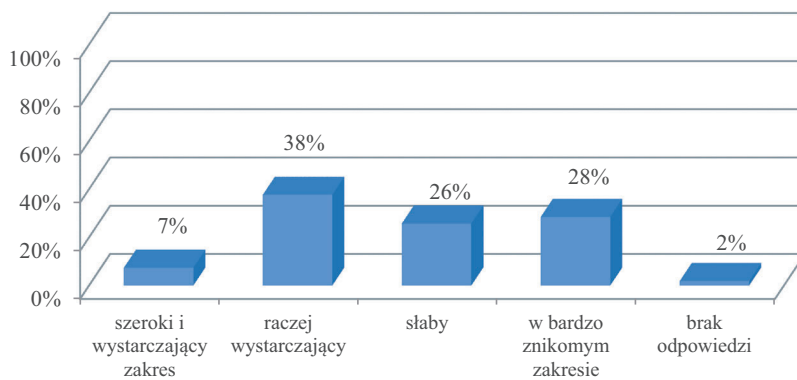
2.5 W jakim wieku spotkałem się z filmami pornograficznymi?

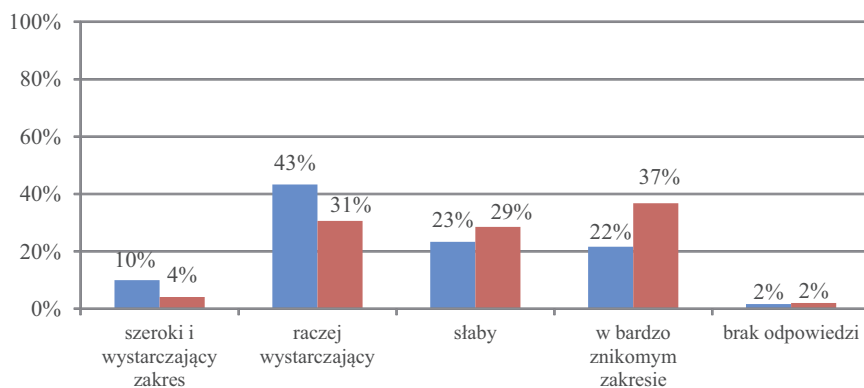
2.5 W jakim wieku spotkałem (-am) się z filmami pornograficznymi?

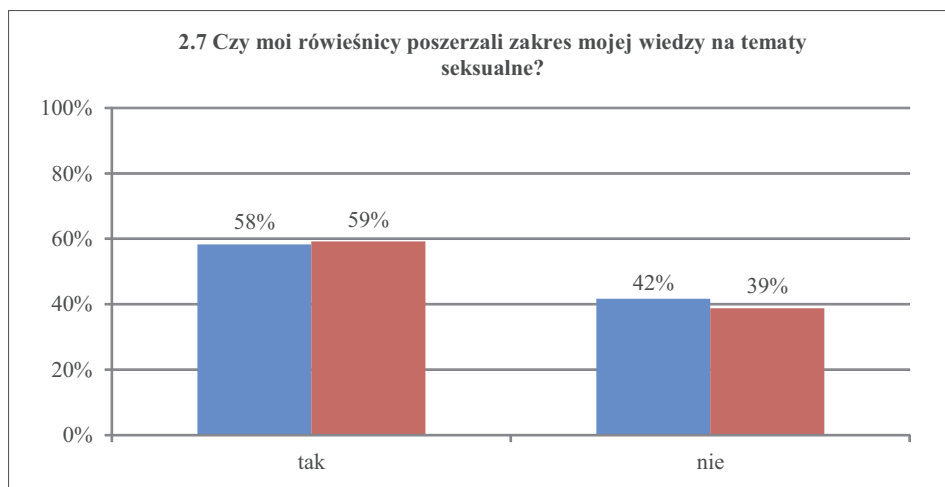
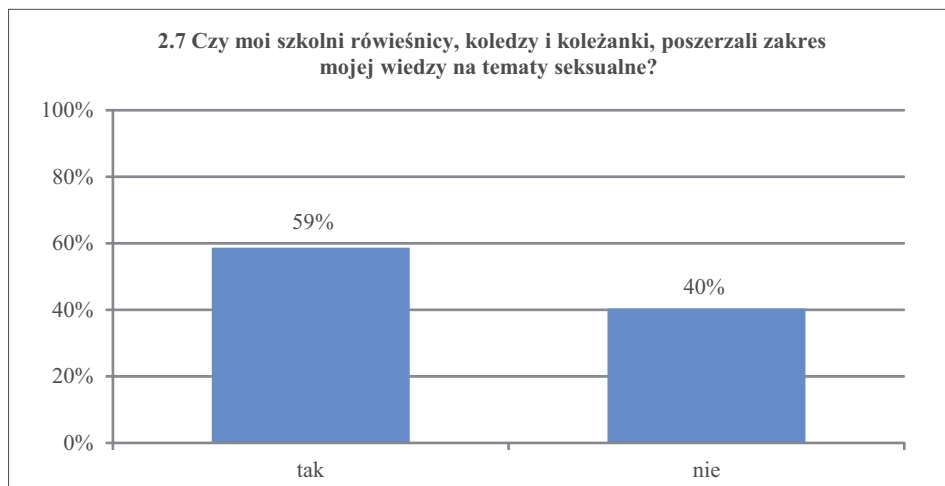

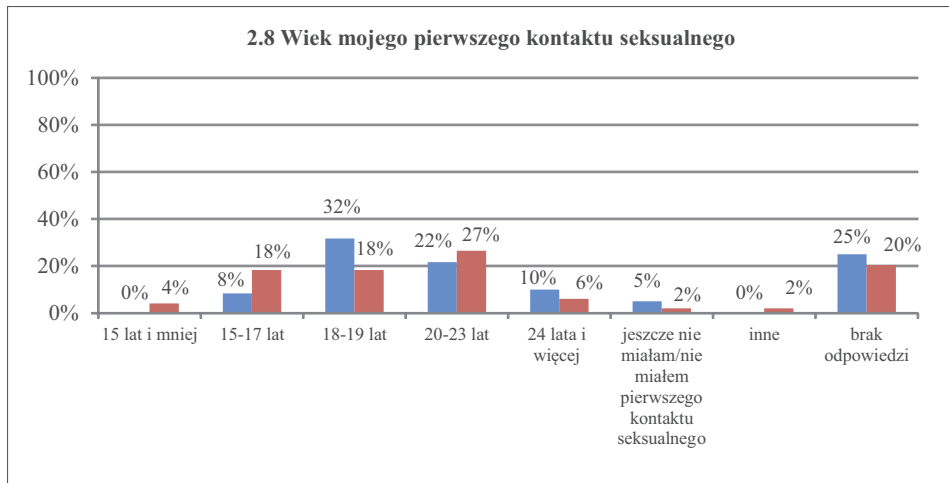
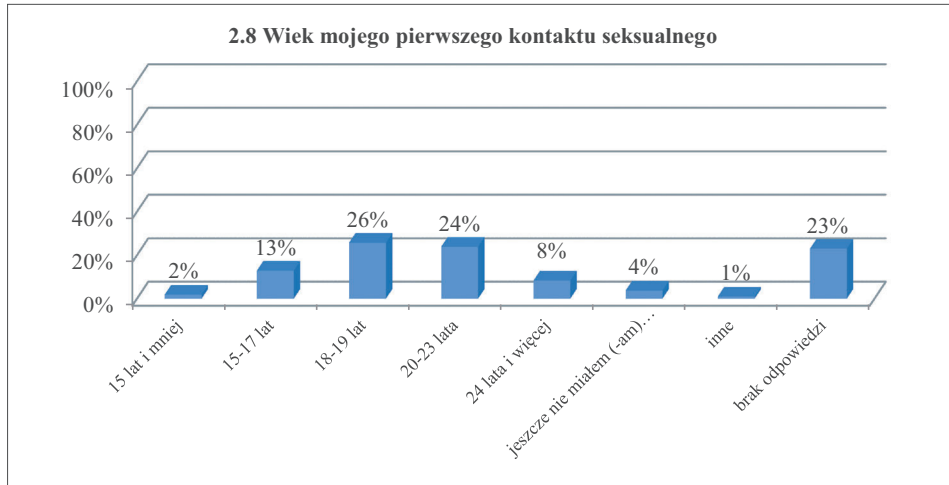
2.6 W jakim zakresie wiedza o wartości życia seksualnego została mi przekazana w szkole?

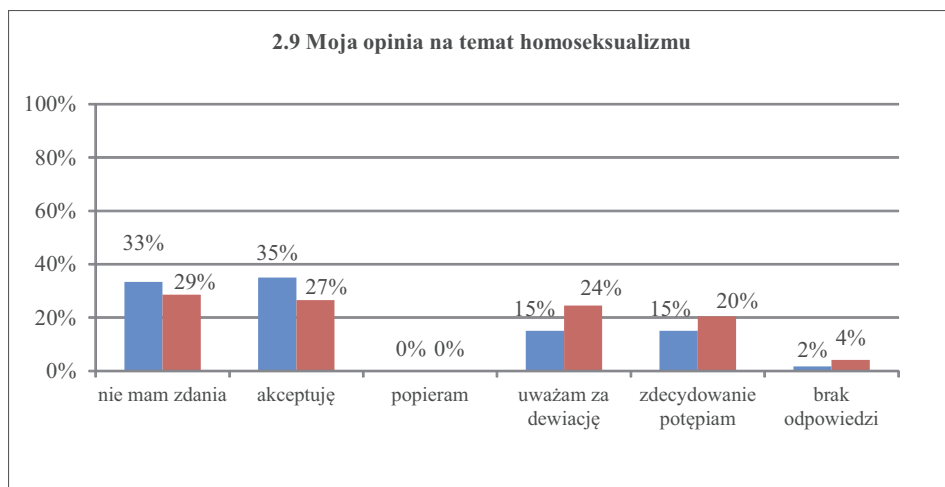
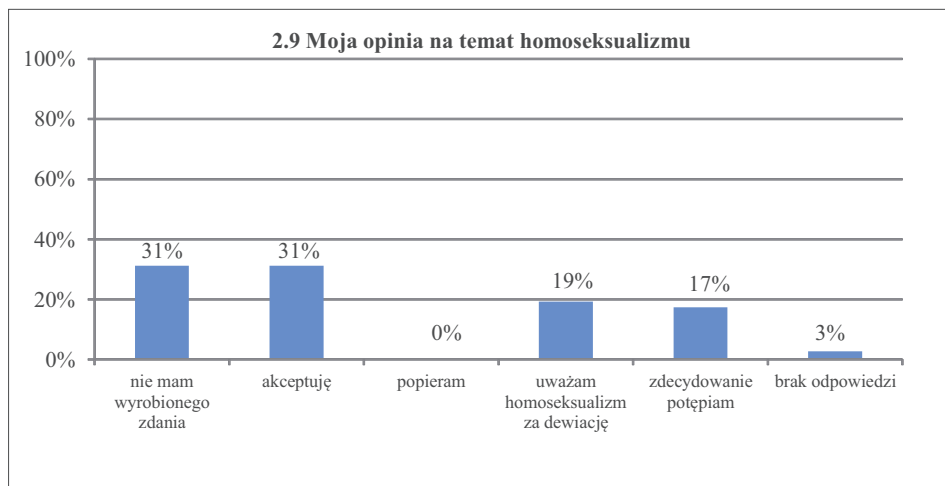

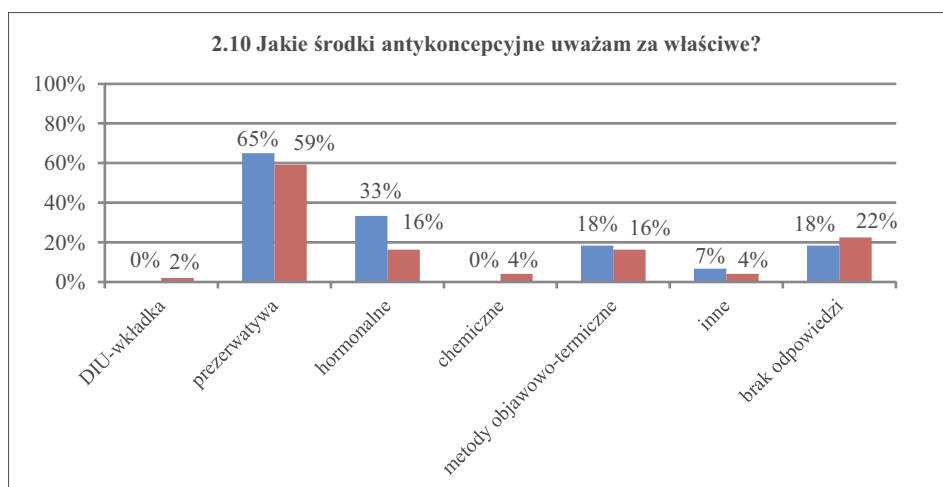
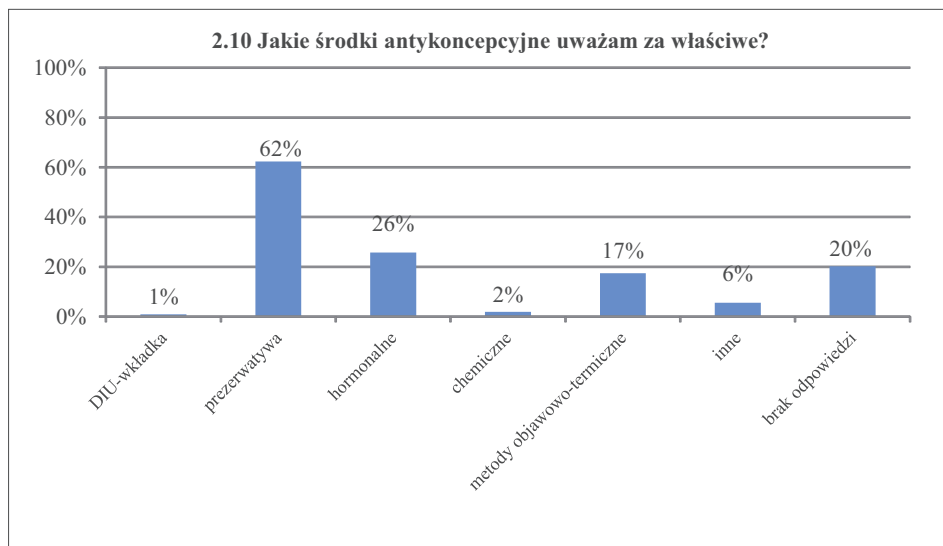
2.6 W jakim zakresie wiedza o wartości życia seksualnego została przekazana mi w szkole?

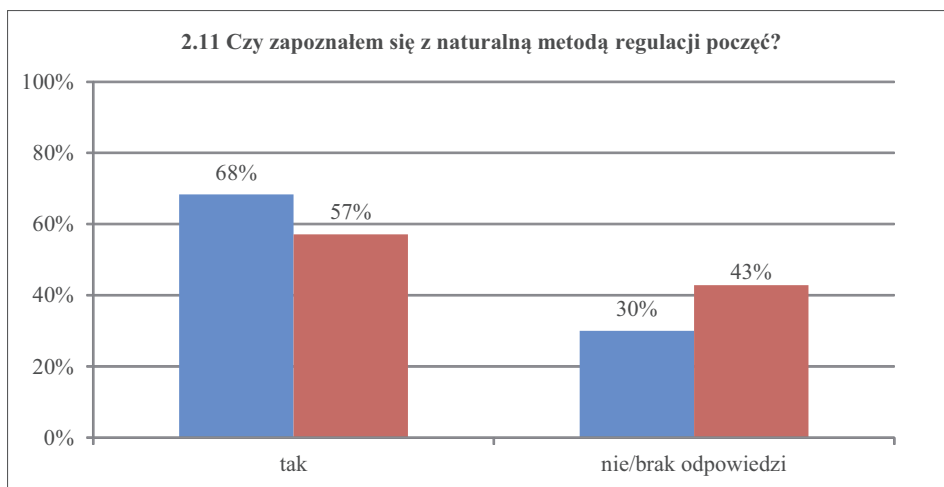
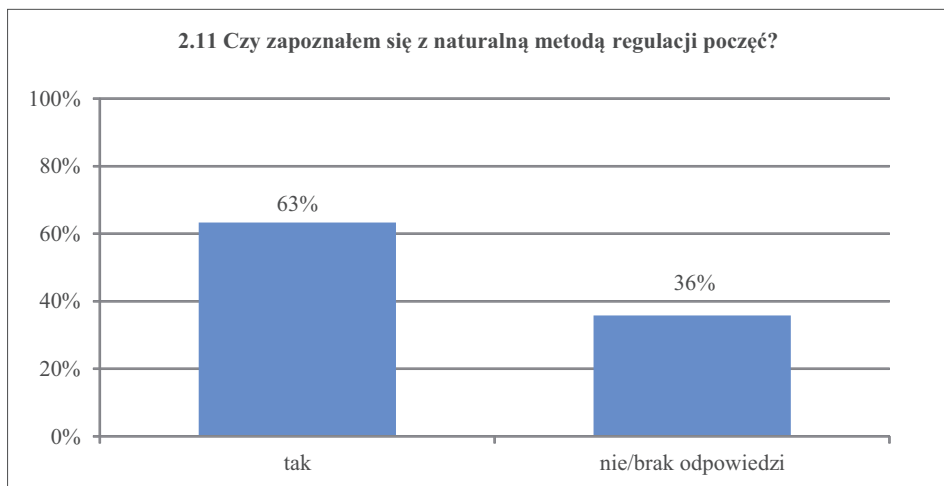

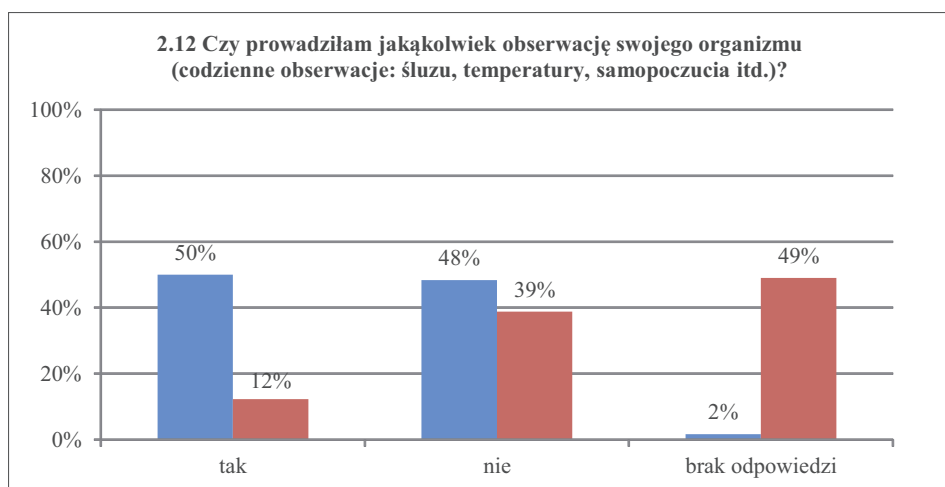
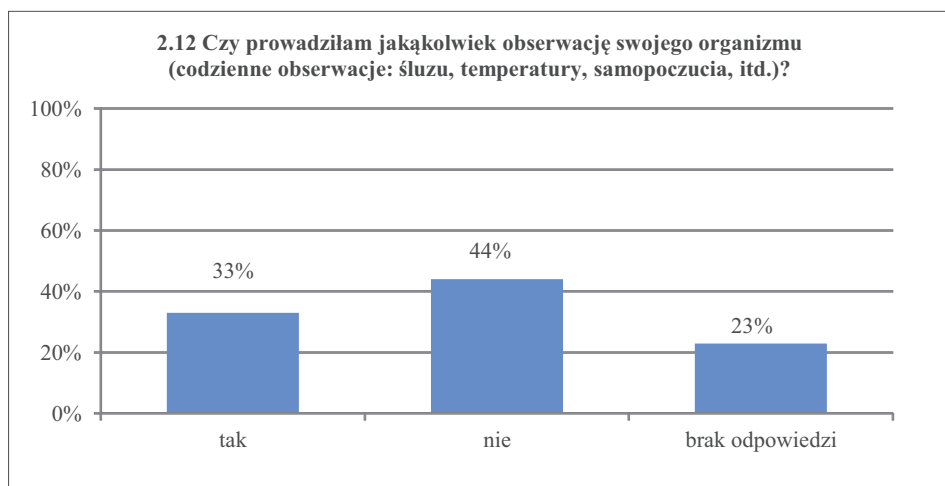

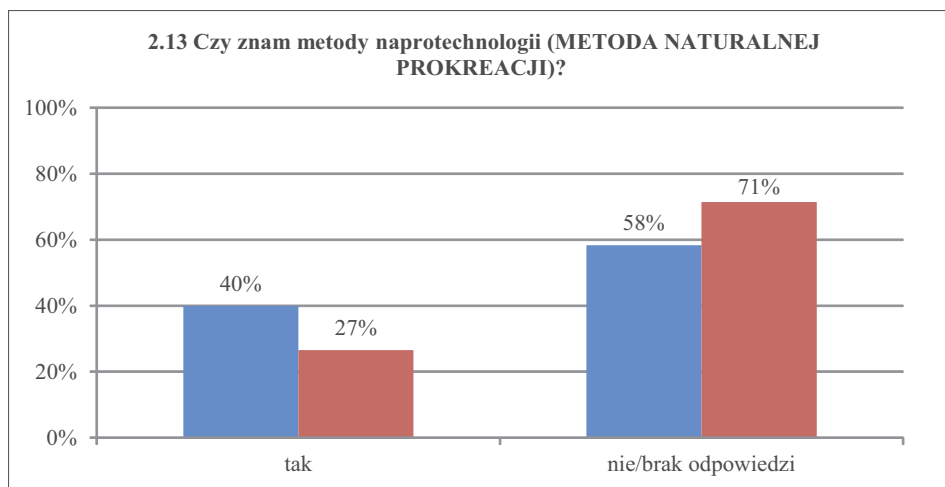
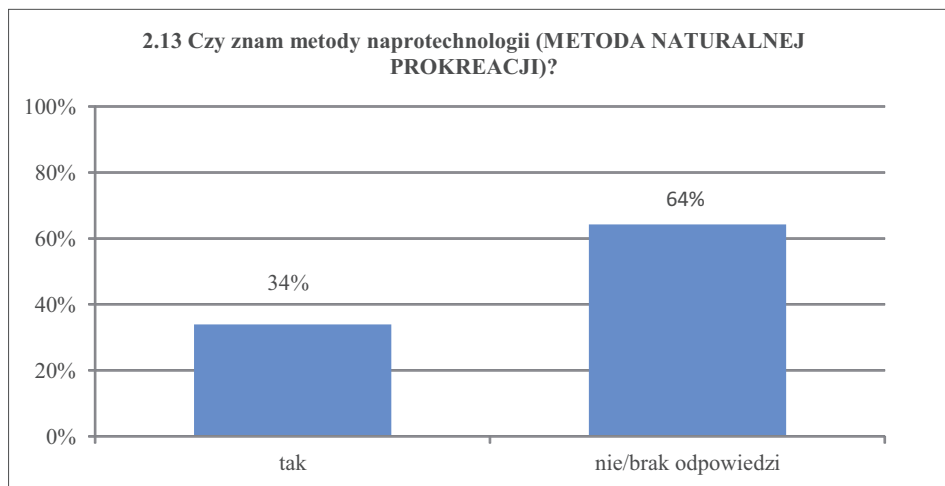

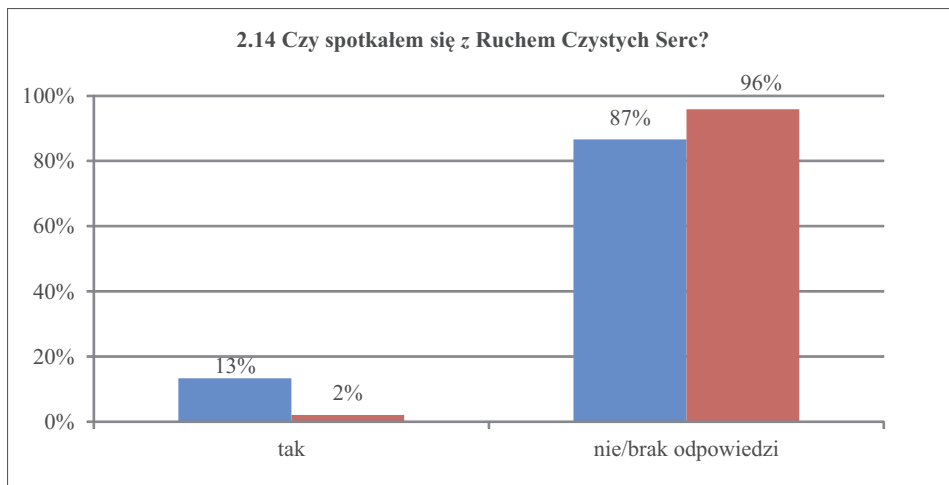
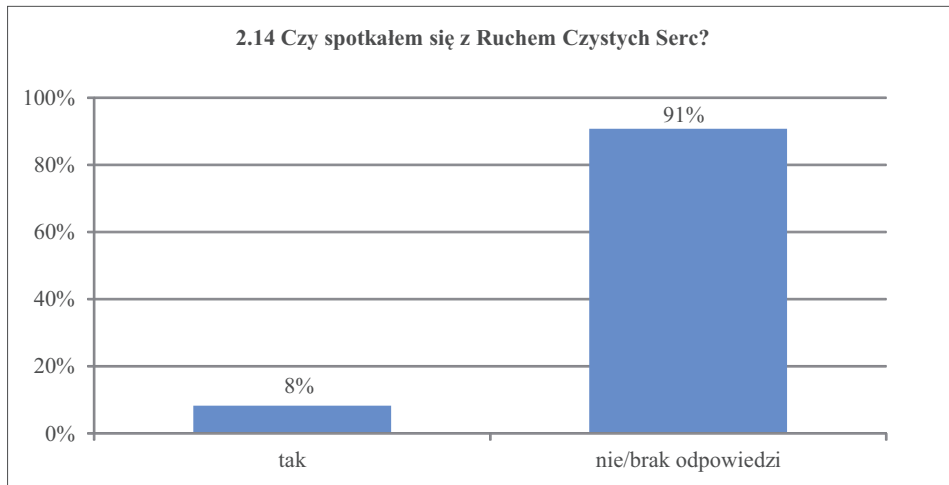

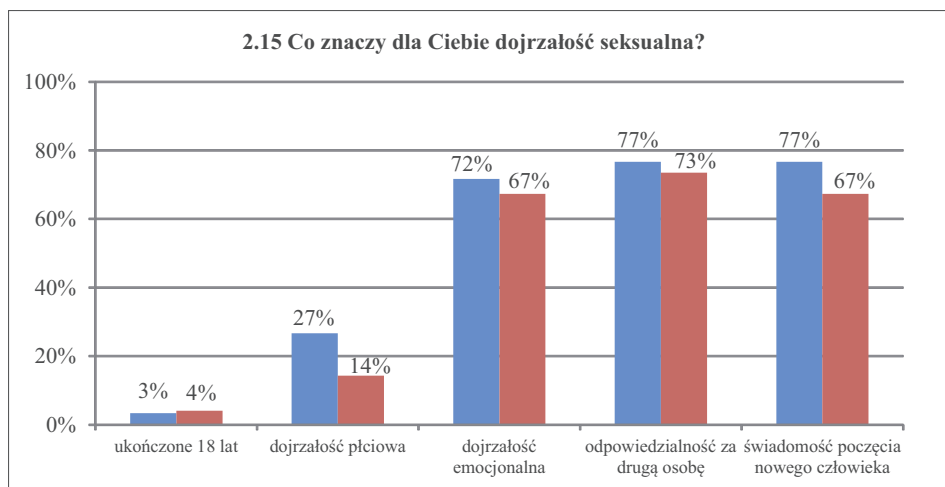
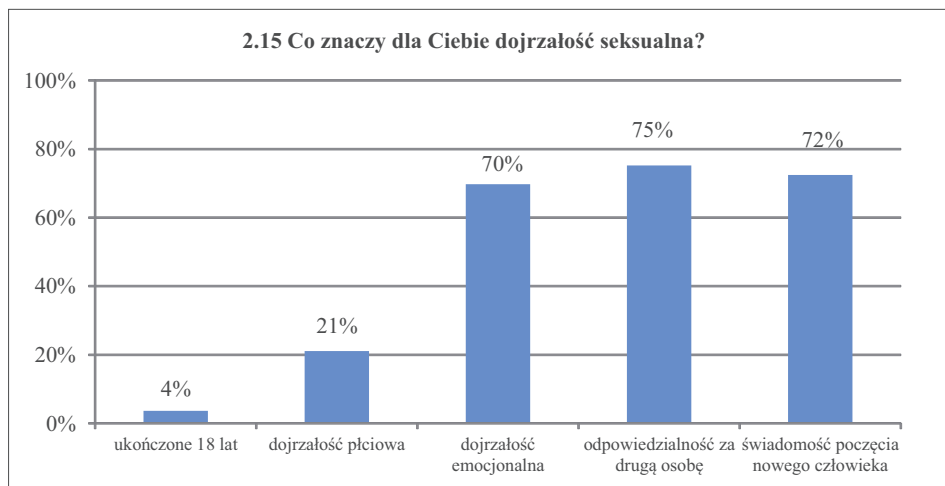

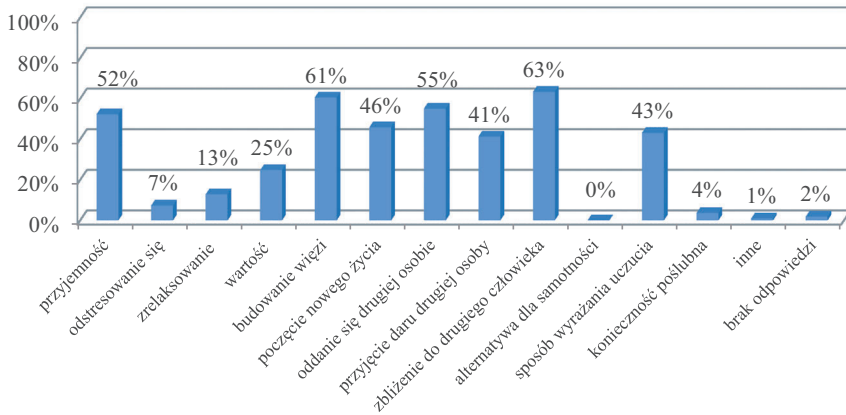

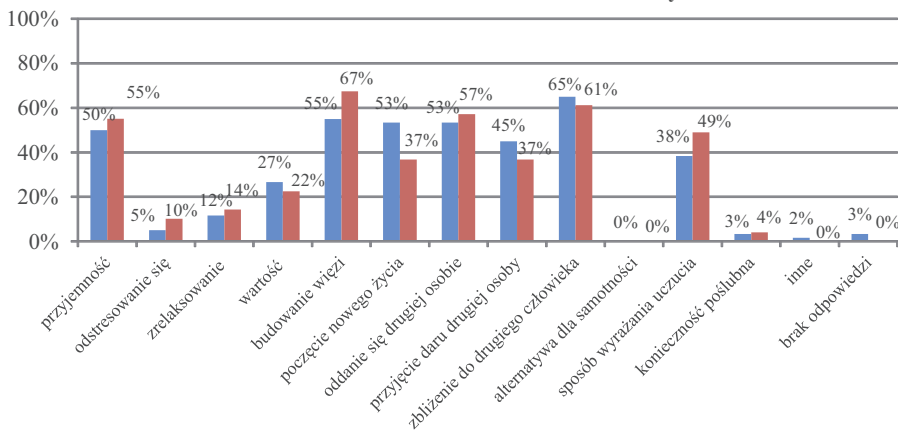

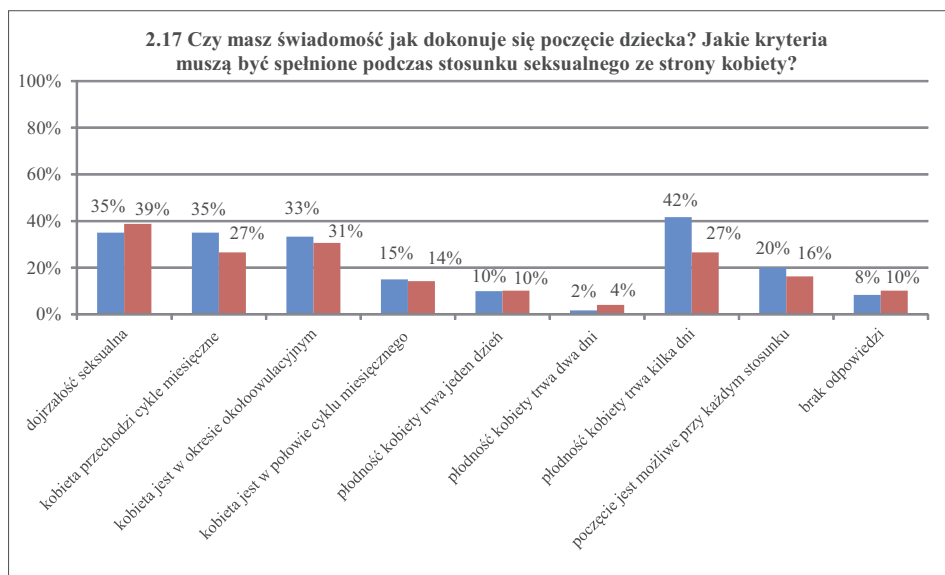
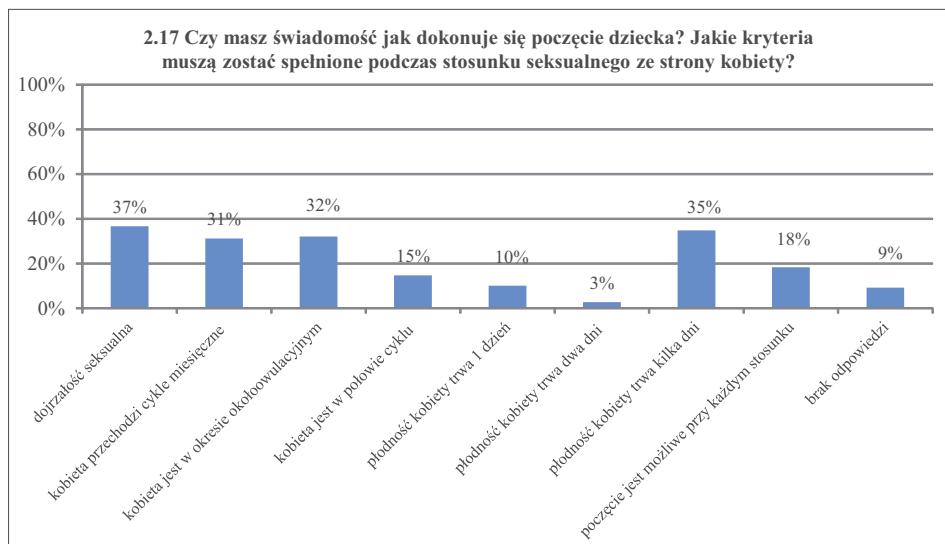

2.16 Co oznacza dla Ciebie stosunek seksualny?

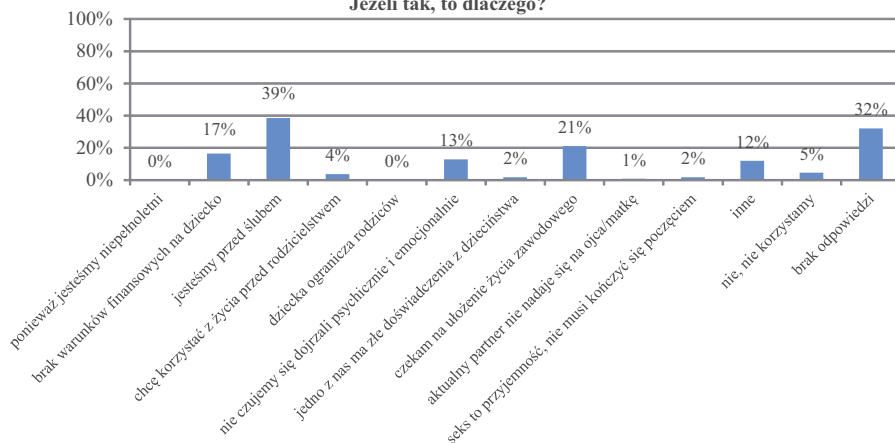
2.16 Co oznacza dla Ciebie stosunek seksualny?

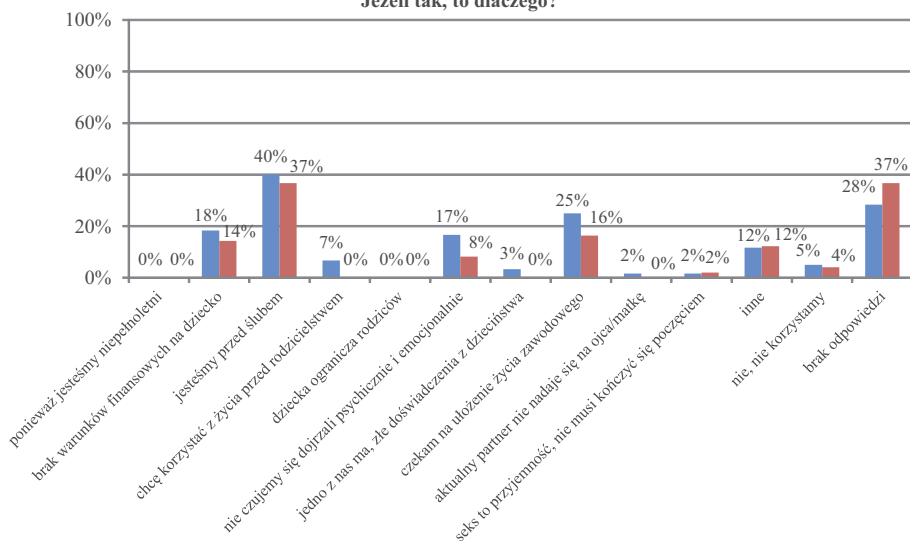
2.18 Czy w waszym związku korzystacie z zabezpieczenia przed poczęciem?

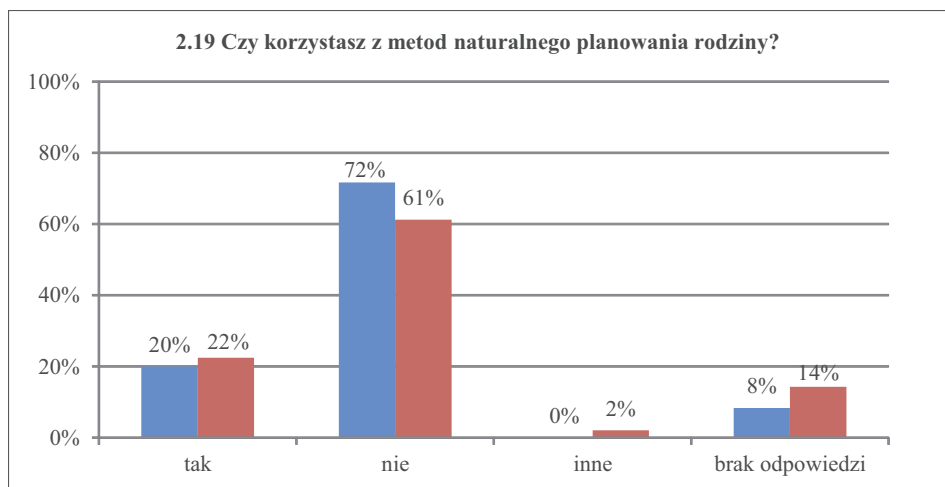
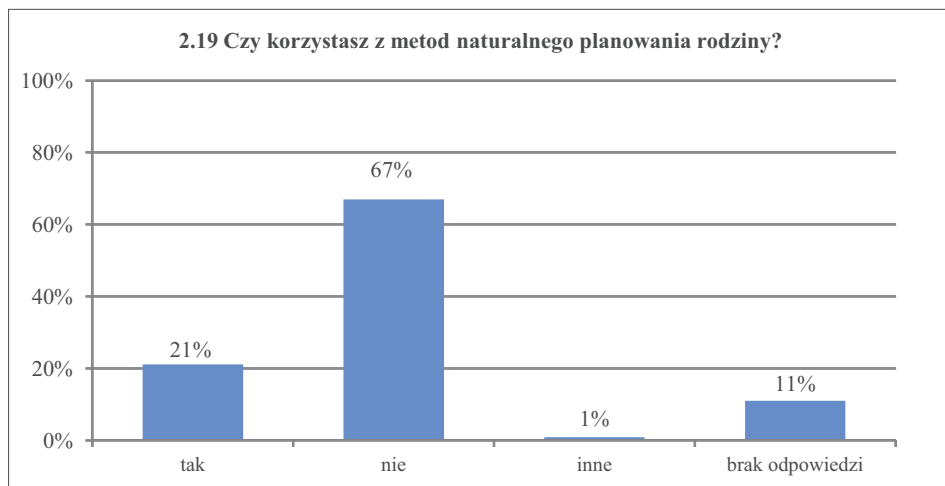
Jeżeli tak, to dlaczego?

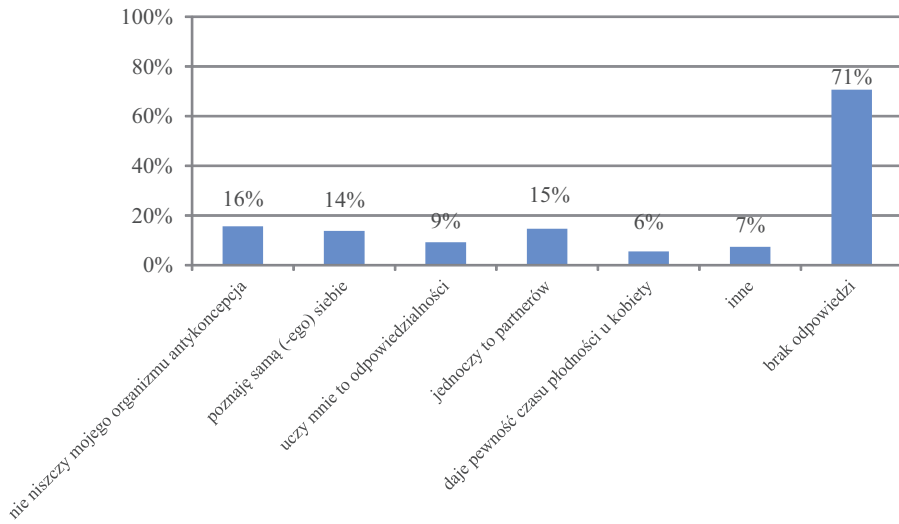
2.18 Czy w waszym związku korzystacie z zabezpieczenia przed poczęciem?

Jeżeli tak, to dlaczego?

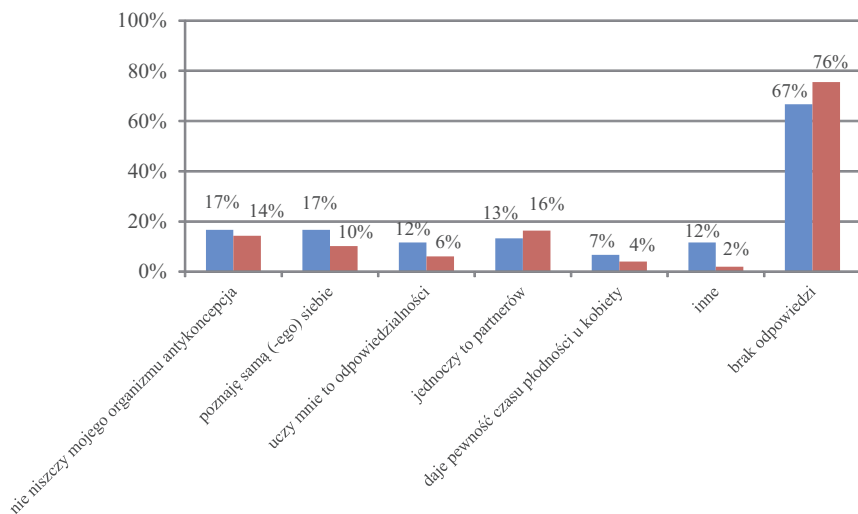

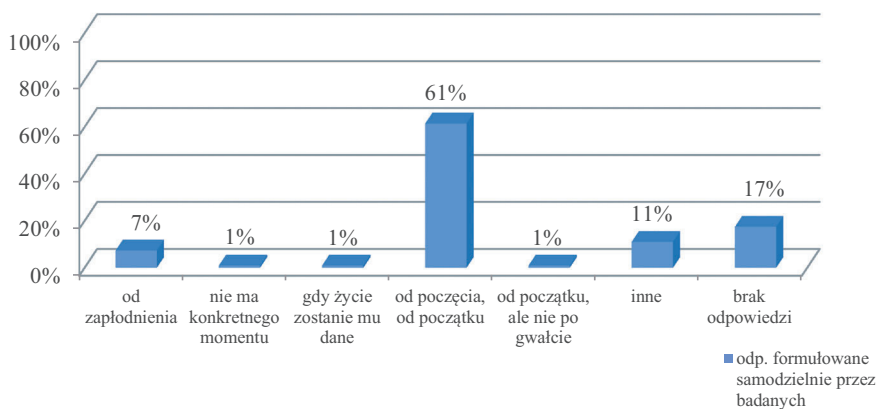
2.20 Korzystam z metod naturalnego planowania rodziny, bo:

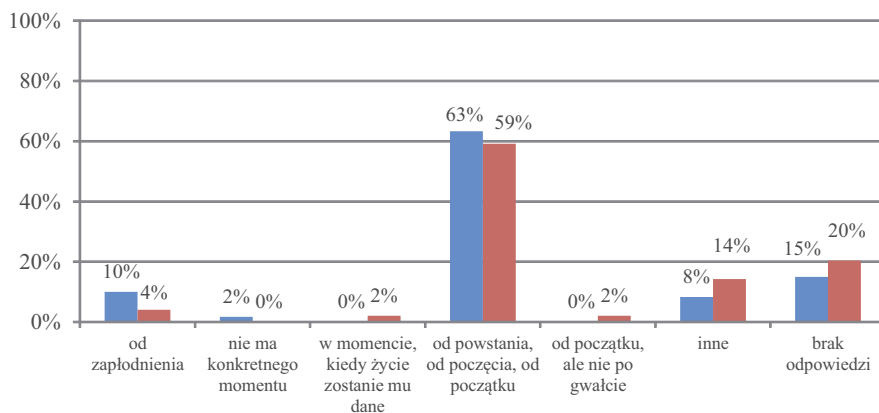
2.20 Korzystam z metod naturalnego planowania rodziny, bo:

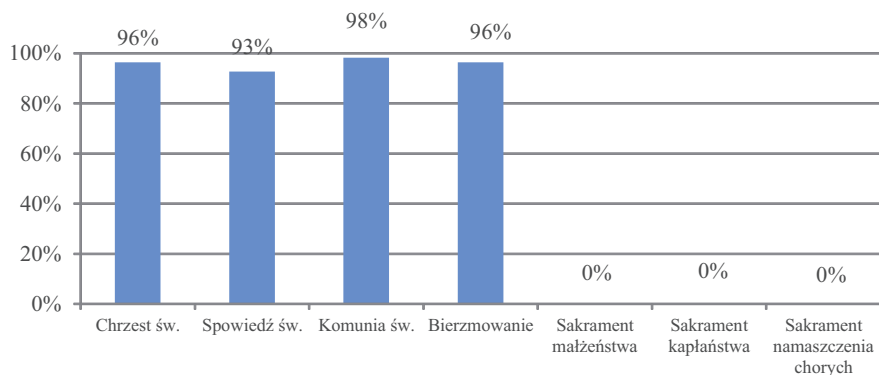
2.21 W którym momencie płód dziecka nabiera prawa do życia?

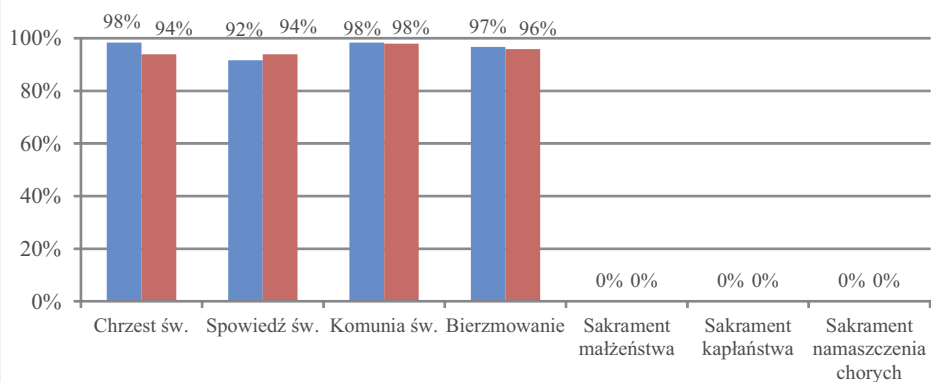
2.21 W którym momencie płód dziecka nabiera prawa do życia?

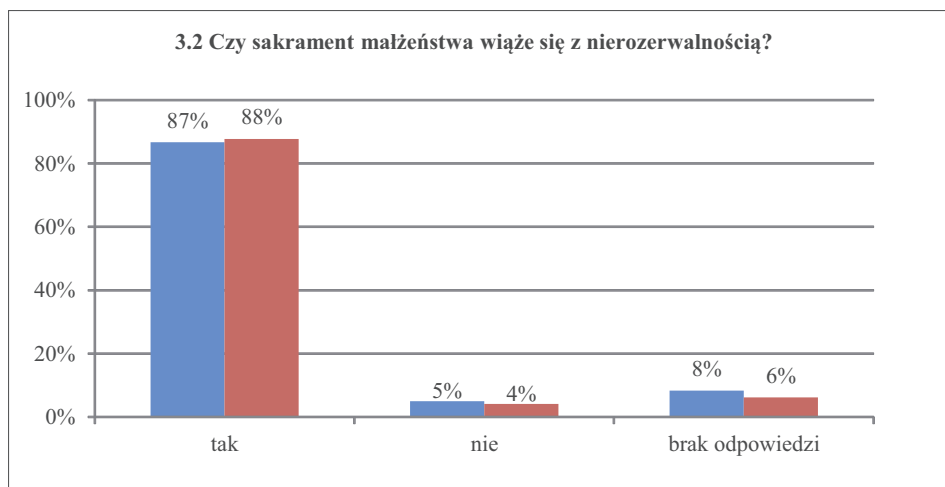
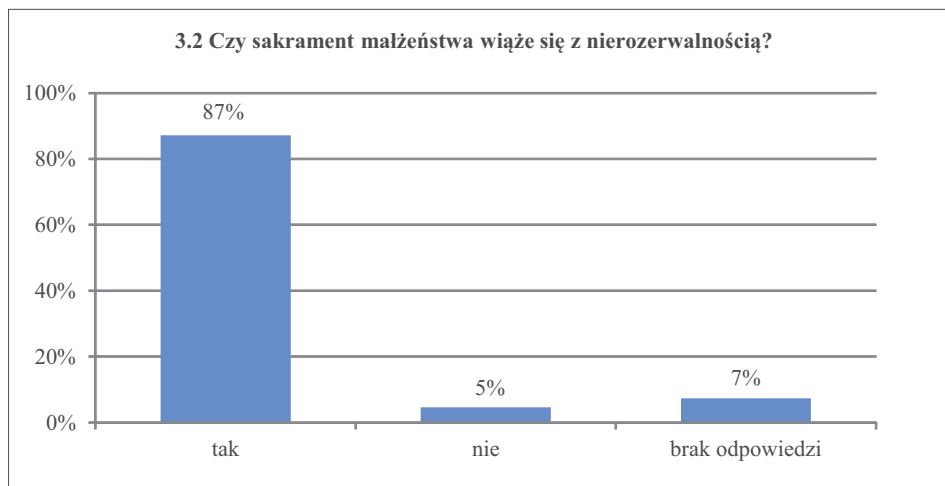

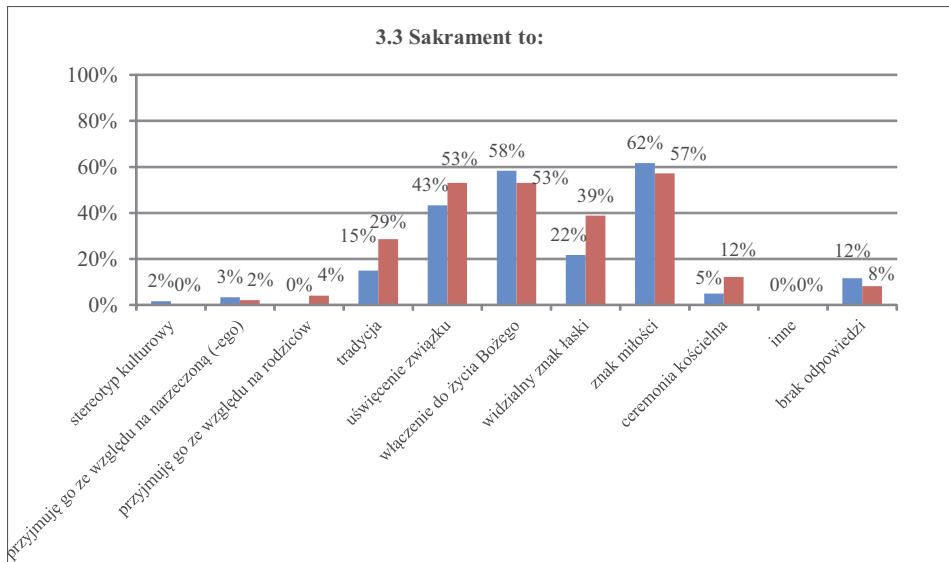
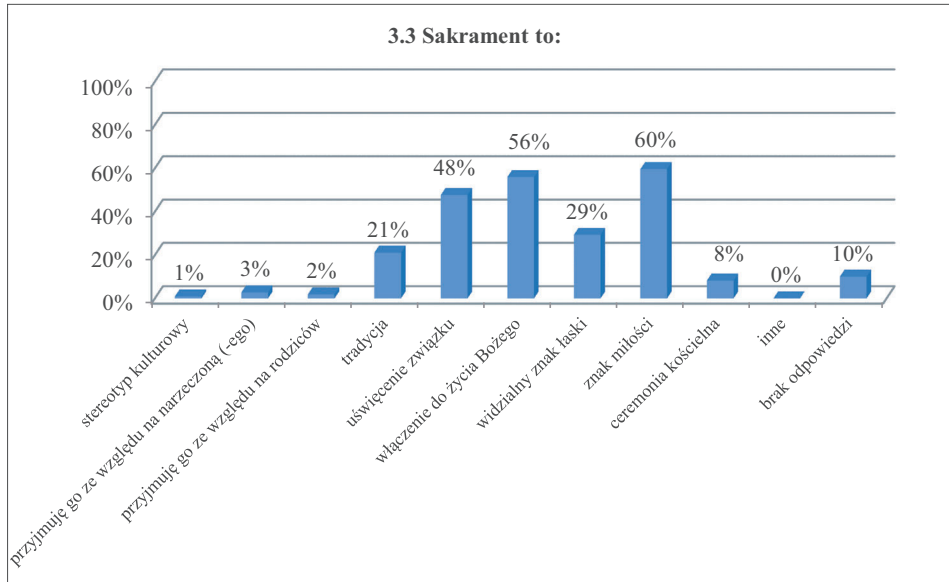
3.1 Które z sakramentów zostały przeze mnie przyjęte?

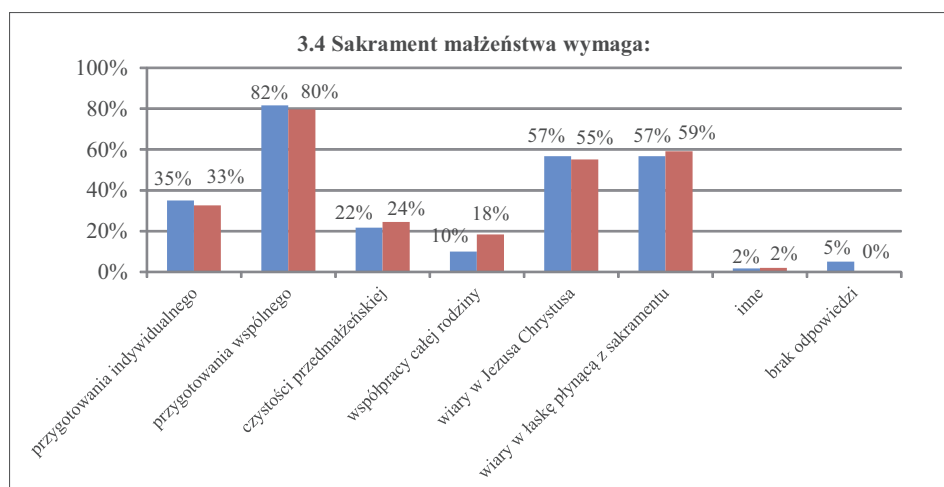
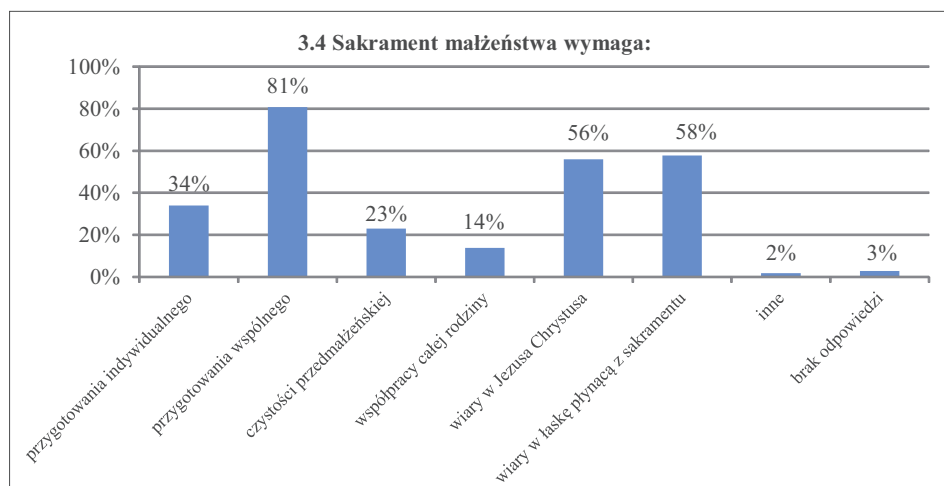

3.1 Które z sakramentów zostały przeze mnie przyjęte?

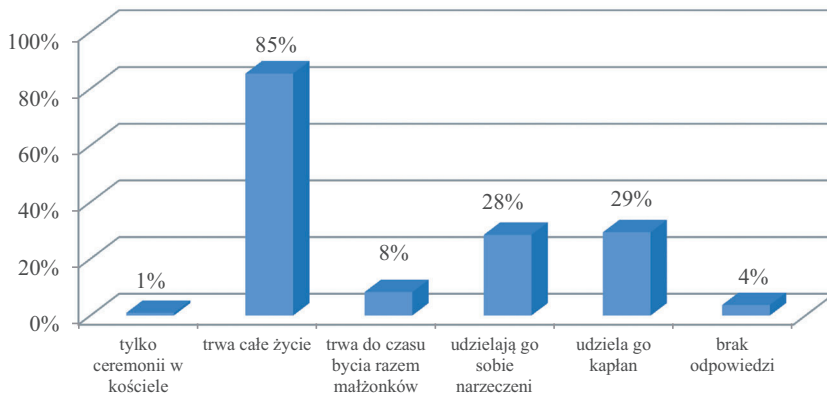

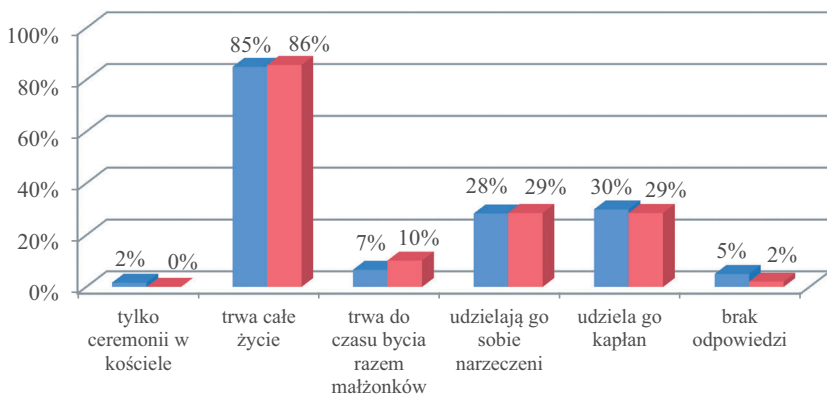

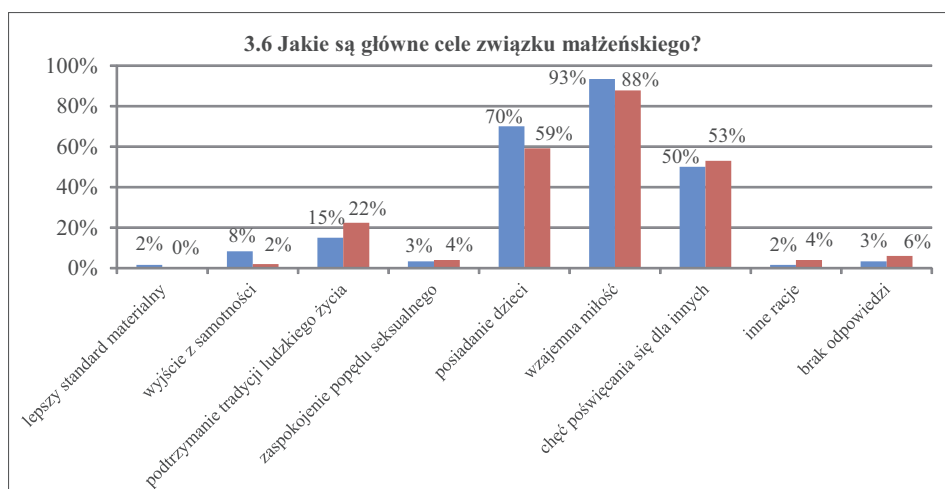
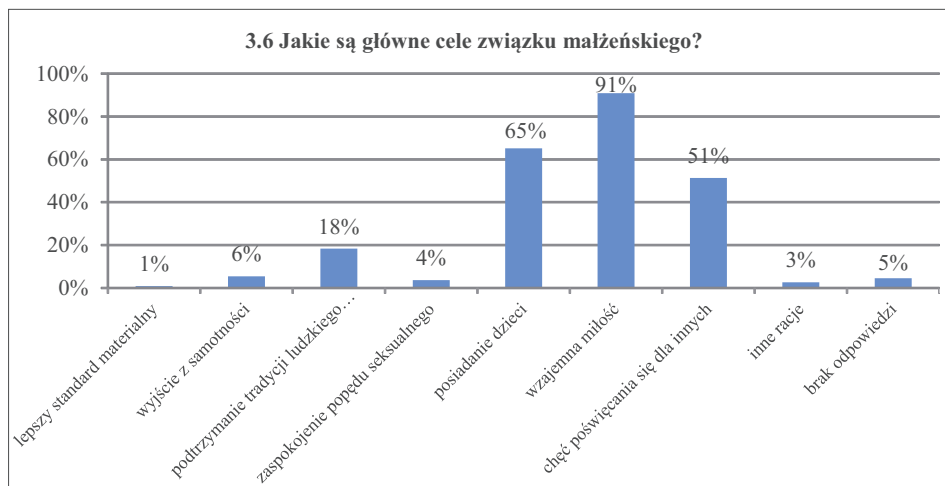

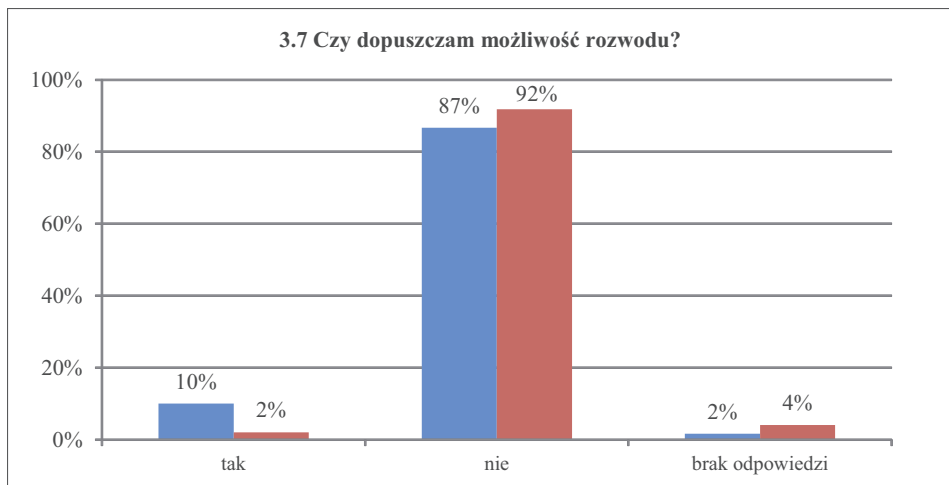
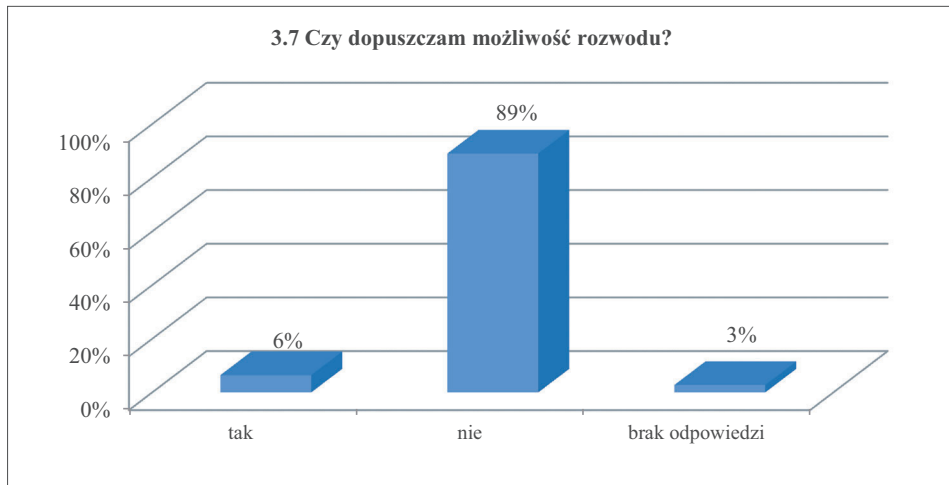
3.5 Sakrament małżeństwa dotyczy:

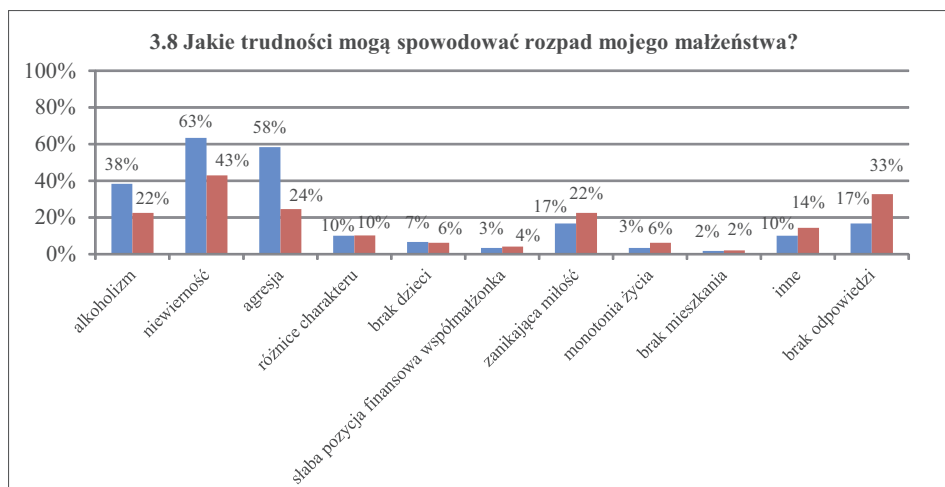
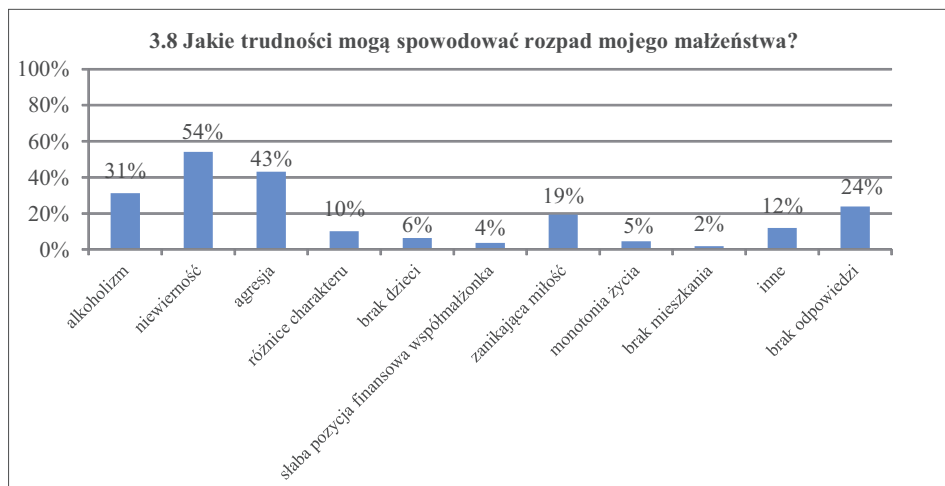

3.5 Sakrament małżeństwa dotyczy:

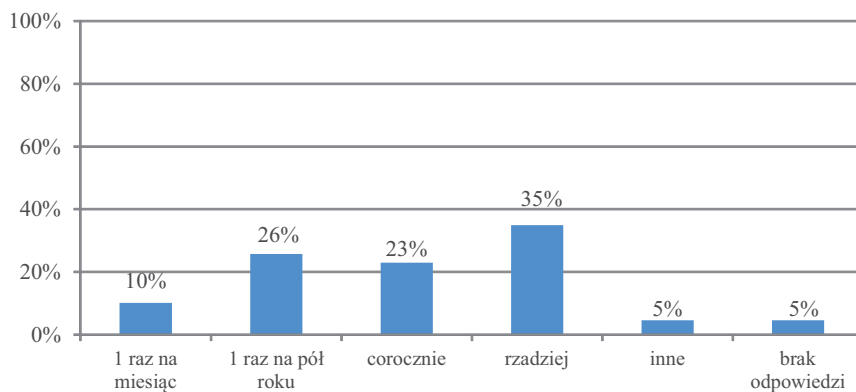

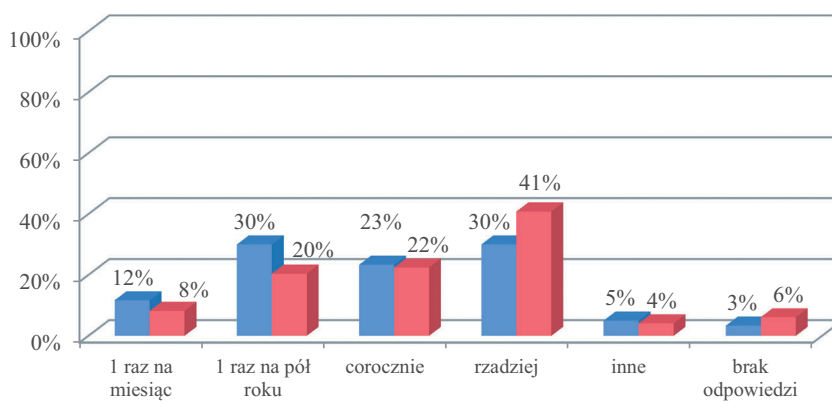

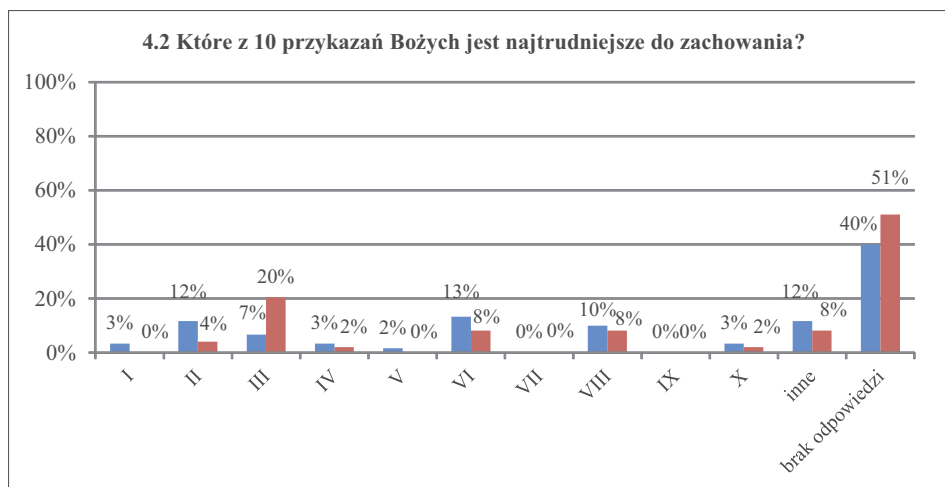
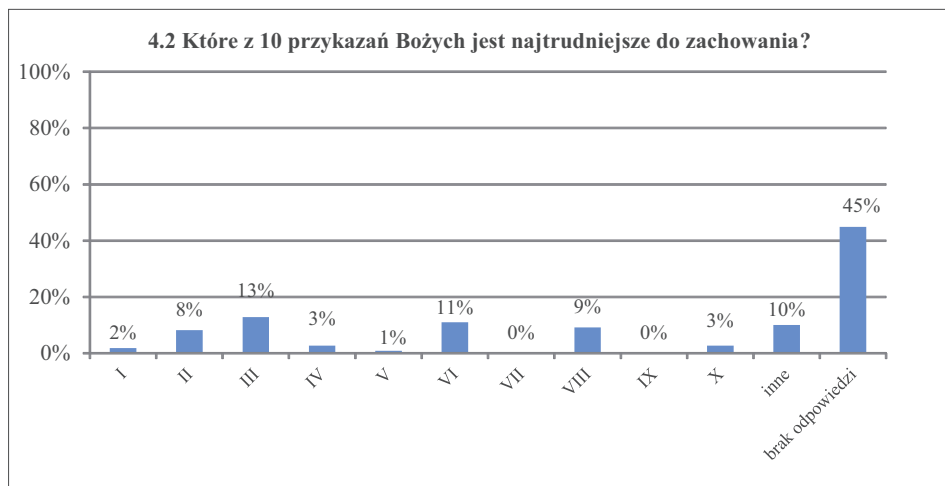

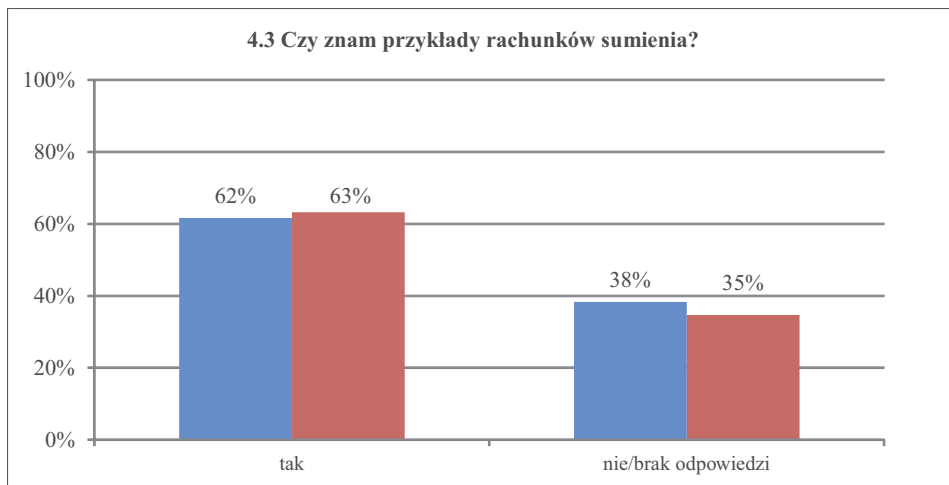
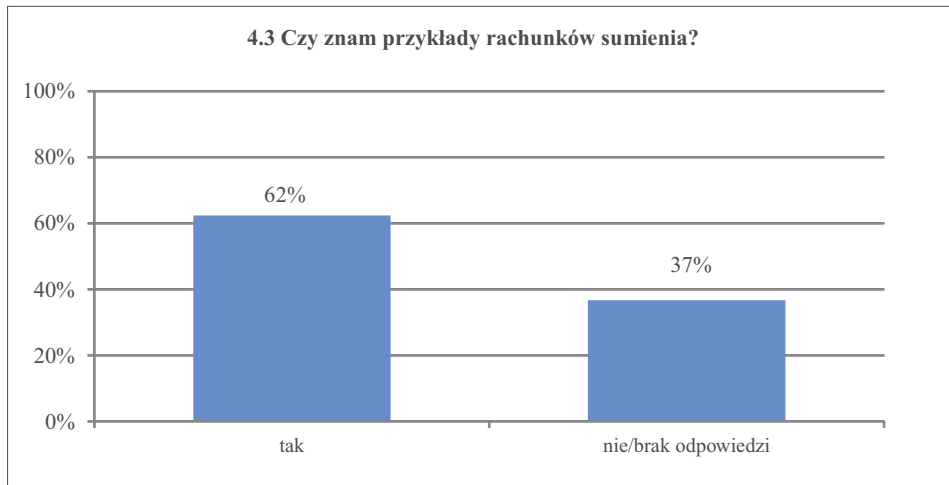
4.1 Jak często korzystam z sakramentu spowiedzi?

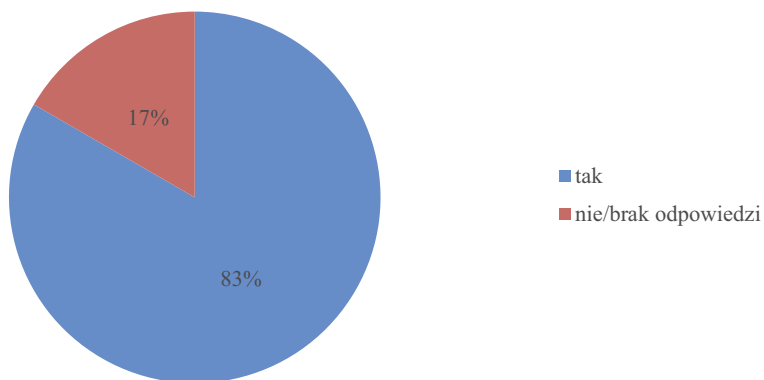
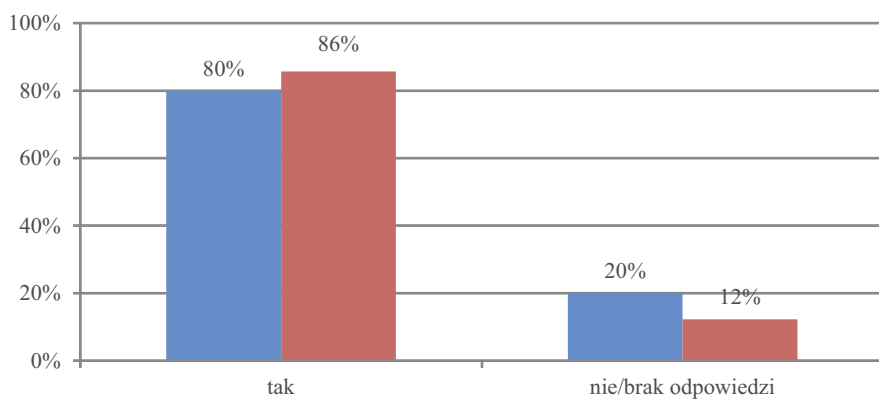

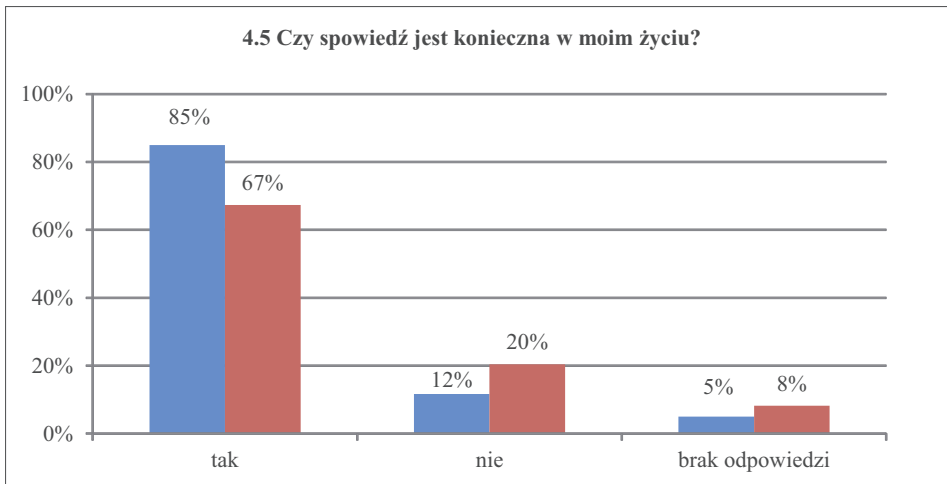
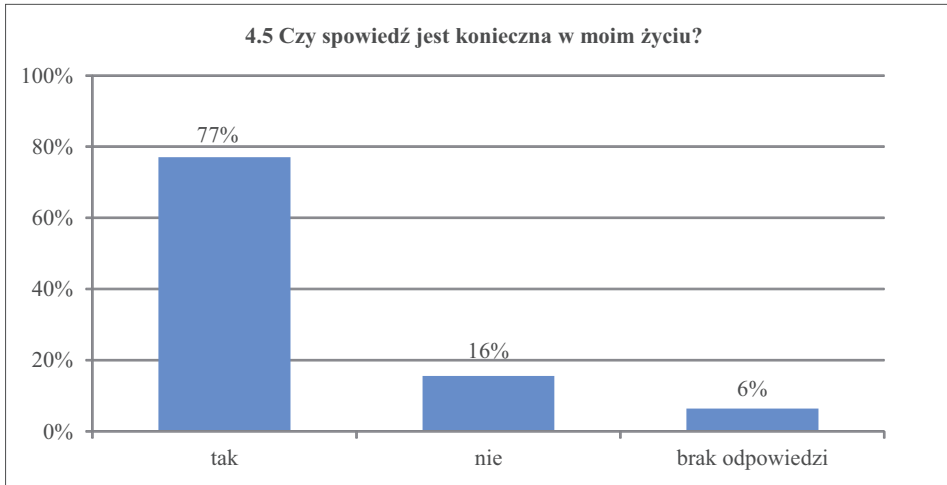
4.1 Jak często korzystam z sakramentu spowiedzi?

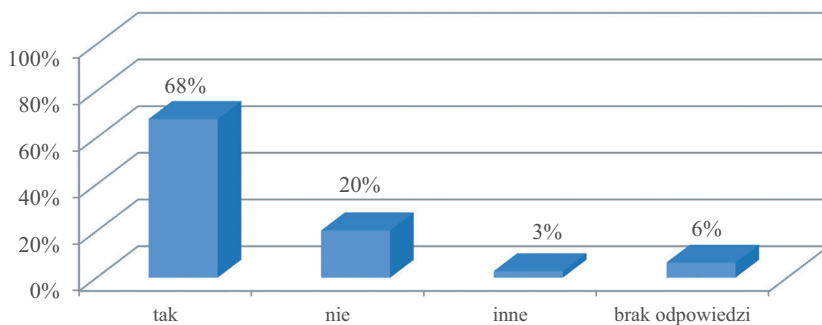

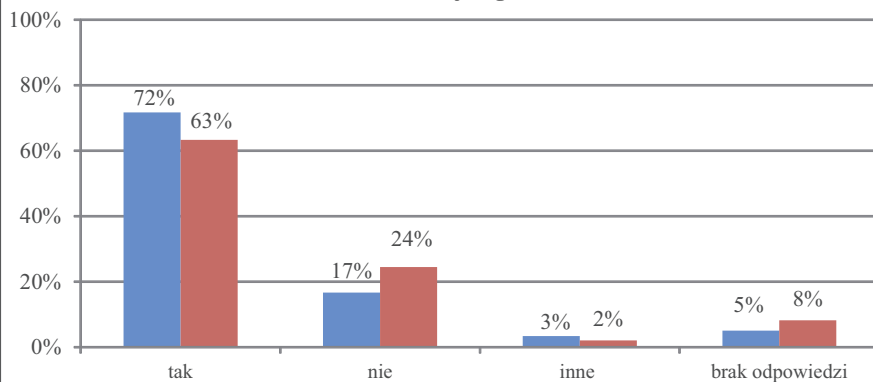
4.4 Czy znam warunki sakramentu spowiedzi?**4.4 Czy znam warunki sakramentu spowiedzi?**

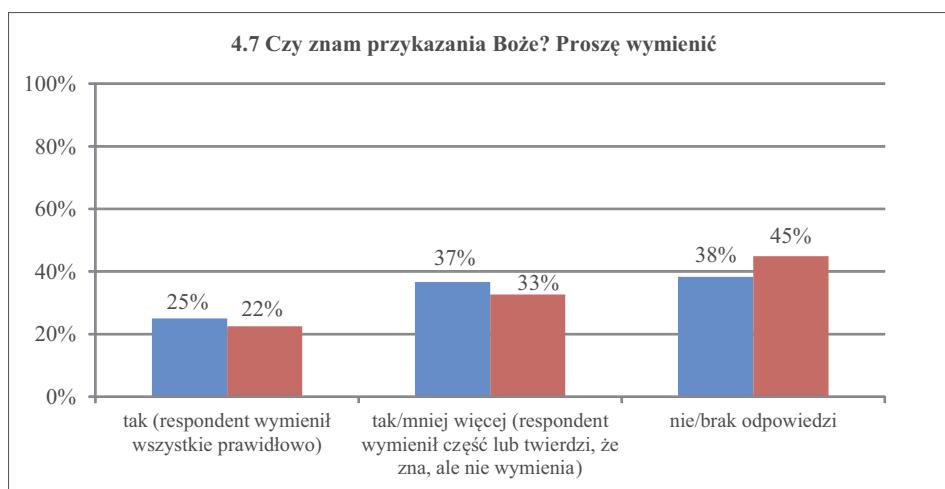
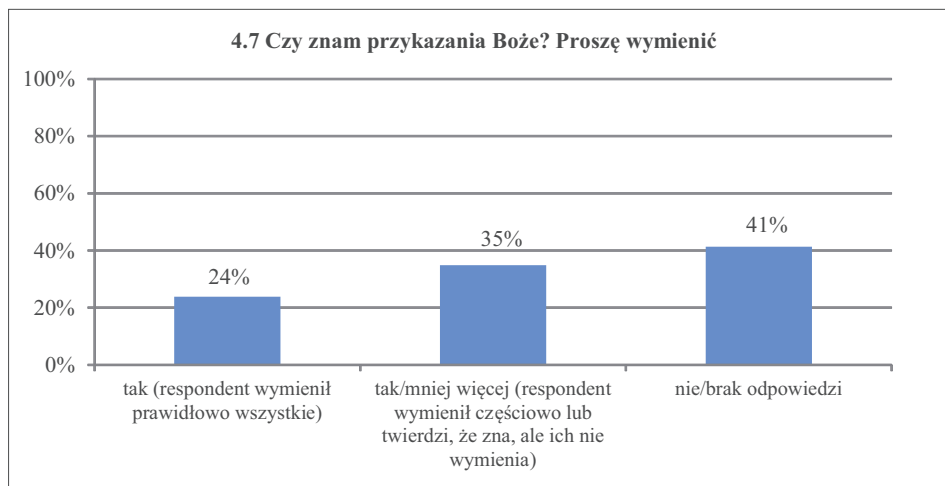

**4.6 Czy współżycie seksualne przed sakramentalnym związkiem
małżeńskim jest grzechem?**

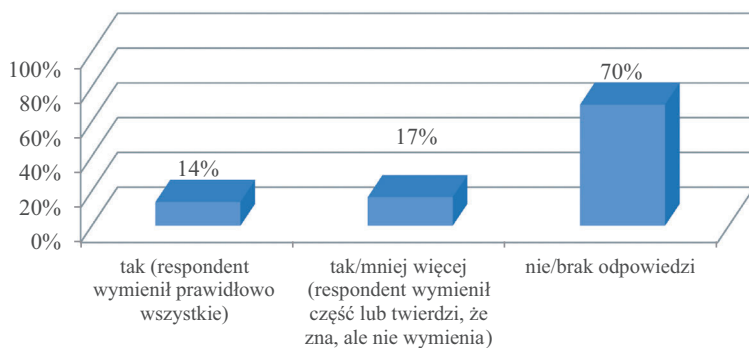

**4.6 Czy współżycie seksualne przed sakramentalnym związkiem
małżeńskim jest grzechem?**

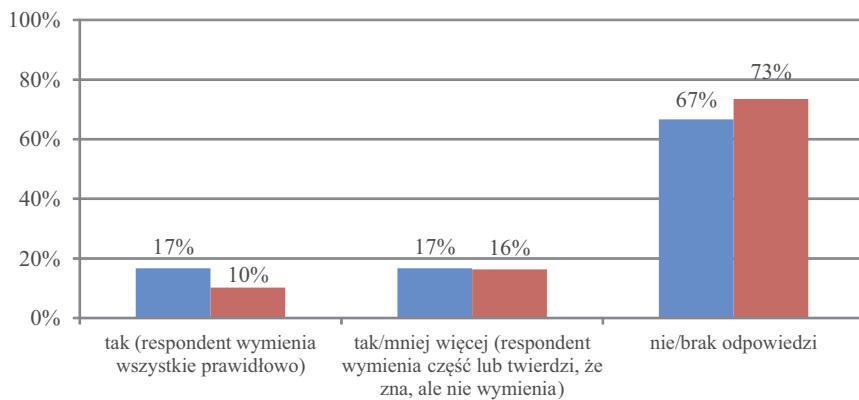

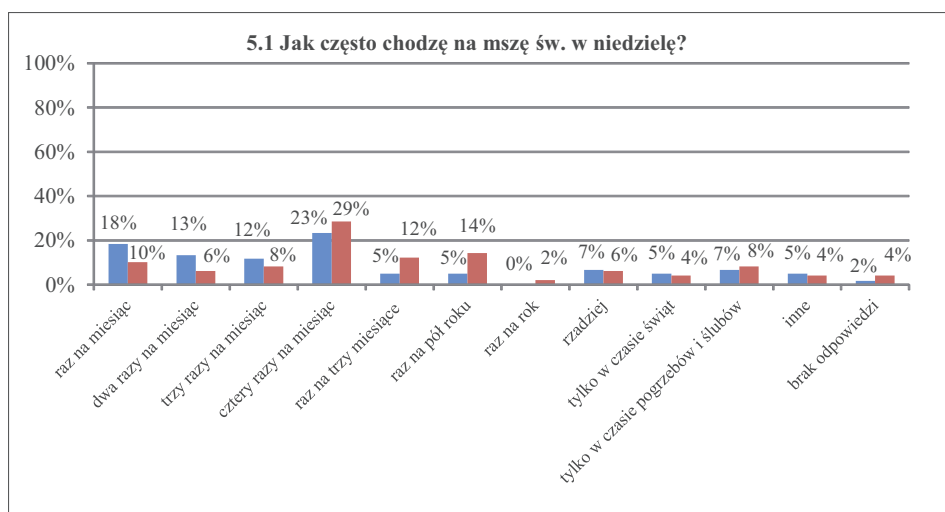
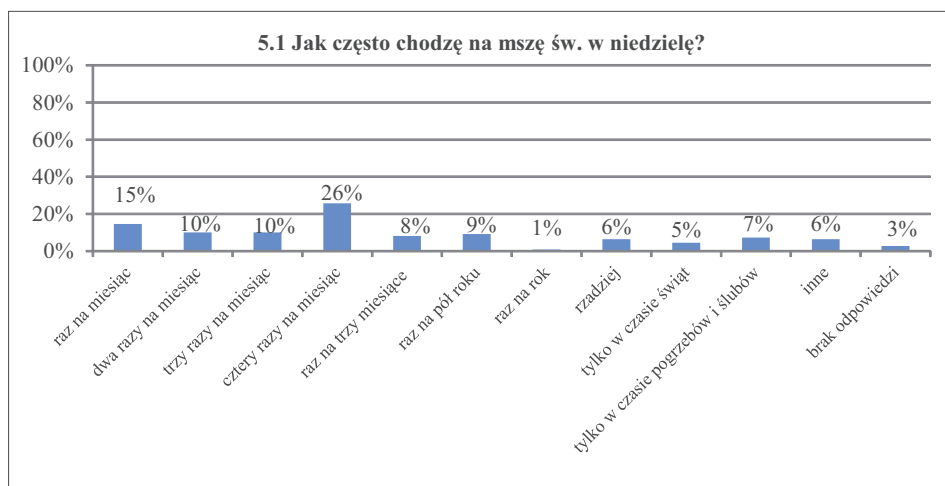

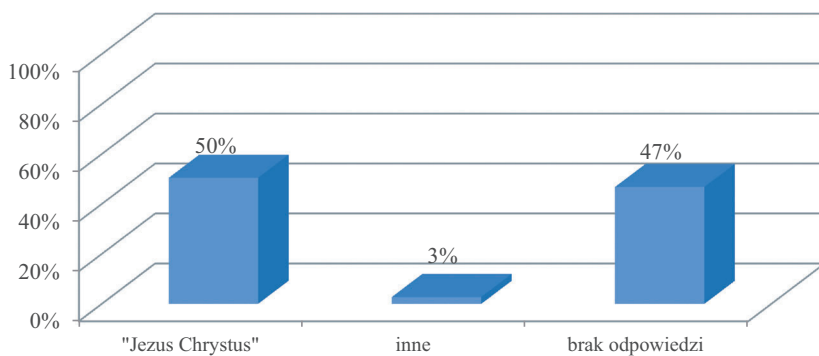
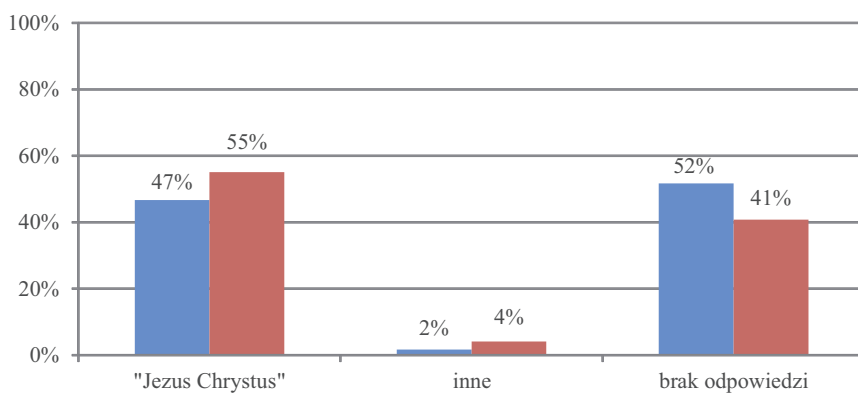
4.8 Czy znam przykazania kościelne? Jeśli znam, proszę je wymienić.

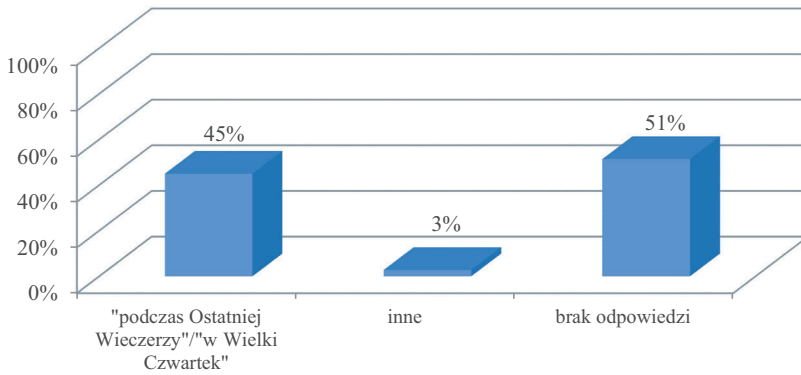
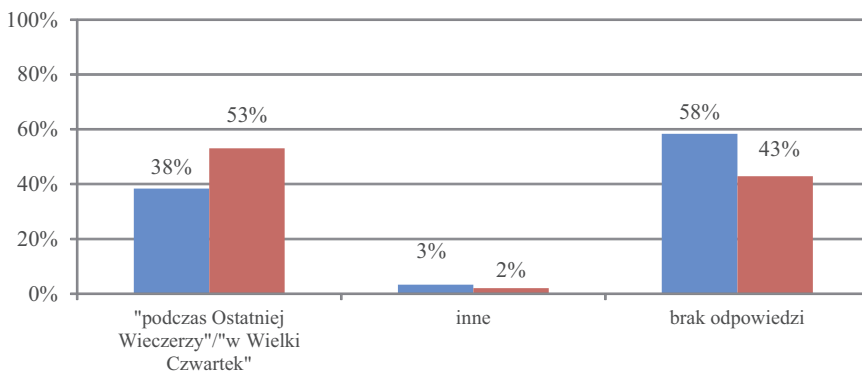

4.8 Czy znam przykazania kościelne? Jeśli znam, proszę je wymienić.

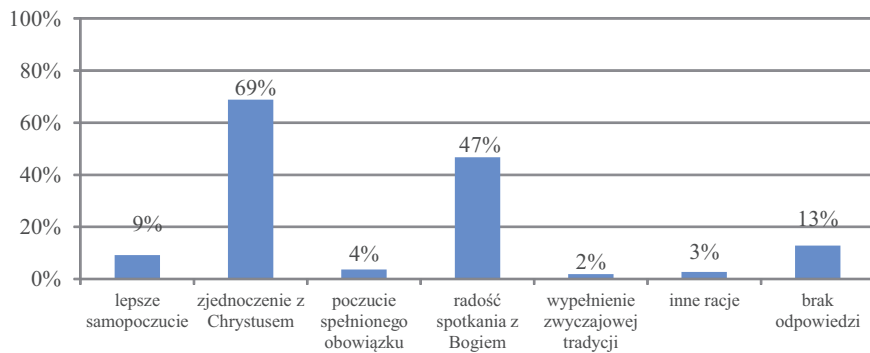

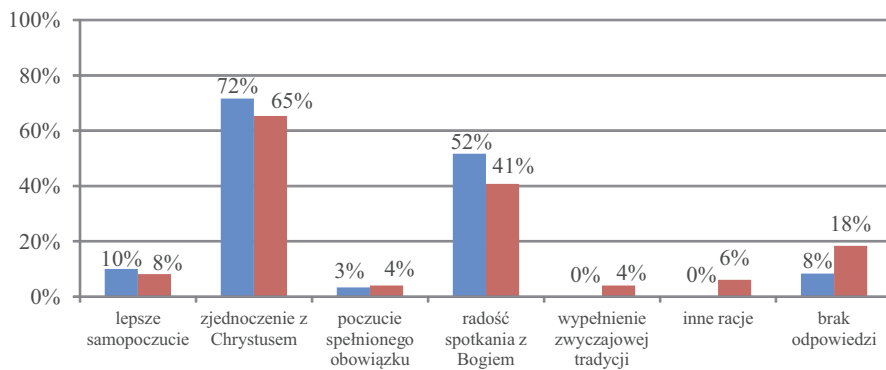
5.2 Kto ustanowił Najświętszy Sakrament (Komunię Świętą)?**5.2 Kto ustanowił Najświętszy Sakrament (Komunię Świętą)?**

5.3 Kiedy została ustanowiona Komunia Święta?**5.3 Kiedy została ustanowiona Komunia Święta?**

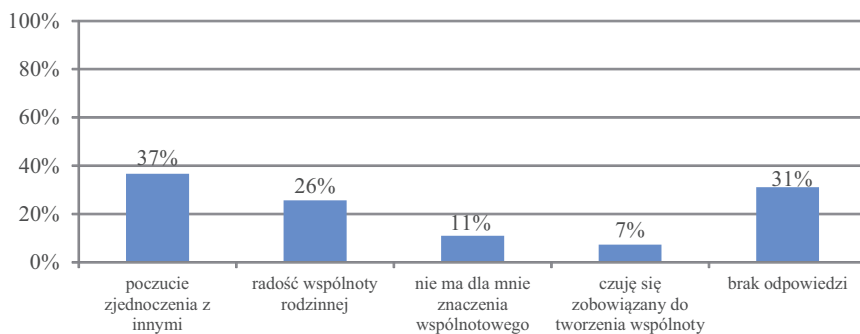
5.4 Co mi daje przyjęcie Komunii Świętej?

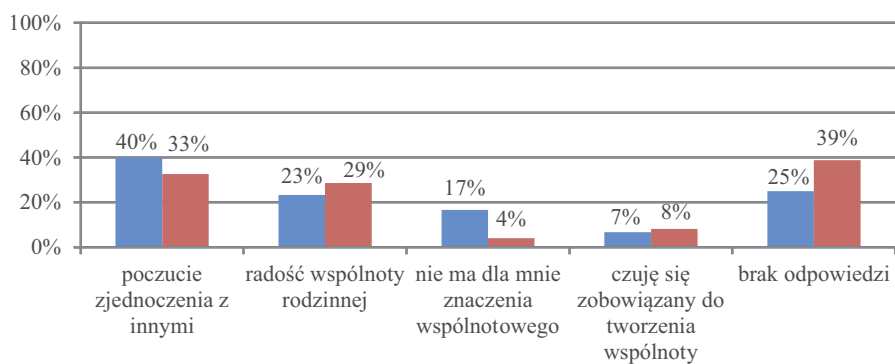
5.4 Co mi daje przyjęcie Komunii Świętej?

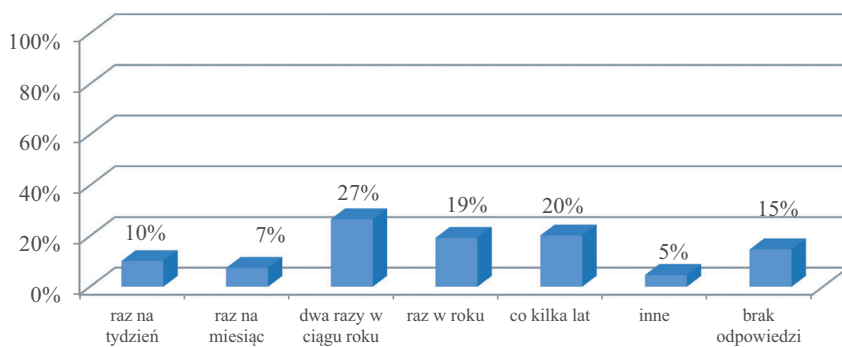
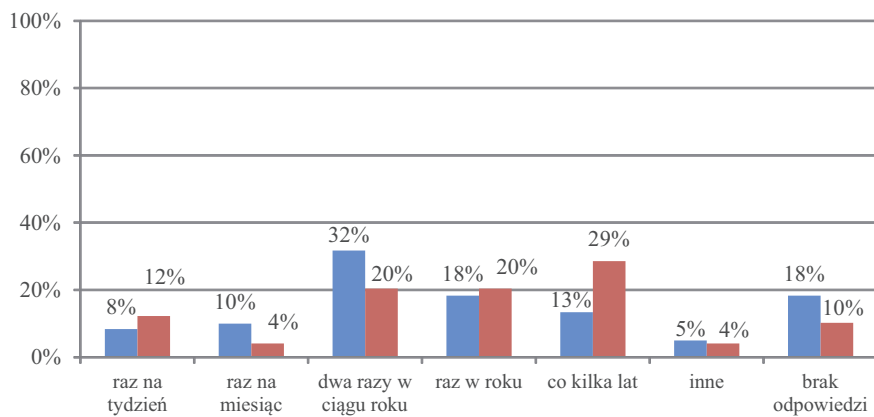

5.5 Co daje wspólnotowe uczestnictwo w Komunii Świętej?

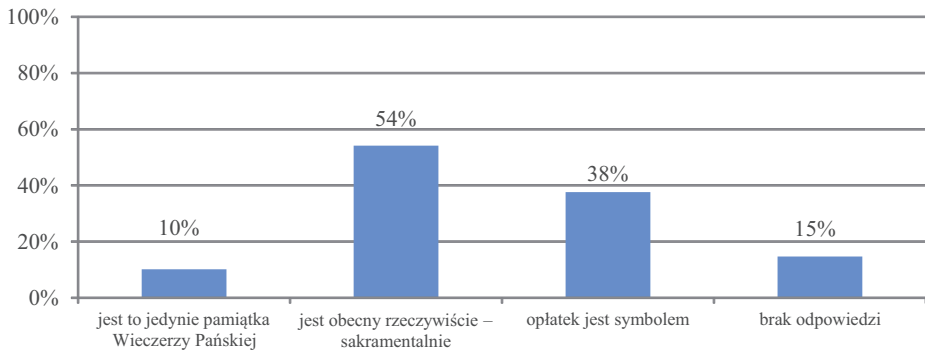

5.5 Co daje wspólnotowe uczestnictwo w Komunii Świętej?

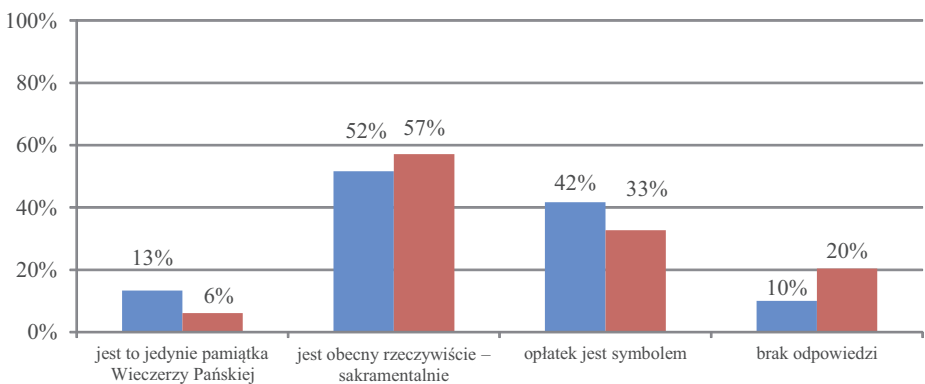

5.6 Jak często przystępuję do Komunii Świętej?**5.6 Jak często przystępuję do Komunii Świętej?**

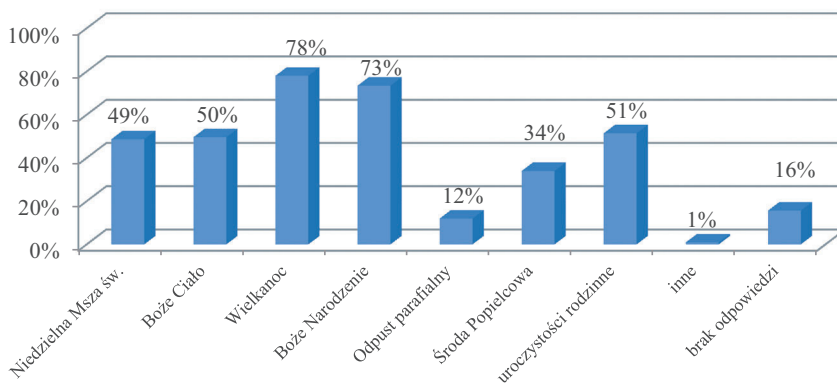
5.7 W jaki sposób Chrystus jest obecny w Sakramencie Eucharystii?

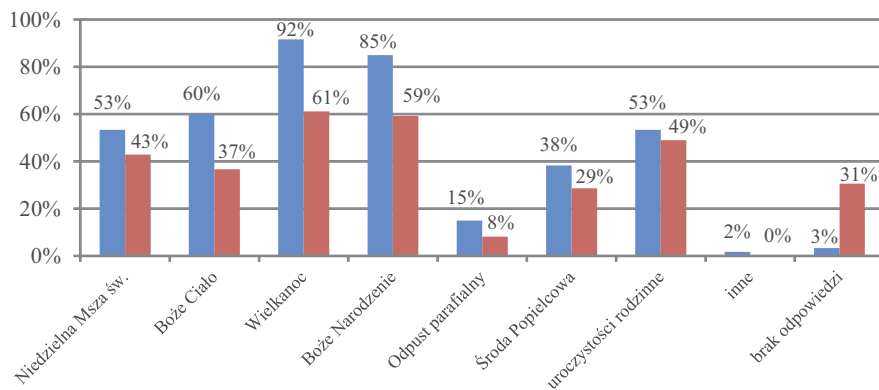
5.7 W jaki sposób Chrystus jest obecny w Sakramencie Eucharystii?

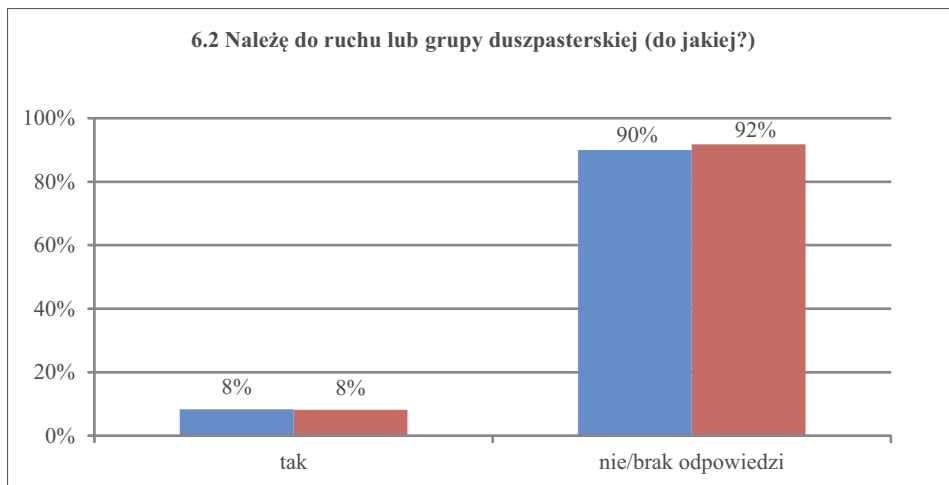
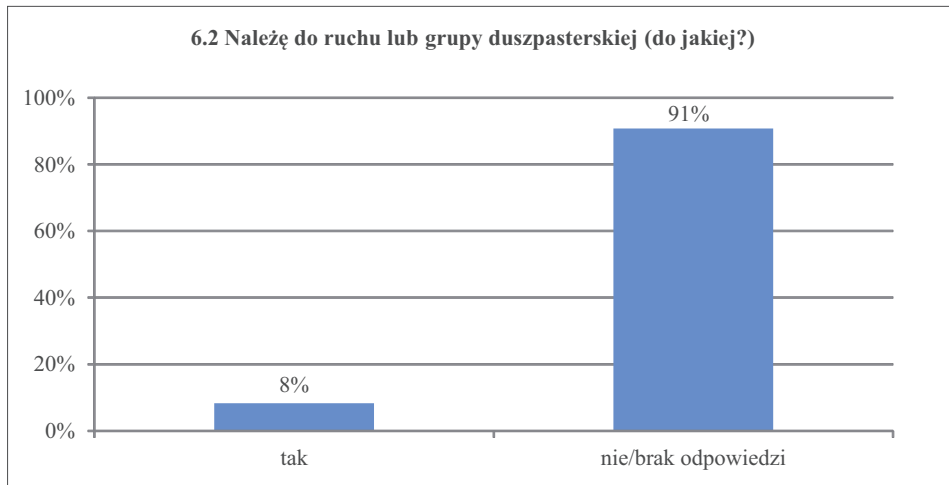

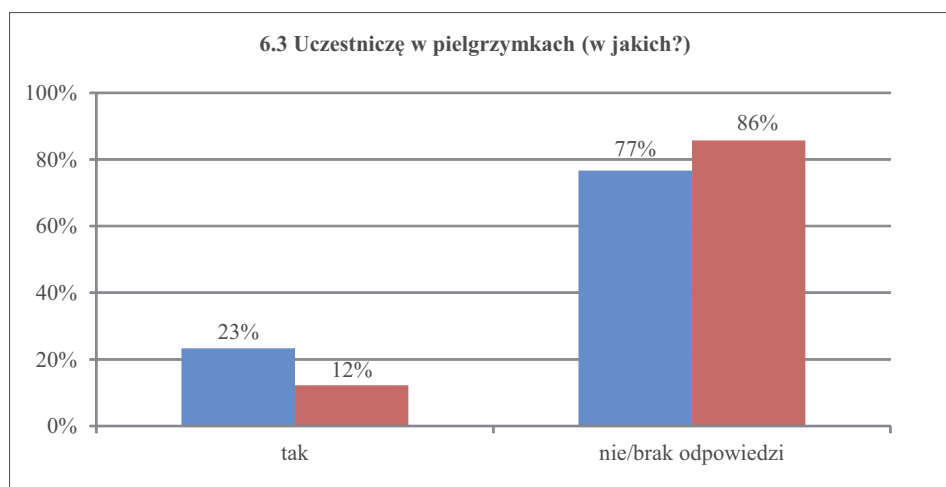
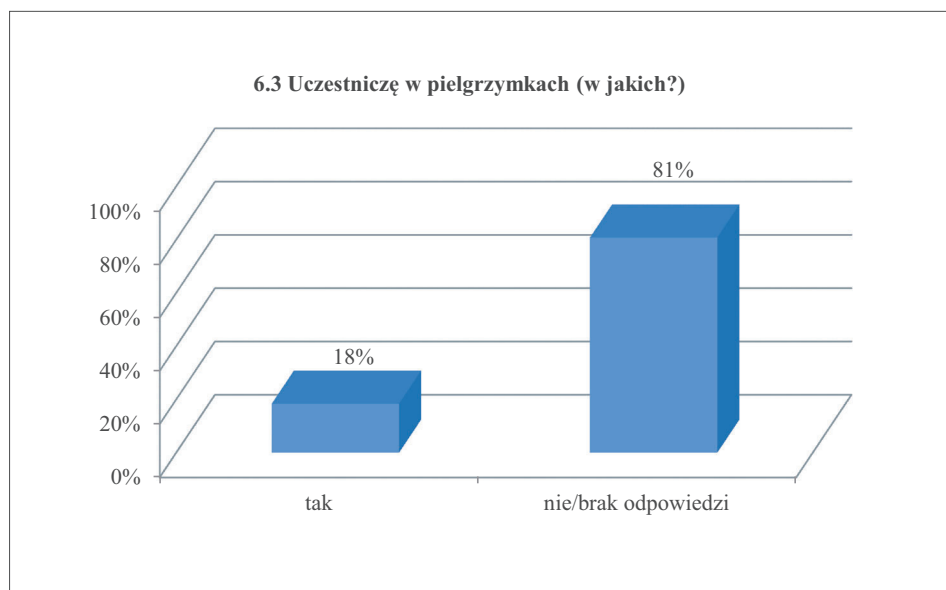
6.1 Regularnie uczestniczę w liturgii Mszy św. i uroczystościach kościelnych (w jakich?)

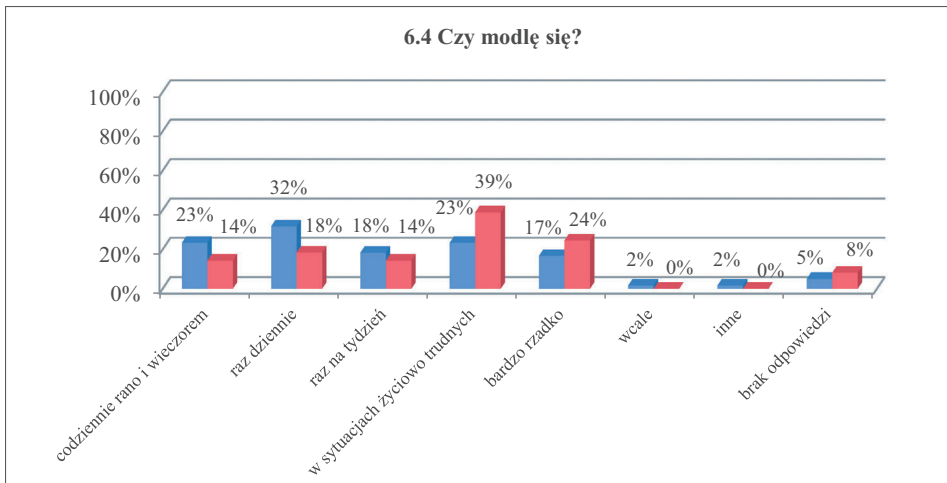
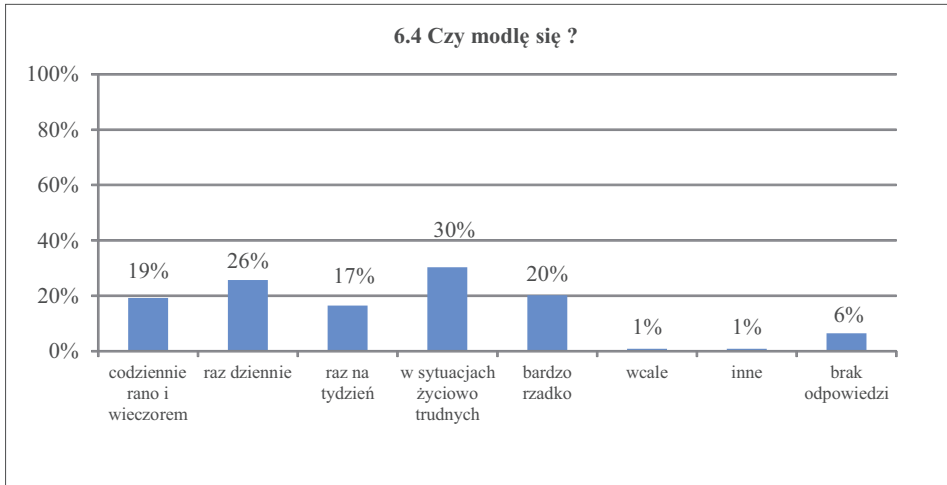

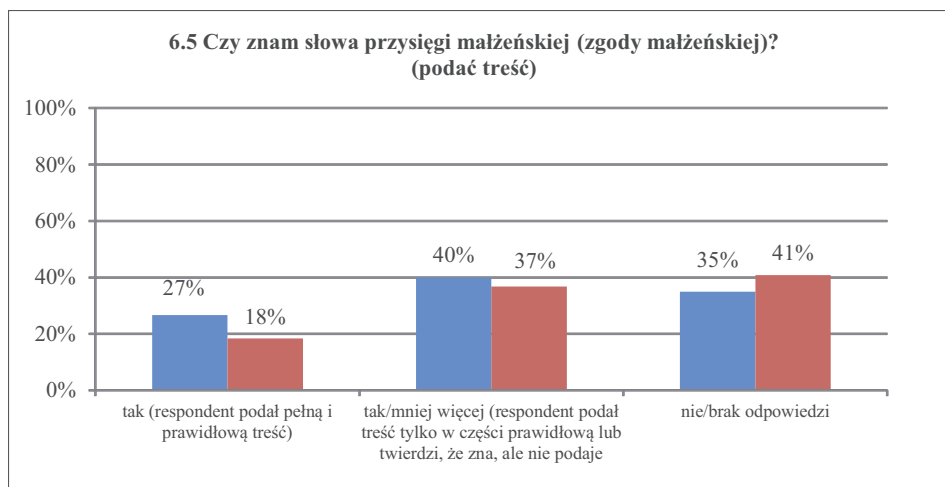
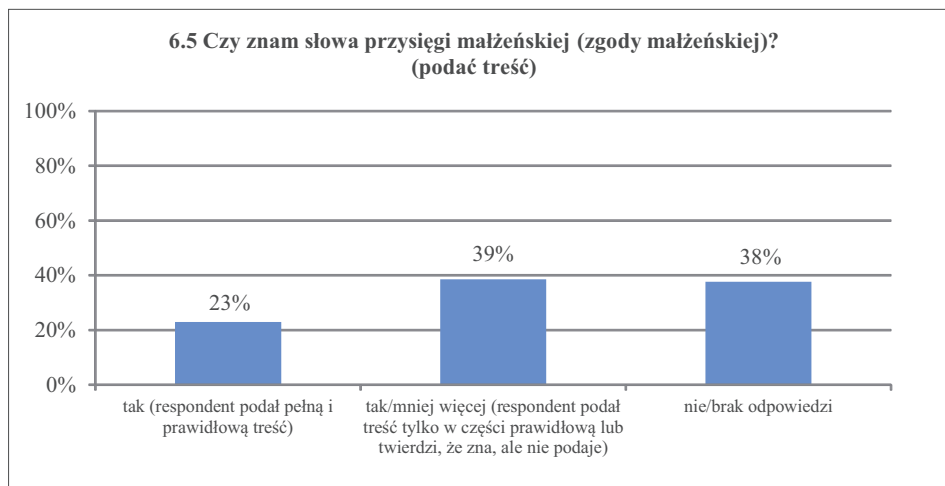
6.1 Regularnie uczestniczę w liturgii Mszy św. i uroczystościach kościelnych (jakich?)

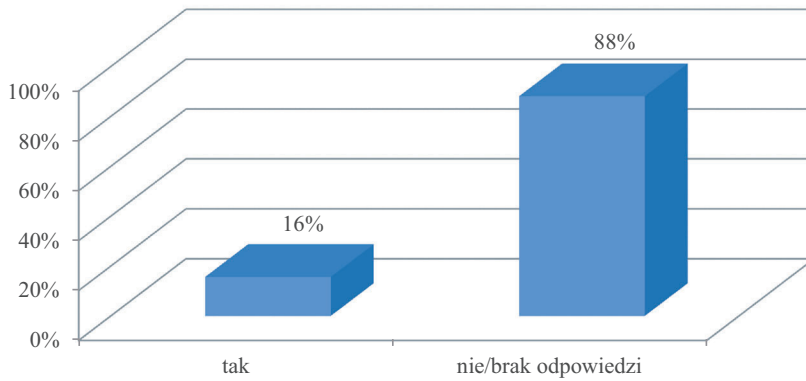

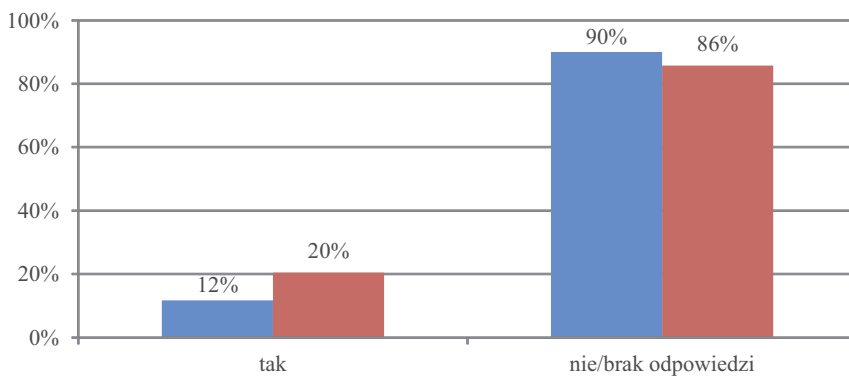

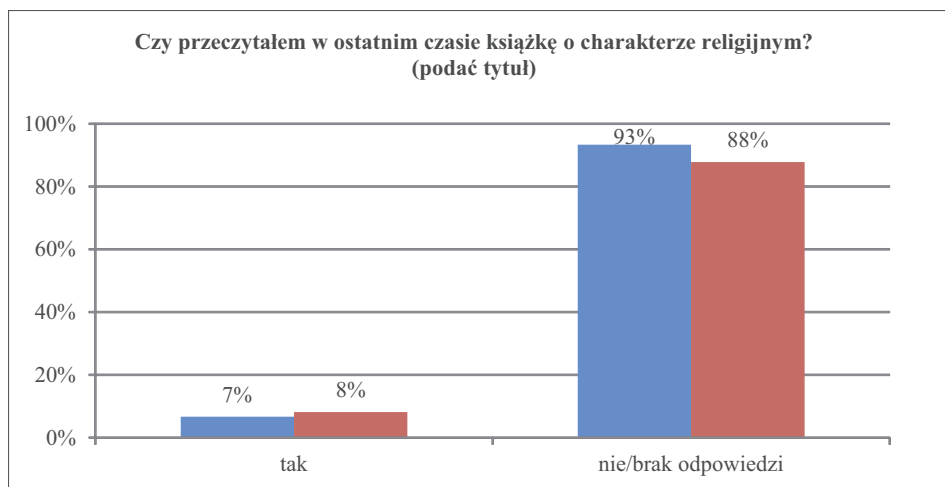
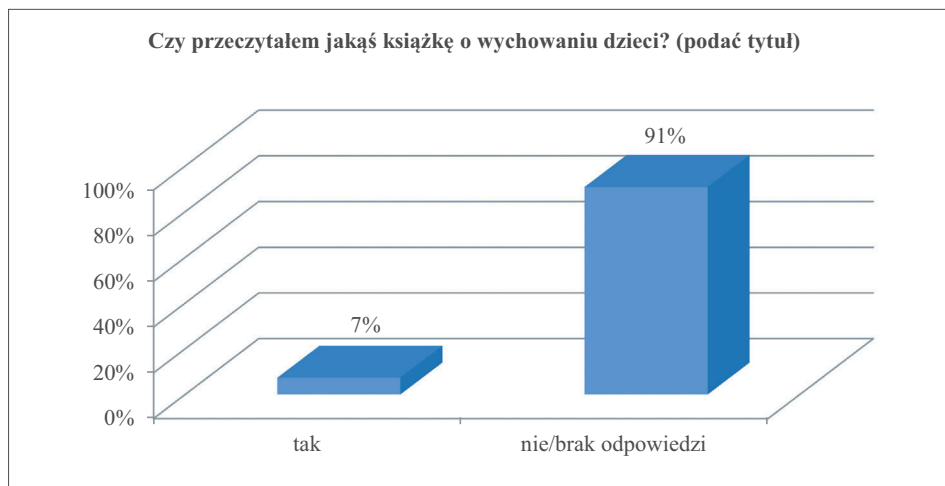

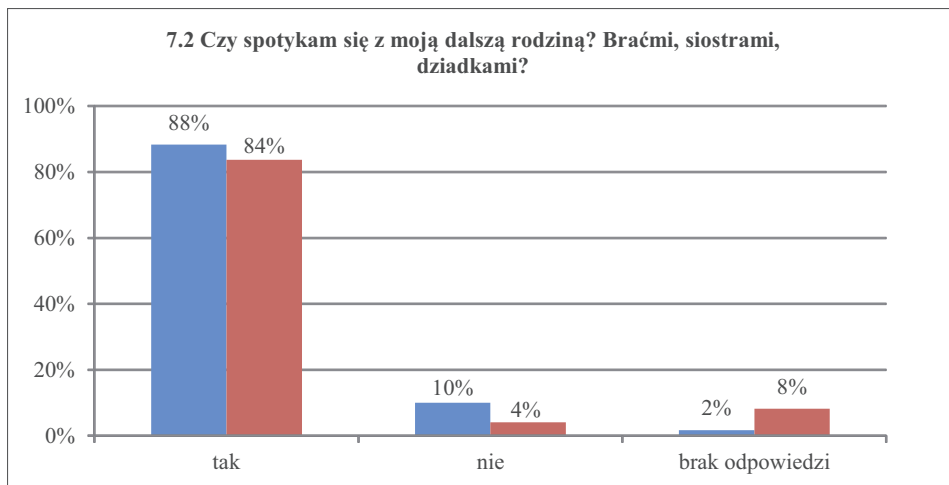
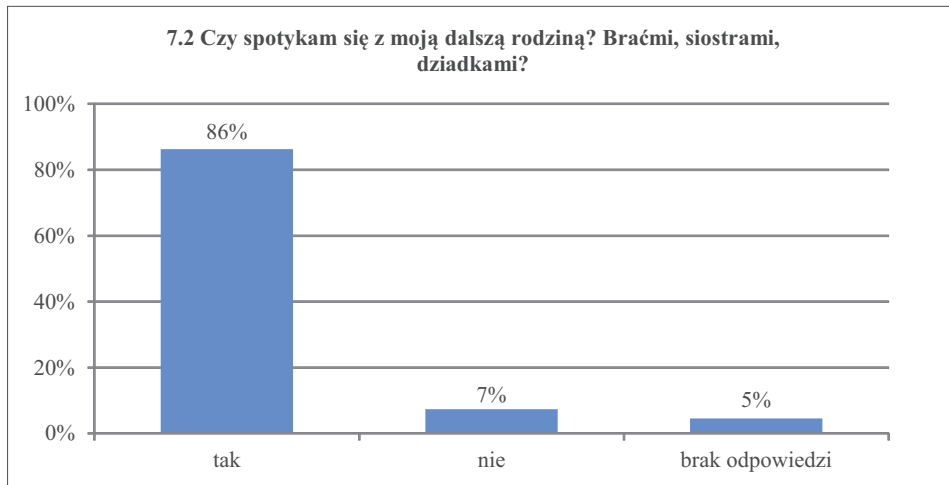
7.1 Czy znam i czytam katolicką prasę? (jeśli tak, proszę podać jaką)

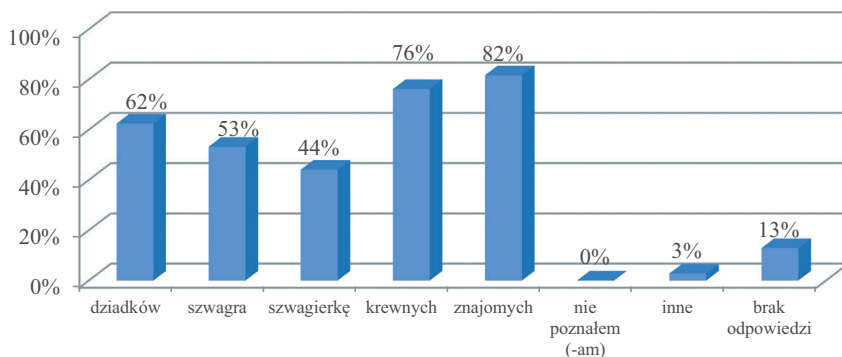
7.1 Czy znam i czytam katolicką prasę? (jeśli tak, proszę podać jaką)

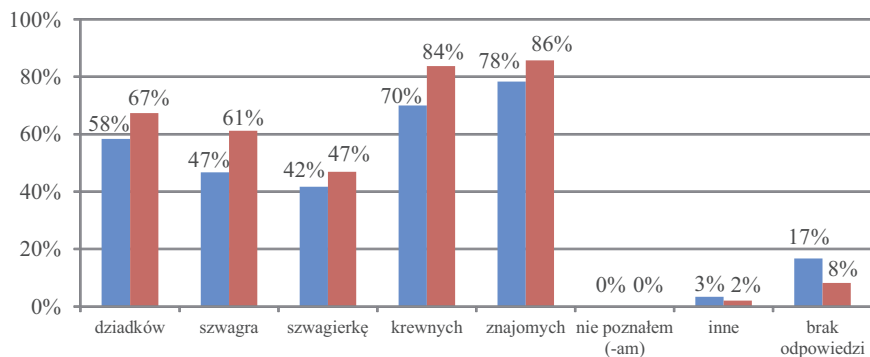

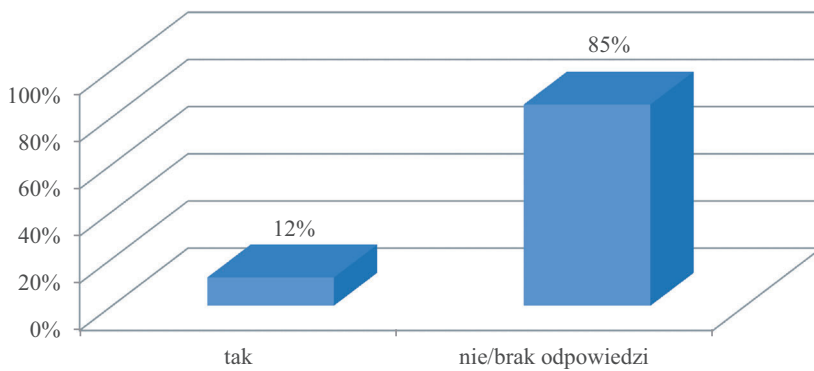
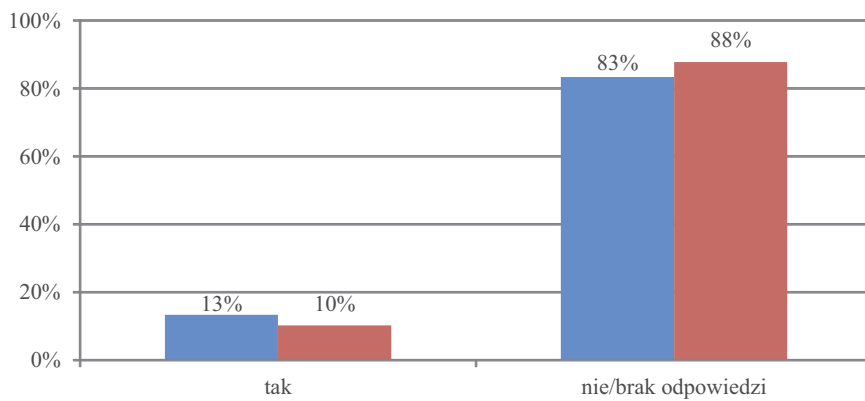

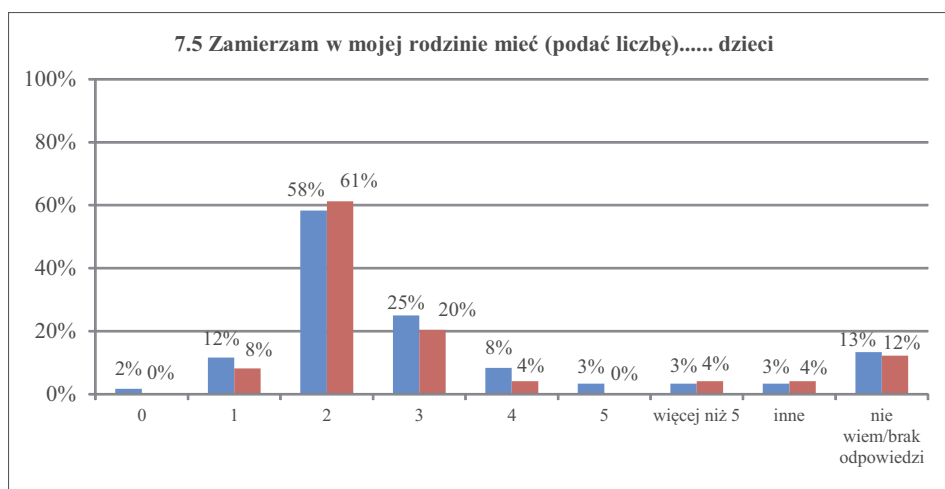
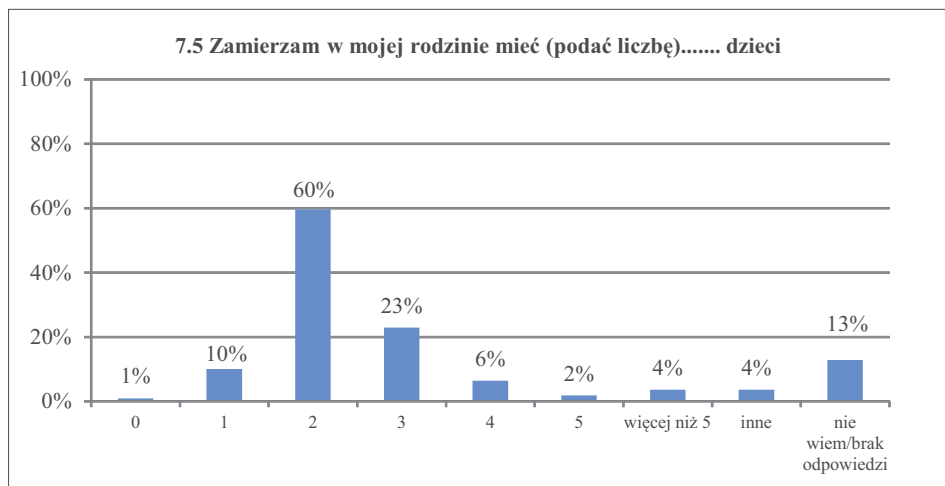
7.3 Czy poznałem rodzeństwo i dalszą rodzinę mojej narzeczonej (mojego narzeczonego)?

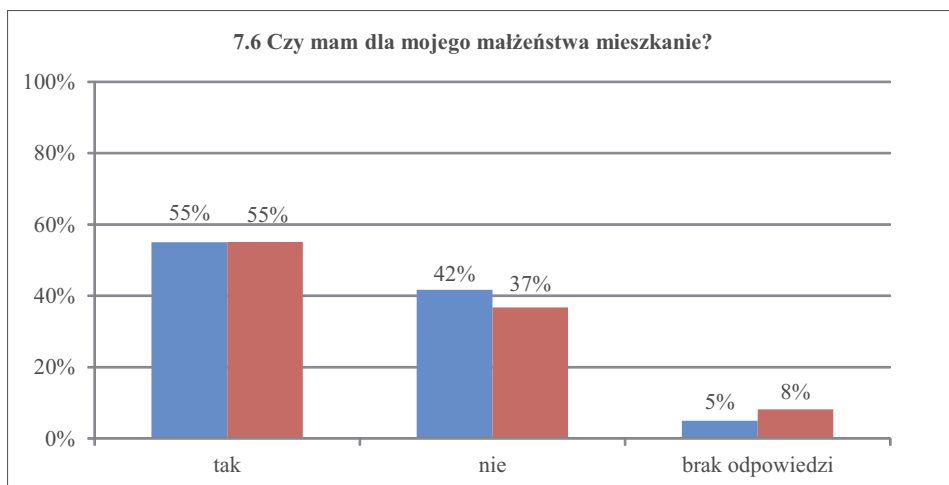
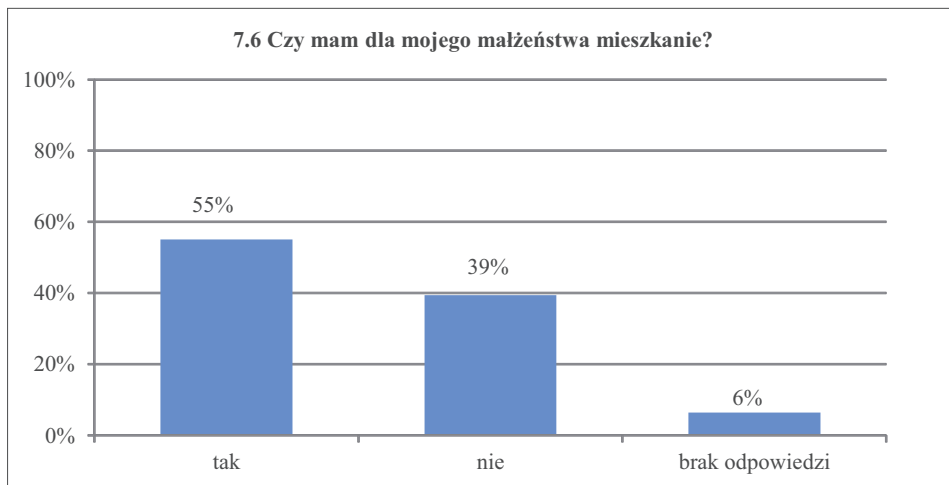

7.3 Czy poznałem rodzeństwo i dalszą rodzinę mojej narzeczonej (mojego narzeczonego)?

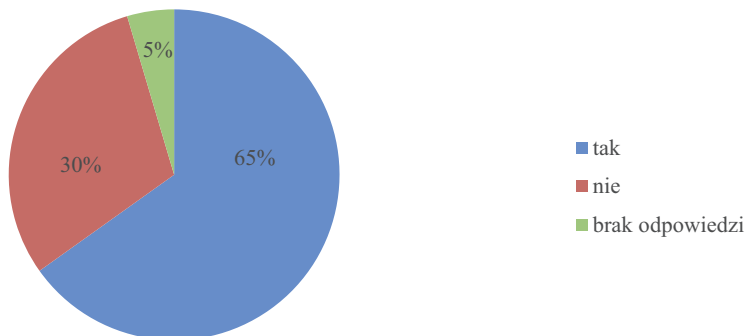

7.4 Czy przeczytałem jakąś książkę o wychowaniu dzieci? (podać tytuł)**7.4 Czy czytałem jakąś książkę o wychowaniu dzieci? (podać tytuł)**

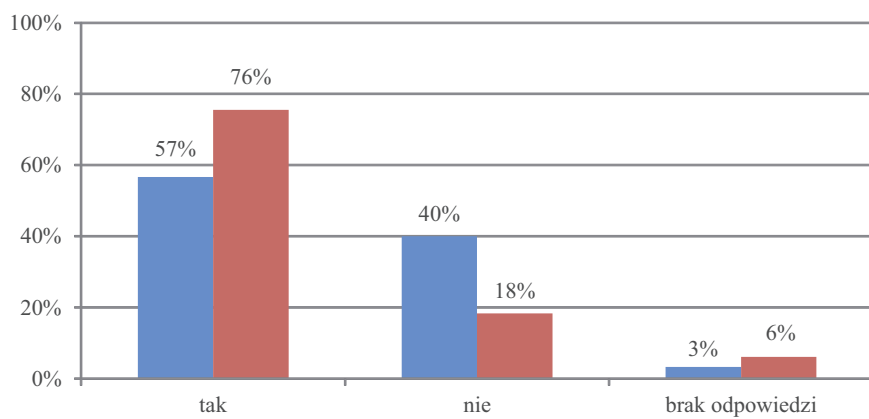

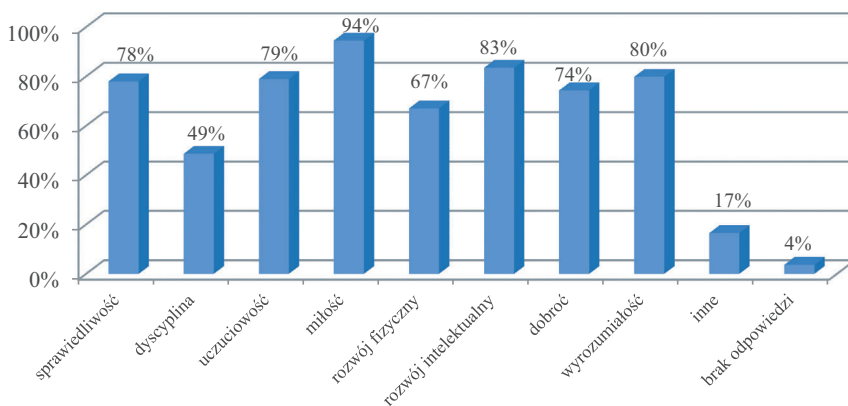
7.7 Czy mam stałą pracę?

7.7 Czy mam stałą pracę?

7.8 Jakimi wartościami będę kierował się przy wychowaniu dzieci?

7.8 Jakimi wartościami będę kierował się przy wychowaniu dzieci?

